

תמצית הש"ס

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גיליון 115 | בנא קמא ק"ג. – בבא מציעא י"ד: | אדר א' ה'תשפ"ד

תמצית

להתענג בידיעת התורה

פינת הריבית נערך ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד'

אמרו רבותינו ג' תרומות נאמרו אמורות כאן, אחת תרומת בקע לגלגלת שנעשו מהם האדנים (רש"י ר"פ תרומה). והיינו דאף שאר תרומת המשכן היתה מכל נדיב לב, שאני תרומת האדנים שהיתה מחוייבת לכל גולגולת, וכולם בשוה.

וידוע להבין שהבסיס להשראת השכינה הוא אחדות ישראל ויהי בשרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל, וכמו במ"ת שהוקדם ויחן כאיש אחד בלב אחד, וכבר כתב הרמב"ן (שם) דסוד המשכן הוא שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני שזכן עליו בנסתה, עכ"ל.

אלא שיש להתבונן, הרי פשיטא שמהותו של האיחוד הוא בנפשות, ובשלמא בשעת התרומה גופה שנרתמו כולם כאחד, וכן בהקמת המשכן בפועל שהיתה גמר ההשתתפות הזו, אפשר להבין שאיחוד זה בא לידי ביטוי בנפשותם, אבל לאחר זמן שהמשכן על תילו בנוי מה מונע את הפירוד, ואיך המציאות הגשמית לכאורה של האדנים - העומדים ומעמידים מכח האיחוד שבעבר - הם סיבה להמשך איחוד בנפשותם להיות סיבה להמשך השראת השכינה בישראל.

והנה עה"פ בפר' יתרו 'ואשא אתכם על נפשי נשרים ואביא אתכם אלי' פרש"י זה יום שבאו ישראל לרעמסס, שהיו ישראל מפוזרין בכל ארץ גושן ולשעה קלה כשבאו ליסע ולצאת נקבצו כלם לרעמסס, עכ"ל. וזה נאמר לקראת מ"ת וצ"ב השייכות להוכיחם או.

דעת ר' יהודה במתני' פרק החובל (פז). שאין לעבדים בושת, ובגמ' שם (פח). מ"ט דר"י אמר קרא כי יצאו אנשים יחדיו איש ואחיו במי שיש לו אחוה, ועבד אין לו אחוה. ובתוס' סנהדרין (פו. ד"ה יצא עבד) הקשו א"כ הכ"נ גר לא יאה לו בושת שאין לו אחוה עם אחיו, ותי' דשאינו עבד שאין יוצא חלציו קרויין אחוה משא"כ גר.

מבוארת בתוס' הבנה נפלאה שהיחס בין האחים מכח מעלת אביהם הוא, האב הוא הכח המאחד! כך גם יש לבאר באחדות ישראל שאין אמיתתה אלא מכח אביהם שבשמים, והו' שדוקא לקראת מ"ת שהיא השראת השכינה בתוכם בפועל - קוב"ה ואורייתא חד - אמר להם ואשא אתכם, אני הוא שאיחדתי אתכם לעם אחד.

אם כנים הדברים הרי דהיינו' הוא ההשלמה מלתא לאיחוד הבא מלעילא, ובה ראויים למ"ת, שכן מצד הגופים הרי הם מוחלקים ורק מצד חיותינו הפנימית האמיתית אנו מאוחדים. האיחוד, א"כ, הוא רק ע"י התורה שהיא חיינו.

ובה נחא שמציאות האיחוד הבאה מלתתא ע"י האדנים - המהווים בסיס להשראת השכינה כאמור - נשמרת ע"י עצם השראת השכינה והלוחות והתורה המונחים בארון, אם רק לא תתקלקל ע"י שנאת חינוס.

ונמצא לפי"ז שרק ע"י התורה, לימודה וקיומה, אנו מאוחדים, ומובן שכל ישראל ערבים זה בזה לקיומה של תורה, באשר אך זה המשמר את האיחוד האמיתי בינינו.

ומכאן נפנה לדידן, לדון בהלכה במציאות שאם כי אינה נוגעת ישירות לכל אחד מאיתנו מ"מ היא מציאות ציבורית שאנו נהנים ממנה, ודואי יש לנו לברר שתיעשה כדן וכשורה, זאת מלבד עצם הערבות כלפי כל אחד מישראל.

מתי חייב להחזיר את הגזילה אפי' למדי - הגזול את חברו שוה פרוטה ונשבע לשקר והודה (בי"ד מחייבים שבועה רק כשתובע לפחות שתי כסף ומודה בשוה פרוטה, ומתני' מיירי בנשבע מעצמו, שגם זה חייב חומש, או כשתבע שתי כסף והודה בשוה פרוטה. תוד"ה הגזול), מחוייב ללכת להחזיר את הגזילה לנגזל עצמו אפי' עד מדי, דאין לו כפרה עד שיחזיר לנגזל עצמו, דגבי נשבע לשקר כתיב "לאשר הוא לו יתנו", (ואף אם זה הוצאה גדולה ללכת עד למדי, חייב לעשות זאת לפי עקיבא, אם לא מוצא בית דין לתת להם, ולתרויח השני של תוס' אפילו כשמוצא בי"ד, אבל לרבי טרפון לעולם א"צ להוציא יותר מהקרח. תוד"ה ורבי טרפון).

לא יתן את הגזילה לבנו או לשלוחו ואפי' אם יוליכוהו לנגזל לא היו השבה עד שיעיר לידו ואם נאנס חייב להחזיר, אבל יכול לתת את הגזילה לשליח בי"ד (לרש"י זה מפני תקנת השבים, שלא יצטרך להוציא ממון רב בהוצאות הדרך, וכתבו התוס' ד"ה אבל) שלפי זה השליח שומרו בידו עד שיבוא הנגזל, אבל שיטת התוס' שלא מדובר כאן על תקנת השבים, אלא הכונה שנותנו לשליח בי"ד שיוליכוהו לנגזל, והוא נפטר ויש לו כפרה מיד כשנותן לו, ואינו חייב באחריות אם נאבד בדרך). (ושליח בי"ד מועיל בין בעשאו נגזל בין בעשאו גזלן, ולרבי שמעון בן אלעזר זה מועיל לפטור את הגזלן מאחריות דווקא בעשאו נגזל, או ששלח הנגזל שליח ליטול משליח הגזלן. ק"ד.).

ואם מת הנגזל יחזיר ליורשיו, וקמ"ל שגם ביורשים צריך ללכת למדי, אי נמי קמ"ל שגם ליורשים חייב קרן חומש ואשם, אף כשמת הגזלן אין הבנים משלמים חומש על גזל אביהם. תוד"ה ואם.

ואפילו אם שילם את החומש, או שהנגזל מחל על החומש, או שמחל גם על הקרן חוץ משה פרוטה בקרן, צריך ללכת אחריו אפילו למדי.

ק"ג: הדינים שנאמרו בגזלן שנשבע, שייכים גם בכופר בפקדון שנשבע לשקר, דכתיב "או בפקדון או בתשומת יד - (הלוואה) או בגזל או עשק את עמיתו (שכר שכיר) או מצא אבידה וכחש בה ונשבע על שקר".

גזל מאחד מחמשה ואינו יודע ממי גזל וכל אחד טוען שממנו גזל, לרבי טרפון מניח גזילה ביניהם ומסתלק וא"צ להחזיר ליד הנגזל ומספיק שיניח לפניו, והרי הבעלים נמצא שם. ומיירי בין שנשבע בין בלא נשבע, וכתבו התוס' (ד"ה מניח) שבבמ"ל: מבואר שלא יניח ממש ביניהם, דשקלי ליה כולה ואולי, אלא יניח עד שיתברר הדבר מי הבעלים. ולרבי עקיבא אינו יוצא מידי עבירה עד שישלם לכל אחד ואחד דבעינן השבה לידו ולא מספיק שיניח לפניו. וכתבו התוס' (ד"ה דברי) שאף הסוברים שהאומר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב, דברי ושמו ברי עדין, יכולים לסבור כ"ס, דכאן גם הוא ברי שלא גזל אלא לאחד, ואין מוציאים ממון. וגם הפוסקים שם יכולים לסבור כ"ע, דכאן הוא מודה שמנה אחד הוא חייב, ושם הוא לא מודה כלל.

דין המשנה שצריך להחזיר אפילו למדי, הוא בין לר"ט ובין לר"ע, דבמתני' מדובר שיוודע ממי גזל, ואע"פ שהוא מוכן להחזיר את הגזילה מודה ר"ט שכיון שנשבע לשקר והודה ובא לצאת ידי שמים, והוא צריך כפרה, אין לו כפרה עד שיוליכנו למדי, אבל כשלא נשבע המעות אצלו כפקדון עד שיבוא הבעלים ויקחם. ומחלוקת ר"ט ור"ע היא רק כשלא נשבע. וכתבו התוס' (ד"ה אמר) ש"א שמסקנת הגמרא שמתני' כ"ט.

וא"א להעמיד את מחלוקת ר"ט ור"ע דווקא כשנשבע לשקר, שבזה לר"ע חייב להחזיר לכולם, דכתיב "לאשר הוא לו יתנו ביום אשמתו", ולר"ט תקינו חכמים שאינו חייב להחזיר לכולם, כמו שתיקנו (משום תקנת השבים, אע"ג דכתיב לאשר הוא לו) שאם ההוצאה יותר מהקרן די שביא קרן וחומש לבי"ד ויקריב אשם ותייה הגזילה תחת ידו עד שיבוא הנגזל ויטלנו, ולר"ע שאני התם שייגיע הממון לבעלים לאחר זמן.

שהרי מצינו שלרשב"א דווקא בגזל מאחד מחמשה בני"א נחלקו ר"ט ור"ע, אבל בלקח מחמשה בני אדם מודה ר"ע שנמינה מקח ביניהם ומסתלק כיון שלא עשה איסור, ואם נשבע לשקר למה מודה בזה ר"ע, ועוד שהגמ' מביאה מעשה זה ומחלוקת ר"ט ור"ע וחולק על רש"י הנ"ל עד חסדי אחד, והיינו או רבי יהודה בן בבא או רבי יהודה בן אילעאי, ולא יתכן שנשבעו לשקר, וא"כ בהכרח שנחלקו בלי שבועה. והתוס' (ד"ה שכבר) נדים אם גם במקח בבא לצאת ידי שמים צריך לתת לכל אחד, או שכיון שלא עשה איסור א"צ להחזיר לכל אחד גם בשביל לצאת ידי שמים.

ק"ג. רב כהנא נתן מעות עבור פשתן ונתייקר הפשתן ומכרו המוכר לאחרים במחיר גבוה יותר, ואמר לו רב שאם המוכר אמר ללקוחות שהפשתן שלו מותר לו לקחת מעות, ואם לא אמר כך אסור. הגמרא שואלת שאם הטעם דאמרינן מי הודיעו לבעל חיטים שיקנה חיטים לבעל מעות, וה"ה הכא מי הודיעם ללקוחים להקנות המעות לרב כהנא, (ומיילא זה לא נחשב לתשלום אלא עבור מעותיו, ומחזי כריבית. תוד"ה כהנא) כ"מ אין לאסור, דאין כאן ריבית, כיון שלא נתן מעות ע"מ לקבל יותר, אלא כדי לקנות פשתן, ונמצא שכשקנה את הפשתן הפשתן שלו התייקר, והרי הם כגזלנים, ותנן כל הגזלנים משלמים כשעת הגזילה שכבר הוקר. וצ"ל דמיירי שלקח באמנה ולא משך את הפשתן - שלא היה למוכר פשתן והתנה שיתן לו מעות ע"מ שיתן לו פשתן בשער הול, דאם יצא השער מותר לעשות כן, דאם אין לזה יש לזה, ומ"מ אסור לו לקחת מעות, דרב לטעמיה דס"ל עושים אמנה בפירות ואין עושים אמנה בדמים, שאף שמוטר לתת פירות כשער הול, דמים כשער היוקר אסור לתת, דמחזי כריבית כיון שמקבל יותר מעות ממה שנתן. רש"י. והקשו התוס' (ד"ה התם) שאם אין למוכר פירות גם לרב ינאי שחולק על רב אסור לתת מעות, וכל המחלוקת היא כשהיו לו פירות. ויש ליישב שרק בהלוואה מצריך רב ינאי שיהיו לו פירות, אבל במוכר פוסקים על שער שבשוק אפילו אין לו.

דיני השבה למדי וחומש ואשם בגזלן שכפר ונשבע ואח"כ הודה

הגמרא חוזרת לבאר דיני גזילה, ומבארת את הדינים המיוחדים שנאמרו בגזלן שכפר ונשבע שלא גזל ואח"כ הודה, שמלבד חיוב השבת הקרן שיש בכל גזלן, נאמרו בו כמה חיובים נוספים: א' להשיב את הגזילה לבעלים עצמו אפילו אם הוא במקום רחוק, ואינו נפטר אם החזיר לבנו או לשלוחו של הנגזל. ב' השלם חומש לנגזל. ג' להביא קרבן אשם.

מקור דינים אלו הוא מנדכתיב (ויקרא ה') "והשיב את הגזילה אשר גזל וכו'. או מכל אשר ישבע עליו לשקר, והשיב אותו בראשו (קרן) וחמישיתו יוסף עליו (חומש), לאשר הוא לו יתנו ביום אשמתו (חיוב השבה למקום רחוק), ואת אשמו יביא לד' (אשם) וגו'."

חיוב חומש ואשם הנ"ל כולל מה שנאמר בפסוקים לפני כן "נפש כי תחטא ומעלה ואשם בד' וכיחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד (הלוואה) או שש בידו ממון להתעסק) או בגזל או עשק את עמיתו (שכר שכיר) או מצא אבידה וכחש בה ונשבע על שקר".

התורה חוזרת פעם נוספת על חיוב חומש ואשם, דכתיב (במדבר ה') "איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעול מעל בדי ואשמה הנפש היא, והתוודו את חטאתם אשר עשו (לרמז חטוב חומש ואשם הוא דווקא כשהודה), והשיב את אשמו בראשו וחמישיתו יוסף עליו, ונתן לאשר אשם לו".

ומוספה התורה (שם) דין נוסף "ואם אין לאיש גואל (שהנגזל הוא גר שמת ואין לו יורשים) להשיב האשם (קרן) אליו, האשם המושב (חומש) לד', לכהן, מלבד איל הכיפורים (אשם) אשר יכפר בו עליו". והיינו שחיוב קרן חומש בגר שמת ואין לו יורשים הוא לכהנים, ודין זה יבואר להלן ק"ט - ק"א".

חיוב חומש ואשם שייכים גם בשומר שטען טענת אבידה או טענת גניבה (שנשבע והודה, כמבואר לקמן ק"ג. וק"ד), ולעיל (ס"ה) נחלקו תנאים האם שייך חיוב חומש ואשם כאשר משלם כפל, או לא.

ולהלן יבואר דיני השבה למדי (ק"ה), ובאיה שליח של הנגזל לא מועילה השבה (ק"ד), וחיוב קרן חומש ואשם ע"י היורשים של הגזלן (ק"ד), האם יש שבועה שפורטת מחיוב ממון (ק"א), חיוב קרן וחומש בגזל את אביו ונשבע לו ומת (ק"ט), ודין גזל הגר שמת ואין לו יורשים (ק"ט - ק"א), ועוד מדיני קרן חומש ואשם.

עוד יבואר דינים נוספים (הרבה מהם בדיני גניבה וגזילה), כגון גזל אחד מחמשה ואינו יודע ממי גזל (ק"ג), החזרת פקדון ליד שליח (ק"ד), דיני גזלת והחזרת פחות משה פרוטה (ק"ה), חיוב כפל וד' בה' בטוען טענת גנב בפקדון או באבידה ובאו עדים שהוא גנב (ק"ו), האם צריך כפירה במקצת והודאה במקצת בשומרים ובהלוואה כדי להתחייב שבועה (ק"ז), האם חיוב כפל בטוען טענת גנב נאמר כששלח יד בפקדון או לא (ק"ז), למה המושלם כפל לא מושלם חומש, והאם שייך להתחייב פעמיים כפל או פעמיים חומש (ק"ח), למי משלם הגנב כשהשומר שילם לבעלים, ועל מי מוטל לתבוע את הגנב כשהבהמה נגנבה מבית השומר (ק"ח).

השבת הגזילה והפדה ללוקח במקום רחוק

כפי שנתבאר גזלן שנשבע והודה לחזיר את הגזילה את הרחוק אפילו במקום רחוק, ולהלן יבואר באלו אופנים נאמר חיוב זה, והאם אפשר להחזיר את הגזילה לשליח הנגזל או לשליח בי"ד, והאם דין זה תלוי במחלוקת ר"ט ור"ע בדין גזל אחד מחמשה ואינו יודע ממי אם חייב להשיב לכל אחד מהם או לא.

בעידודם ובברכתם של מרג' ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org | www.osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617

פינת הריבית

בתעשיית היין הנוהג הוא שהיקבים משלמים מראש לכורמים, עוד לפני שהענבים גדלים. בד"כ המחיר נקבע לפי משקל, ויש קובעים אותו לפי דונם. מעטים הם היקבים שהם עצמם גם בעלי הכרמים.

על פניו הוא נגד דינא דגמ' דפרדיסא (ב"מ סד). וכפי שנפסק בשו"ע (קעג י) "אסור לקנות פרי הפרדס קודם שיגמרו ויתבשל מפני שזה שמוכר עתה בעשר הוא פרי ששורה עשרים כשיגמרו, נמצאת התוספת בשביל ההקפה". והמ"מ כתב ב' טעמים באיסור זה - הובא בב"י וד"מ שם - מפני שהמוכר נחסר ע"י עבודתו לגדל הפירות ועוד מפני שאין דרך לקנותם סמוך.

הן אמנם הרגילות היא שהיקבים דורשים זכות לקבוע את אופן העבודות בכרם, וא"כ יש מקום לדון דכה"ג בעל הכרם נחשב פועל שלהם, והסך המשולם על ידם כולל הוא תשלום גם בעד העבודה ולא חשיב שהמוכר נחסר בעבודתו. ברם ברמ"א שם ובגר"א (אות כה) נראה שנקטו ליעיקר כטעם השני לאסור מפני שאין דרך לקנות סמוך, ולפ"ז אין מקום להקל גם אם אין בעל הכרם נחסר.

והנה יש לעיין האם איסור פרדיסא נאמר גם כשחל הקנין מיד וכפשוטו לשון השו"ע 'אסור לקנות', והיינו שמחמת הטעמים הנ"ל מחויב כלא קנה בעכשיו והוי המתנת מעות, או שמא האיסור רק כשמוקדים לו מעות בלא כוונה לקנותם סמוך אלא כשיגמרו, דמהנך טעמי ניכר שעדיין לא קנה, אבל אם קנה - ואין יכול לחזור בו ורשאי לבצור מיד - אין כאן הקדמת מעות כלל ואין טעם לאסור בהוזה.

שכן אם מותר כשחל קנין נוחא בדידן, דכיון שמשלמים מראש ודאי חותמים על חוזה מחייב, אכן צריך לוודא שמונחה בלשון קנין ולא בלשון התחייבות.

איברא דאף אם קנה מיד הלא בחלק הפרי שעדיין לא גדל הרי לא זכה, כך מבואר בקצות (רט ב) דמה שגדל מכאן ואילך שייך לבעל הקרקע, ואמנם אם קנה להדיא גם את מה שיגדל בעתיד מבואר שם שאין חיסרון של דשלבל"ע, וכן מבוב' ברע"א (ב"מ עב:) דבעבידי דאתו כזה אין בו חיסרון של דשלבל"ע, מ"מ מסתברא שיכול לקנות בו כל שעוד לא גדל, אבל לעולם, אף עדיף מהא דלמ"ד אדם חזקה בשלבל"ע (בב"ז יכו' לחזור בו עד שלא באו לעולם, וא"כ יש לדון דהוי כפועל שאסור להקדים לו מעות (ב"ב פז) מפני שיכול לחזור בו כמבוב' בריו"נ שם, ואמנם התם מהני שיתחיל בעבודה אבל כאן אין מציאות כוז שהרי אינם בעולם.

א"כ לכאוי' כל הנידון יאה בקונה את האילן לפירותיו שאז כל מה שקנה בעולם ואין יכול לחזור בו, האם בזה מותר כיון שקנה לגמרי שא"י לחזור בו גם לגבי מה שיגדל, ואין המתנת מעות, או שגם בזה אסור משום מחויב כהמתנת מעות מפני הטעמים הנ"ל.

ובכסף משנה (מלוה ח ה) כתב נ"ל שיש תקנה לזה שיקנה אילנות הפרדס לפירותיהן של אותה שנה ויחזיק בהן לקנותם מיד, עכ"ל [יל"ע אם נקט חזקה כחיוב"ת לקנין, כגון במקום שכותבין שטר דלא מהני כסף לחוד ומהני חזקה לשיטת הרמב"ם (כמבוב' במ"מ מכירה א ט), וכדין היופך בזמורות (מלוה ח ז) דמוכח בב"י שהבין שהוא קנין ממש יעו"י חלקת בנימין קעג ביאורים סוף סע"י יא עמ' תצח), או דבע"י חזקה בדוקא, וכדי שיהא ניכר שקונה ובלא זה אפי" שטר לא מהני, ויותר נראה לקולא ואכמ"ל].

ברם המתנ"א (ריבית ל) ס"ל דאסור אפי" אם קנה שהרי ברמב"ם מבוב' לאסור גם כשכבר התחילו לגדול פירות. מיהו להמבואר לעיל לחלק בין קונה הפירות לבין אילן לפירותיו נוחא הכס"מ, גם בחו"ד (קעג טו) ג"כ נראה דמסיק כהכס"מ אף שלא הזכירו, ולפ"ז אם היקבים קונים דקל לפירותיו מותר לשלם מראש לכורמים.

אלא שלאמור יש להקפיד בנוסח החוזהים - הנחתמים בין הכורמים ליקבים - שיהיה מפורש שמוכרים את האילנות לפירותיהם, ובלשון מכר ולא בלשון התחייבות [ואולי יש להדרר להחזיק באילנות שמא כוונת הכס"מ שיהיה ניכר, מיהו מסתברא דסגי להחזיק באילן אחד שבוה ניכר, ויתכן דמהני גם כן לקנין גמור דסדנא דארעא חד הוא. דכשם שקרקע לא מפיסקיה בין ב' קרקעות כך אינה מפיסקיה בין האילנות].

ואין לומר שר"ט מודה דווקא כשנשבע (ור"ע קונס גם כשלא נשבע), שהרי באופן שנשבע בהכרח איירי כשהודה אח"כ, ואם הודה ובא לצאת ידי שמים גם בלי שבועה מודה ר"ט שחייב להחזיר לכל אחד, שאף שבי"ד לא יכולים לחייבו יותר מלהניח בפניהם, מיהו ידי עונש או יוצא עד שישלם לכולם, כיון שלא החזירו לבעלים.

שליחות להשבת פקדון וגזילה

מבואר במתני' שהגוזל ונשבע אינו יוצא ידי"ח השבה בנותן לשלוחו, ולהלן יבואר מה הדין במחזיר פקדון ליד שליח, ככמה סוגי שלוחים, ובאזה שליח אמרה המשנה שאינו יוצא ידי"ח השבת הגזילה.

ק"ד:

מי שיש לו מעות ביד חבירו והוא עשה שליח בפני עדים לקבל את המעות, לרב חסדא הוי שליח ואם נאנסו המעות בדרך פטור המשלה, דטרח להעמידו בעדים כדי שהמעות יהיו ברשותו, ולרבה לא הוי שליח (עד שיאמר לו שלח, ומסקנת התוס' ד"ה שליח) שאם אמר שלא בפניו שלא לא הוי שליח), שאין כוונתו לא לומר לו שהוא אצל נאמן או הוא סומך עליו שליח).
והא דמבואר בב"ב פ"ז: שלרבה לפי רבי הודה השולח בנו עם פונדיון לקנות שמן ושלח התניני עם הבן שמן והבן שבח את הצלוחית ואיבד את העודף התניני פטור, שאני התם ששלח פונדיון, הוי כאילו אמר בהדיא שישלח על ידו, והוי כאילו אמר בפניו שליח.
עוד כתב התוס' (ד"ה הכי) שאף שאינו יכול לטעון אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר, כיון שכונתו שהוא איש נאמן, מ"מ אפילו אם הוא עצמו הוליכו בדרך ונאנס חייב, מפני שזה פשיעה להוליכו בדרך במקום שיש בו סכנה, כמבואר לקמן (ק"ח).
מהפיקדון אצל חבירו בישוב לא יחזיק לו במדבר, שגומע שבפי"כ לא לשמוע עד שיחזירנו בישוב במקום שהפיקדו, ואינו יכול להחזיר לו במדבר במקום סכנה.

והא דתנן שאם המשאיל שלח את הפרה לשואל ביד בנו או עבדו או שלוחו, בין של שואל בין של משאיל, ומתה, פטור, דאין הפרה ביד השואל להתחייב באונסים עד שיאמר לו בפיו לשלחה לו ביד בנו וכו', אין הכרח מייירי בשלחו בעדים (דאי לאו הכי מנין לנו שהוא שליח), וא"כ קשה על רב חסדא, ד"ל דמייירי בשכירו (-ששכרו ליום חודש או שנה) ולקייטו (-שלקטו אצלו לזרז עימו בביתו לצוותא בעלמא, לישנא אחרינא לוקט תבואתו).

וכמו שאמר רב חסדא דהא דאיתא במתני' שאין להחזיר את הגזילה (כשנשבע עשה) ע"י שליח, מייירי בשכירו ולקייטו, אבל בעשאו הגוזל שליח בפני עדים אפשר להחזיר לשליח, ואם עשאו הגזלן שליח בעדים לא הוי שליח.

ורבי יוחנן ורבי אלעזר סוברים ששליח שעשאו בעדים הוי שליח (וכן הלכה. תוד"ה ורבי יוחנן), והא דתנן' במתני' שלא יחזיר הגזילה לשליח, מייירי שהנגזל אמר לשליח שיש לו מעות אצל פלוני וביקשו שימציא את עצמו אליו שמא רצונו לשלוח את המעות, או דמייירי בשכירו ולקייטו.

ק"ד:

עליה לא ישלח עמו. לרש"י דיוקני היינו שיש לו סימנים וחוחם, ואמר לו לך והתראה לפלוגי ויתן לך מעות שיש לי בידו. והתוס' (ד"ה אין) מבארים שאמר לסופר כתוב לפלוני ישלח לי מעות ע"י פלוני ואח"כ חתם בדיוקני שלו, ואפילו עדים חתומים עליה שהיא דיוקני שלו אינו מועיל, אבל אם היו חתומים על זה שאמרו ליה לשלוח על ידו, או שכתב בכתב ידו שישלח ע"י פלוני הוי שליח. ואף שמבואר בגיטין (ל"ו פ"י:*) דמור חתים כוורא ומור חתים מכותא, הני מילי בשמות הכתמים דפקיעו, אבל בשאר אופשים לא מהני, והוסיפו התוס' שליפי מה שפירשו לעיל אפילו כתב בכתב ידו וחתם בדיוקני או מועיל כל זמן שלא אמר ליה בפניו.

ואם העדים חתומים עליה לרש"י י"ח ישלח עמו (אפילו בלא דיוקני, כמבואר לעיל ששיטת רבי יוחנן ששליח בעדים הוי שליח. תוד"ה ורבי יוחנן), ולשמואל לא ישלח עמו אא"כ כתב לו **התקבלתי** מעותי ע"י קבלת השליח. ואם המשלח זקן התקבלתי אינו מועיל, דשמא ימות לפני שיקבל את המעות ויפלו המעות ליורשים ונמצא שה'התקבלתי' של האב אינו כלום, אלא יקנה המשלח את המעות לשליח **אגב** אסיפא דביתיה (-מפתן ביתו, דמחובר לקרקע הוא וכקרקע דמי, לישנא אחרינא סוף ביתו, והיינו שהקנה לו פינה בסוף ביתו, ובהו קונה אותם בכל מקום שהם) ויכתוב השליח **התקבלתי**.

וכתבו התוס' (ד"ה אגב) שמה שכותבים בהרשאה והקניית לו ד' אמות בחצרי, לא דוקא, דמספיק קרקע כל שהיא לקנין אגב. ומה שכותבין הרשאה אפילו אותם שאין להם קרקע, י"מ משום דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי.

דיני חומש, וחויבו קרן חומש ואשם ביורשים

השבה החומש למדי- הגוזל את חבירו ונשבע לו אינו חייב ללכת למדי אלא עבור הקרן ולא עבור החומש (כאשר כבר שילם את הקרן, או כשהנגזל מחל לו על הקרן).

חומש על חומש- אם אחרי שמתחילה נשבע והודה ונתחייב קרן וחומש, נתן את הקרן וחזר ונשבע על החומש ששנבע שנתנו לו, והודה, צריך להוסיף חומש על החומש, (דחומשא ממונא הוא וחומש ראשון נעשה קרן), עד שיתמטע הקרן פחות משווה פרוטה. וכתבו התוס' (ד"ה נתן) שגם אם לא נתן לו את הקרן ונשבע על הקרן והחומש, מוסיף חומש על חומש. וכן היכא שנשבע על החומש ויוליכו אחריו למדי, דכיון שנשבע עליו נעשה כגזול.

תשלום הקרן ע"י היורשים- אם האב מת והגזילה קיימת, חייבים היורשים להחזיר את הגזילה, ואם אין הגזילה קיימת,

אם האב לא עמד בדין ולא השאיר קרקעות פטורים דהא תנן (ק"י א:) הגזול ומאכיל את בניו פטורים משלםם, (ואף אם האב השאיר אחריו קרקעות פטורים, דמלוה על פה אינו גובה לא מן היורשים ולא מן הלקוחות. רש"י" לא גורס דין זה, דהא תנן (שם) שאם האב השאיר להם קרקעות חייבים לשלם מפני כבוד אביהם. והתוס' (ד"ה מלוה) כתבו דמייירי למ"ד שעבדו לאו דאורייתא, וכוונת הגמרא שאינו משלם מדאורייתא, אבל מדרבנן משלמים, ולרב ושמואל שסוברים שמלוה על פה אינו גובה מיורשים ומלקוחות אפילו מדרבנן אין חייבים אלא כשעמד בדין), ואם האב עמד בדין והשאיר קרקעות חייבים אפילו אם לא נשבעו על האב ולא היורשים, דילפינן מרוביא דקראי דכתיב גזילה ועושק אבידה ופקדון. והקשו התוס' (ד"ה יש) למה צריך ללמוד מהפסוקים, למה לא ישלם קרן כיון שעמד בדין והשאיר קרקעות.

תשלום החומש ע"י היורשים- אם תנן הגזלן אחרי שנשבע והודה, חייבים היורשים את החומש, אבל אם האב לא הודה פטורים היורשים מהחומש, אפילו אם גם האב וגם הבן נשבעו, וגם אם הבן הודה אך לא נשבע, דכתיב אשר גזל ואשר עשק, והבן לא גזל ולא עשק, אבל אם הבן נשבע והודה חייב הבן לשלם חומש על שובעתו אם הגזילה קיימת, ואם אין הגזילה קיימת והאב עמד בדין והבן נשבע, פטור מחומש אף אם האב השאיר קרקעות, דאם לא השאיר קרקעות פטורים מן הקרן, והוי כפירת בדרים בעלמא, ושבעות בטוי הוא דליכא חומש, ואף אם השאיר קרקעות דתנו שאם השאיר קרקעות חייבים להחזיר מפני כבוד אביהם פטורים, ד החומש הוא חיוב על השבועה, ולא שבועה היא כיון שאין חיוב על הבן עצמו אלא מפני הקרקעות שהשאיר האב, ואין נשבעים על כפירת שעבדו קרקעות. ורבא אמר שגם כשהאב הפקיד את הגזילה אצל אחרים והבן נשבע, הוא פטור מחומש, כגון שנשבע באמת באופן שלא ידע ומבואר שבשבעות (ל"ו:) שאם היה שוגג בפקדון אינו חייב על השבועה, ורק אם היה מזיד בפקדון חייב אף שנשבע בשוגג. (אבל קרן משלם כיון שהגזילה קיימת).

היורשים פטורים מן האשם כיון שמתו בעליו, דאם הפרישו האב הוא טעון רעיה, ואם לא הפרישו פטורים משום שאין כפרה למתים, ואשם הוא כפרה ולא ממונא.

גזילת פחות משווה פרוטה

ק"ה: א"צ ללכת למדי עבור פחות משווה פרוטה בקרן, ואם הגזילה קיימת ליישנא קמא צריך לילך למדי דחיישינן שתתייקר, וללישנא בתרא א"צ לילך למדי, דלא חיישינן שתתייקר.

גזל ג' אגודות כשהיו שוות ג' פרוטות **והזולו לב'** פרוטות, והחזיר הגזלן ב', חייב להחזיר למדי את השלישית, ואף שעשכשי היא לא שוה פרוטה, כיון שבשעת הגזילה היא היתה שוה פרוטה, צריך להחזירה ולהוליכה אחריו, (ואם אינה בעין צריך לשלם לו פרוטה כמו שהיתה שוה בשעת הגזילה, אף שקיים מצות השבה בשתים, וכן אם גזל אחת שהיתה שוה פרוטה והחזלה מחזיר אותה או את דמיה. תוד"ה אומר), שהרי כל חמץ שעבר עליו הפסח חייב לשלם (אא"כ החמץ בעין שיכול לומר לו הרי שלך לפניך) אע"פ שהוא שוה פחות משווה פרוטה. ואם גזל ב' אגודות שהם שוות פרוטה והחזיר א', אע"פ שאין בידו שיעור ג'זילה וזה לא מעכב את השבה (תוד"ה מצות השבה), מ"מ לא קיים מצות השבה. ואם גזל ג' אגודות ששוות שתי פרוטות והחזיר לו שתיים, אינו חייב להחזיר את השלישית, כיון שבשעת הגזילה לא היתה שוה פרוטה, ולשמא תתייקר לא חיישינן. תוד"ה אמר.

גילוח שער הנזיר- נזיר שגילח ושייר ב' שערות לא עשה כלום, ואם גילח אחת מהן ואח"כ נשרה אחת קיים מצות גילוח כיון שבשעה שבא לגלח היה כאן שיעור גילוח, ואם נשרה אחת שכבר אין כאן שיעור גילוח ואח"כ גילח אחת, אע"פ שאין לו שער לא קיים מצות גילוח. ונ"מ שאינו יכול לשתות יין ולהטמא למתים למ"ד גילוח מעכב, ולמ"ד גילוח אינו מעכב מ"מ לא קיים מצות גילוח. תוד"ה מצות גילוח.

מתי חבית הוצצת מפני הטומאה- חבית שניקבה ונתנה על פי ארובה אינה הוצצת מפני הטומאה, שאם יש טומאה בבית הטומאה עוברת לעליה בגלל הקב, ואם נסתם הנקב ע"י שמרים ומירה היטב סביבה ויש טומאה בבית הוצצת מפני הטומאה ומצלת על העליה כולה, ואם סתם את הנקב ע"י זמורה ואין שם שמרים, צריך למרור טיט בין הזמורה לחבית לסתום את הנקב היטב, דבלא זה סופה ליפול, ואם סתם את הנקב ע"י ב' זמורות צריך למרור גם בין הזמורות, ורובא מסתפק מה הדין בסתם חצי בדבר שעומד, ואם הוצצת כיון שעכשיו אין שיעור נקב, או שאינה חבוצת כיון שלא סתם שיעור סתימה. רש"י. והתוס' (ד"ה הרי') כתבו שאין הנדון כאן לענין נתנה ע"פ ארובה להציל על העליה, אלא לענין להציל מה שבחובה, ומייירי בחבית המוקפת צמיד פתיל שאין טומאה נכנסת בה באהל המת וניקבה ככונס משקה, שזה השיעור שאינה מצלת על מה שבתוכה, ואם ניקבה וסתימה שיעורו הוא שתיפחת רובה, דזא לא מהני לה סתימה הוי נאכילים שגילבן בטיט, ודלא כרש"י (שבת צ"ה:) שכתב שכלי חרס המוקף צמיד פתיל אין טומאה נכנסת דרך נקביו עד שיפחת רובו. והקשו התוס' (ד"ה אגף) מה הצד שסתמת חציה לא תועיל, דמ"מ כעת אין נקב.

לקבל שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:

info@osher-b.org | www.osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617

קרנב שבועה

הכופר בפקדון ונשבע והודה משלם קרן חומש ומביא אשם, ולהלן 'יבואר מה נחשב 'כפירה' כדי לחייבו באשם. וכן יבואר מתי חייבים קרנב אשם כמי שיודע עדות לחבירו ונשבע שאינו יודע.

ק"ה: חיוב קרנב שבועה בכפירה שיש בה השבה- רבא מסתפק מה הדין בנשבע שלא גנב חמץ שעבר עליו הפסח, אם חייב קרנב על השבועה כיוון שאם יגנב ממנו החמץ יהיה חייב לשלם ממונו, ונמצא שכפר ממונו, או שכיון שהחמץ אצלו ואינו שוה פרוטה אינו כפירת ממונו ופטור.

ולרבה חייב כיוון שאם החמץ יגנב מהגנב יצטרך לשלם ממונו, כדאמר רבה שגנב שטוען שהוא לא גנב אלא הוא שומר חנים ונשבע והודה חייב קרנב שבועה, כיון שפטור עצמו ע"י השבועה מגניבה ואבידה, דאם אחרי השבועה היתה נגנבת מנוה היה נפטר מנח השבועת שרק, ובאמת הוא חייב כיון שהוא עצמו גנב וגנב חייב באונסים עד שפטר שחוריו, ואם אמר שהוא שומר שכר חייב, מפני שפטור עצמו מאונס, וכן אם טען שהוא שואל חייב, מפני שפטור עצמו ממתנה מלאכה, ושואל פטור במתה או כחשה מחמת מלאכה, כיון ששאלה לעשות בה מלאכה ולא להעמידה בלא שימוש), ומבואר שאע"ג שהוא קיים ומודה לו על זה, מ"מ צד הגניבה מחייבו קרנב שבועה.

ולדברי רבה הא דקתני בברייתא (וכדלהלן) שאם טוען שהוא שומר פטור כיון שהודה בעיקר, מיירי באומר לו הילך דליכא למיור שפטור עצמו מגניבה אילו יגנב, שהרי היא שם והבעלים לוקחה, ורבה מיירי בעומדת באגם.

המודה בעיקר אינו חייב קרנב שבועה, דכתיב "וכיחש בה", ועל כן הטוען שהשור אצלו בתורת מכירה ממנו או מאביו ולא שילם מעות ואומר לו שיקח את השור, או שטוען שהוא או אביו נתנו לו במתנה ע"מ שיעשה לו נחת רוח ולא עשה ואומר לו שיקח את השור, או שטוען שהשור רץ אחרי פרתו או שנכנס לרשותו מאיליו, או שטוען שמצאו והביאו לביתו ולא ידע של מי הוא, אינו חייב קרנב שבועה, אבל אם ידע מי המואבד היה עליו להחזירה ואין לך שוה גדול מזה.

חיוב אשם בנשבע בשקר שאינו יודע עדות- עד אחד שנשבע שאינו יודע עדות על אבידה, כגון שנשבע שראה אבידה ויודע של מי היא ולא הכיר את המוצא שאם היה מעיד היה מחזר באותה שכונה עד שיוודעוהו, [אך אין כאן כפירת ממונו ממש, שאף כשעדים מעידים שפלוגי מצא אבידה יכול לומר נאנסה ממני ולפטור עצמו משבועתו].
ולשלא ידע מי המואבד, או שהכיר את שניהם, לרבי חנינא פטור מקרנב שבועה, ולשמואל חייב. ונחלקו במחלוקת דלהלן. אבל אם לא הכיר לא את המואבד ולא את המוצא הרי נשבע באמת.

עד אחד שנשבע שאינו יודע עדות לת"ק פטור מקרנב שבועת העדות, ולר"א בר"ש חייב, ונחלקו אם דבר הגורם לממוון כממוון דמי או לא.

דיני כופר בפקדון, וטוען טענת גנב או אבד

המקבל פקדון מחבירו ולשומרו, אם קיבל בחינם חייב בשביעה ופטור בגניבה ואבידה באונסו, ואם מקבל שכר חייב בגניבה ואבידה ופטור מאונס. ולהלן יבואר דמי כאשר הוא מוכחש שהפקדון נוסר לו, או שטוען שהוא גנב או נאבד הוא נעשה עליו גזלן, לענין להתחייב באונסים, ולענין חיוב כפל או קרן חומש ואשם, ומתי הוא חייב שבועה כדי לאמת את טענתו.

אם נעשה גזלן ע"י הכפירה ללא שבועה- אמר רב ששת הכופר בפקדון ובאו עדים, נעשה עליו גזלן משעת כפירה אע"פ שלא נשבע, וחייב באונסים.

וגמי' אומרת שאין ראיה לדבריו מדתניא שלומדים עונש "וכיחש בה וכו' והשיב את הגזילה" אלמא קמה ליה ברשותיה חזמן "וכיחש" עד שייחזר והו עונשה, (ואזהרה לומדים מ"ולא תכחשו"), דאין ראיה שהכונה לעונש על כפירת הממוון אע"פ שלא נשבע, ד"ל שהכונה לעונש שבועה אבל אם כפר ולא נשבע פטור מאונסים. ומיירי בבאו עדים, אבל אם הודה מעצמו חייב קרן חומש ואשם, דכתיב "ונשבע על שקר וכו' ויטלים אותו בראשו וחמישיתו יוסף עליו וכו' ואת אשמו יביא לד' ", ואזהרתו מ"ולא תשקרו איש בעמיתו ולא תשבעו בשמי לשקר".

ואין להקשות על דבריו מהא דתניא שהנשבע על פקדון לשקר נעשה חשוד על השבועה, ושכנגדו נשבע ונוטל, (וכן בשיקר בשבועת העדות ואפי' בשבועת שאו שאינו רע לביות אלא רע לשמים, מ"מ הוא נפסל לשבועת ממונו, וכתבו התוס' (ד"ה אחד) דלא נקט שבועת מלוה, משום שזו נלמד משבועת הפקדון), ומבואר שבכפירה בלי שבועה אינו נפסל משום גזלן. ד"ל' הדתם מיירי בעומדת באגם, שאין חוונתו לגזול אלא להשתמט עד שילך ויביא אותה מהאגם, דמיון טעמא הכורב במלוה ולא נשבע ובאו עדים כשר לעדות, דמלוה להוצאה ניתנה ואינה ביזו עתה ורוצה לדחותו עד שתישג ידו, ורב ששת מדבר כשהעדים אמרו שבשעה שנשבע היא היתה

ביזו, דליכא למיור שכוונתו להשתמט, ואילו הכופר בפקדון ובאו עדים שהפקדון היה ביזו באותה שעה פסול לעדות אע"פ שלא נשבע, ורק בעומדת באגם אינו נפסל אלא בשבועה.

ק"ו: אם נפטר מלשלם ע"י השבועה- האומר לחבירו מנה לי בינך והלה אומר אין לך בידי כלום, והשביעוהו ב"ד ואח"כ באו עדים, לשיטת רב פטור, דכתיב "ולקח בעליו ולא ישלם", כיון שקיבלו הבעלים שבועה שוב אין משלם ממונו. ורבא אומר שהדברים מסתברים רק במלוה, דלהוצאה ניתנה ויש רק חיוב תשלומין, דבהו י"ל שלומדים מ"ולא ישלם" שהשבועה פוטרת מתשלומין, אבל בפקדון לא, דכל היכא דאיתיה ברשותיה דמריה קאי ואין כאן "ולא ישלם", אבל באמת רב דיבר בין במלוה בין בפקדון, דקרא בפקדון כתיב לגבי שומר שכר. אמנם אם נשבע חוץ לב"ד או שקפץ ונשבע חייב דרק שבועת ב"ד אלימא לאפקועי ממונא, דקרא בשבועת הדיינים כתיב.

ורבא מעמיד את דברי רב רק באופן שטען טענת אבד ונשבע **ולא הודה** ובאו עדים, אבל אם הודה חייב אף בטוען טענת אבד, דכתיב "והתוודו והשיב את אשמו בראשו והמישתו יוסף עליו", וכן אם טען טענת גנב והודה חייב, שהרי אמרה תורה שישלם כפל בנשבע ובאו עדים, ושבועה שמחייבת כפל לא מקנה לו את הקרן. (ואי נימא שגם בזה דיבר רב, על מה אמרה תורה שישלם כפל, תוד"ה איתיהי).

ויש חולקים על רב וסוברים שבכל גזונא חייב, והא דכתיב "ולקח בעליו ולא ישלם" זה מלמד שכל הנשבעים שבתורה נשבעים ולא משלמים, ולא ישבע התובע ויטול.

הטוען טענת גנב בפקדון ונשבע בב"ד ובאו עדים שגנבו חייב כפל, ואם הודה מעצמו משלם קרן חומש ואשם, ולא כפל כיון שאין משלם קנס על פי עצמו. אפי' אם אח"כ באו עדים, ואם הודה אחר שבאו העדים משלם כפל ואשם, אבל חומש לא, דחומשו עולה לו בכפילו.

הטוען טענת אבד בפקדון ונשבע ובאו עדים משלם קרן, דאין כפל אלא בטוען טענת גנב, ואם הודה מעצמו משלם קרן חומש ואשם, דגבי חומש ואשם כתיב "והתוודו". ולפי רב שהנשבע בב"ד פטור, מיירי הכא שקפץ ונשבע ולא בהשביעוהו ב"ד.

הכופר בפקדון ונשבע ה' פעמים אפי' שלא כפני ב"ד, חייב חומש ואשם על כל אחת ואחת, כיון שהיה יכול לחזור ולהודות ונמצא שבכולם כפר ממונו. ולפי רב שהנשבע בב"ד פטור, מיירי בנשבע חוץ לב"ד או שקפץ ונשבע בב"ד.

ק"ו: תשלומי כפל וד' וה'- הטוען טענת גנב בפקדון משלם תשלומי כפל, ואם טבח ומכר משלם תשלומי ד' וה', כמו גנב עצמו, ואין להקשות מה לגנב שכן משלם כפל בלא שבועה, דהקישא הוא ואין משיבין על ההקש. ולמ"ד שגם הפסוק "אם ימצא הגנב" וגם הפסוק "אם לא ימצא הגנב" מדברים בטוען טענת גנב ואילו גנב עצמו נלמד מ"אם המצא תמצא בידו הגניבה", המקור הוא מגנב הגנב.

והא דתנן שאם טען טענת גנב ונשבע ובאו עדים שאכלו משלם כפל דטוען טענת גנב, ולא ד', והו' והרי א"א לאכול כזית בשר בלא שחיטה, מיירי באכלו נבילה, או באכלו טריפה לר"ש דפטר בשחיטה שאינה ראויה, (ולר"מ דס"ל ששחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה בטריפה חייב ד' וה'), או דמיירי בנן פקועה שהיה במעי אמו ולאחר שחיטה פקע אותה והוציאהו, דר"ש שזורי מכשירו ללא שחיטה אפילו אם הוא בן תמש שנים וחורש בשדה, (ולר"מ בן פקועה טעון שחיטה), או דמיירי כשעמד בדין ואמר שנגנב ונשבע ובאו עדים שהוא עצמו גנב וחיביבוהו ב"ד ואמר לו צא תן לו קרן וכפל, ואח"כ שחטו ואכלו, שמשלם כפל על השבועה הראשונה פטור על הטיבחה, דכיון שפסקו את דינו נעשה גזלן בשחיטה וגזלן אינו משלם ד' וה', (אבל אם אמרו חייב אביה ליתן לו וטבח חייב ד' וה', כיון שעדיין לא אפסקו שילך לשלם), או דמיירי בשותף לגניבה שטבח שלא לדעת חבירו דפטור מזו' והו', ד"חמשה בקר" אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר, והכא לא קרינן "וטבחיו" כולו בחיובא, דעל החצי של חבירו הוא טובח ומכר אחר הגנב דפטור, אבל בטובח לדעת חבירו משלמים ד' וה', דכתיב "תחת" לרבות את השליח.

הטוען טענת גנב באבידה משלם תשלומי כפל, דכתיב "על כל אבידה אשר יאמר וכו' ישלם שנים", ואף שהמקבל פקדון מקטן אלו חייב כפל, דכתיב "כי יתן איש וכו' אם ימצא הגנב ישלם שנים", דאין נשבעים על טענת נתינתו ואין באים לידי כפל על ידו, ואפילו אם תבעו כשהוא גדול דאיכא למימר ד"כי יתן איש" היינו מי שהוא איש בשעת טענה, מ"מ פטור, דכתיב "עד האלוהים יבוא דבר שניהם" עד שתהא נתינה ותביעה שוים כאחד דאיתקש נתינה והעמדה בדין להדדי דבתרווייהו בעיני איש, ולמה הפקדת קטן לא נחשבת ככל הפחוד לאבידה, ולתיב חייב, ומ"מ היו טענה להשביע ולהחייב כפל, ואם תבעו כשהוא גדול נשבע שבועה וכפל לא ללא נתינה, י"ל דמיירי שאכלו כשהמפקיד קטן דלא ידך פקדון זה לתורת טענה לעולם,

(משא"כ אבידה חייב כשהגיעה ליזו שהרי יש לה בעלים בני טענה), אבל אם אכלו כשהוא גדול חייב כיון שנעשה בר טענה ונתחייב לבוא עימו לדין. (והקשו התוס' (ד"ה אבל) למה כשאומר מעיקרא נגנב חייב שבועה, יחא נאמן במיגו אינו טוען החזרתו כשהיית קטן. ותירצו דמיירי שהקטן טוען אני יודע שהוא בידך עכשיו, דאין זה מיגו להכחיש כיון שאינו מעיז פניו.) ולרב אשי שאני אבידה שהיא מנח בן דעת, משא"כ מקבל פקדון מקטן, ולכן אף אם הפקדון בעין משהגדיל אינו יכול להשביעו, אבל לשויא קמא יכול להשביעו כשהוא בעין. תוד"ה הא.

אם צריך הודאה במקצת בפקדון והלואה לחייב שבועה
הטוען טענת גנב בפקדון, לרבי יוחנן אינו חייב עד שיכפור במקצת ויודה במקצת, דכתיב בפרשת פקדון בטוען טענת גנב "כי הוא זה".

ק"ז: ולרבי חייא בר יוסף הפסוק מדבר במלוה (דעירוב פרשיות כתוב כאן), ודווקא במלוה צריך הודאה במקצת כדי עשה לו טובה, וכופר במקצת כדי להשתמט עד שיהיה לו מה לפרוע, ולכן חייבה התורה שבועה כדי שיוודה, ובפקדון א"צ הודאה במקצת, משום שמעיז פניו כיון שלא עשה לו טובה, ולכן גם בכופר הכל חייבתו תורה שבועה.

ולרמי בר חמא ד' שומרים צריכים כפירה במקצת והודאה במקצת קודם שיתחייבו שבועה, ואם נשבעו לפני כן אין שבועתו של שומר חנים כלום ולא מחייבתו כפל, ופליגי אדרבי חייא בר יוסף, דשומר חנים כתיב ביה "כי הוא זה", ושומר שכר לומדים נתינה נתינה משומר חנים, ושואל לומדים מ"וכי ישאל" ו' מוסיף על ענין ראשון, ושוכר הרי דינו או כשומר חנים או כשומר שכר.

מתי צריך הודאה וכפירה וטענת פטור בהלואה ופקדון- לרש"י כוננת הגמרא 'עירוב פרשיות' שהפסוק "כי הוא זה" שייך לפרשת "אם כסף תלוה" (אפילו שהאז נכתב בפרשת פקדון. והקשו התוס' (ד"ה עירוב) דבסנהדרין (ב) משמע שאפילו למ"ד עירוב פרשיות כתוב כאן לא ערקין ליה לגמרי מפקדון לענין שלשה ומומחין, ובב"מ (ז"ח) נבואר שגם בפקדון צריך שיודה על פרה אחת ויכופר באחת, וכן משמע בכמה משניות שאינו חייב בפקדון אלא במודה מקצת, אף באופן שלא עשה לו שום טובה. ולכן **פירש** ל"ת שכונת הגמרא שהפסוק "כי הוא זה" מדבר על פקדון, שביא אם כפר ובין שטען נאנסו אינו חייב שבועה אלא כשהודה במקצת, אלא שרבי חייא בר יוסף סובר שבטענת נאנסו צריך גם כפירה מגורה במקצת, שטוען על מקצת שלא הופקד אצלו או שהחזירו, ולרבי יוחנן כמו שבהלואה מספיקה כפירה והודאה גם בפקדון מספיק טענת נאנסו והודאה, וא"צ צ"ג כפירה, והמקור לפי רבי חיאי בר יוסף שצריך כפירה והודאה במלוה, שמוא ילפינן במה מצינו מפקדון (ואע"ג דלענין שלשה ומומחין לא ילפינן מלוה מפקדון לנאן דלית ליה עירוב פרשיות, לענין מודה במקצת מסתבר למילף טפי), אבל כופר הכל פטור לכ"ע בכל מקום אפילו במקום שיכול להעני, דגזירת הכתוב "כי הוא זה" דווקא על כופר הכל. והא דקאמר מ"ש מלוה, הכונה למה מודה במקצת לא פטור מדון מיגו שהיה כופר הכל, והא דמבואר בב"ב (ע); שהטוען נאנסו חייב שבועה בלא הודאה כלל, זה שבועה דרבנן שנתקנה קודם שבועת היסט. ו**ריב"א מפרש** שאם "כי הוא זה" נאמר על הלואה, אי"כ אף בפקדון א"צ הודאה במקצת אלא בטענה ששייכת בהלואה, והיינו בכפירה והודאה, אבל בטענת נאנסו שלא שייכת בהלואה לא, דבטענת נאנסו אין את הסברא שאין אדם מעיז פניו, כיון שהמפקיד לא יודע שלא נאנסו, ואם כופר הכל היה פטור, מודה במקצת נמי יפטר במיגו דאי בעי כפר, אמנם בטענות כפירה אפילו במקום שיכול להעני פטור, דגזירת הכתוב היא, והא דאיתא בשבועות (מ"ה) שמתוך שיכול לומר להדי'ם יכול לומר נאנסו, אע"פ שאין זה מיגו לגמרי, לדומר להד"ם זה העזה משא"כ נאנסו. והקשו התוס' למ"ד שצריך בטענת נאנסו גם כפירה, ליפטריה במיגו דאי בעי אמר נאנסו אחריה דכפירה. ותירצו התוס' דמיירי מגון דההיא דכפירה קמן, ואין להקשות שנטפסו אותו במיגו שהיה מודה בה, ועל מה שהורה (מגן שבתא בפשיעה) יכפור, ועל השאר יטען טענת אונס, דהשאר הוי ליה בההיא דמדומה בה הילך ופטור משבועה, לאו פירכא היא, דאם הילך הוא אי"כ ה"ל כופר הכל ואין אדם מעיז. או נמי מגון דההיא דקיימא קמן עדיפא ואין רוצה להודות בה. ואין להקשות יחא נאמן במגו דאי בעי אמר להדי"ם גם על מה שטען נאנסו, דמיירי שיש שטר.

ק"ז: טוען טענת גנב ששלח יד בפקדון- הטוען טענת גנב בפקדון, לרבי חייא בר יוסף אינו חייב כפל עד שישלח יד יד קודם שבועה, כגון שעשה בה מלאכה, דכתיב "ונקרב בעל הבית אל האלוקים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו" והא אם שלח בה יד חייב והיינו שהחייוב דכתיב בתריה "אשר ירשיעון אלוהים ישלם שנים" מיירי כששלח יד' שהוא נמצא רשע בכך שנשבע לשקר.

ולרבי יוחנן חיוב כפל נאמר בעומדת על אבוסה ולא שלח בה יד, ויש להסתפק אם לדבריו כ"ש שבשלח יד חייב דבהכי כתיב קרא כדאמר רבי חייא בר יוסף, או ששבשלח יד פטור משום שקנה קודם השבועה ע"י השליחות יד והשבועה לא מהניא כלום, ושומר חנים חייב כפל רק על השלוח ונשבע גנב ולא ששלח בה יד, דזא קנאה בתורת גזילה וקמה ליה ברשותיה שאם מתה ישלמנה, וידידיה קא כפר.

ואין להוכיח מדברי רבי יוחנן שהטוען טענת אבד ונשבע (ול"ג והודה) וחזר וטען טענת גנב ונשבע ובאו עדים פטור מן הכפל, דאין הסעם משום שקנה בשבועה הראשונה להתחייב באונסים, (דרב ששת קאמר לעיל ק"ה; שהכופר בפקדון נעשה עליו גזלן וחיוב באונסים, והיכא שנשבע כו"ע (מודו), וממילא אינו חייב כפל כיון דידידיה קא כפר, וה"ש שלח בה יד שהיא עומדת בברשותו אינו חייב כפל, אלא משום שיצא ידי הבעלים כד שהשבועה הראשונה והשבועה השניה אינה

ש'בועת הדיינים" לחייבו עליה כפל. וכתבו התוס' (ד"ה הואיל) שאף שהודה שהשבעה הראשונה היתה שרק, אינו חייב מדינה להשבע שנגנבה, ונאמן שנגנבה במיגו שהיה אומר באמת נשבעתי, וממילא אפילו אם השביעוהו ב"ד, כגון בב"ד אחר שלא ידעו שכבר נשבע, פטור, כיון שמדינא אינו חייב שבעוה.

ולרב ששת הטוען טענת גנב בפקדון אם שלח יד קודם שבעוה פטור, דהכי קאמר רחמנא "ונקרב בעל הבית אל האלוהים -) לשבועה) אם לא שלח ידו וכו' ישלם שנים", הא שלח ידו פטור. ואף שמשביעים אותו (-שומר חנים שטוען נגנבה) ג' שבועות, שלא פשעו (שאם פשעו ונגנבה חייב, דכתיב "על כל דבר פשע"), ושלא שלח בה יד (אם שלח בה יד להנות בה קודם לכן נעשה גזלן והיא מועמת ברושותו והתחייב באונסיים, ור"ש בגינייה אפילו, ושאינה ברשותו, ואם התברר שהיה ברשותו מ"י חוב כגבל, כמ"מ) ואם התברר שלח בה יד פטור אפילו אם היא עדיין אצלו, כמו שאם התברר שפשע ונגנבה פטור מכפל שהרי הוא לא גנבה.

ק"ת. למה המשלם כפל לא משלם חומש- הטוען טענת

גנב ונשבע, וחזר וטען שבאמת לא נגנב (תוד"ה כגון. דאם טוען שאחר שבעוה אבד זה לא פטור אותו, שכבר נתחייב באונסים בשעה שנשבע לשקר, וממילא שבעוה זו ודאי לא מהייבת חומש ואשם), אלא אבד ונשבע, ובאו עדים שלא נגנב וכשנבעו היתה אצלו והוא חייב כפל, והודה שלא אבד, כיון שחייב כפל אינו חייב חומש. (ואין לפטורו מחמת שכר יצא ידי בעלים שבעוה הראשונה, שסברא זו פוטרת מחויב כפל כשבאו עדים, ולא מידי חיוב חומש כשהודה, דבהודה חייב חומש אף על שבעות עצמו, כדאיתא לעיל (ק"ו). שאם נשבע חמשה פעמים חייב על כל אחת ואחת.) וכתבו התוס' (ד"ה הבאו) שאם שהעדים שלא נגנב מעידים גם שלא אבד, מ"מ חייב חומש כשהודה, דבטעת אבד דליכא כפל בהעדאת עדים, אם הודה לאחר העדים חייב חומש.

ומהאי טעמא נמי הטוען שאחד מן השוק שאינו שומר גנב את שורו, ואותו אחד נשבע, ובאו עדים שנגנבו חייב כפל (קטנ נשבע משום חיוב חומש, אבל כפל חייב אף שלא נשבע), ואם הודה מעצמו חייב קרן וחומש ואשם, ואם הודה אחר שבאו עדים חייב כפל והכפל פטורו מהחומש, אע"פ שחיוב הכפל אינו מחמת השבועה.

שניים שטענו טענת גנב- מסר שורו לב' בני אדם וטענו בו טענת גנב, ואחד נשבע והודה, ואחד נשבע ובאו עדים, הגמ' מסתפקת אם כבהאי גוונא שייך לחייב אחד כפל ואחד חומש, כיון שזה שני אנשים, או שא"א לחייב גם כפל וגם חומש על אותו ממון. תינקן. וכתבו התוס' (ד"ה חד) שאם מתחילה כפר האחד ובאו עדים ואח"כ הודה השני, שניהם חייבים כפל, דעל שניהם הם מעידים, ורק כשהודה הראשון לפני שבאו פטור, ובכל הסוגיא משמע שמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור.

ב' חויבי כפל או חומש- רב פפא מסתפק האם הטוען טענת אבד ונשבע והודה (תוס' ד"ה טען) לא גורסים והודה, דאם הודה לאחר שבעוה ראשונה מיז היא ברשותו להתחייב באונסים, ונמצא שהשבעוה השניה שאבד לא פוטרת אותו ממשלם), וחזר וטען טענת אבד ונשבע והודה, חייב ב' פעמים חומש, וכן אם טען טענת גנב ונשבע ובאו עדים, וחזר וטען טענת גנב ונשבע ובאו עדים, האם חייב ב' פעמים כפל (ואף שהפסול לשבועה אין שבעותו שבעוה לחייב כפל, הכא מה שנמצא שקרן בשבועה ראשונה זה פוסל אותו לשבועה רק מדרבנן. תוד"ה ורתו.) דרק כפל וחומש אמרה תורה שאין לשלם על אותו ממון, ולא ב' פעמים אותו חיוב, (ואף שאחר שבאו עדים על השבעוה הראשונה חייב באונסים, וממילא הטענה אח"כ שנגנב לא פוטרת אותו, ולמה שביעוהו, מיירי שלאחר שנמצא שקרן בשבעוה הראשונה אמר לו בעל הפקדון שהיה עליו שומר חנים ככתחילה.אך קשה דא"כ זה לא נחשב שני חויבים על אותו ממון. תוד"ה וחוז), או שכונתה התורה שאין לחייב ב' חויבי ממון על ממון אחד. והגמרא פושטת מדכתיב "וחמישת'ו" שהתורה ריבתה חמישיות הרבה לקרן אחד.

דין הגונב מהשומר

שומר חנים פטור מגניבה ואבידה, ושומר שכר חייב, ומשביעים אותו (ג' שבועות, שלא פשע ושלא שלח בה יד ושאינה ברשותו. ק"ז.). והלן 'יבואר על מי מוטל לתבוע את הגנב (כשהשומר פטור, ונ"מ גם אם הודאה לשומר פוטרת מכפל), ולמי משלם הגנב כשהשומר שילם לבעלים.

למי משלם הגנב כשהשומר שילם לבעלים- שומר שנשבע שנגנבה, ושילם לפנים משורת הדין, ונמצא הגנב, לאביי משלם כפל לבעל הפקדון, דכיון דאטררחיה לבי"ב בשבועוה אין הבעלים מקנים לו את הכפל, ולרבא משלם לשומר כיון שהוא שילם, (והא דאיתא בבי"מ (ל"ה), שרלבא או אטררחיה לבי דינא אינו מקבל כפל, שם מדובר שלא שילם מעצמו אלא רב נחמן גבה ממנו. תוד"ה רבא.) ונחלקו בדיוקא דמתני' ריש הלשון הפקדיד שמובאר שם שאם השומר שילם ולא רצה לישבע ונמצא הגנב משלם כפל וד' וה' לשומר, ואם נשבע ולא רצה לשלם משלם לבעל הפקדון, דמרישא משמע כאביי שרק אם לא רצה להשבע משלם לשומר, אבל אם נשבע משלם לבעל הפקדון, ורבא מדייק מהסיפא שרק אם לא רצה לשלם משלם לבעל הפקדון, אבל אם שילם אע"פ שנשבע משלם לשומר.

ק"ת: אם הבעלים תבעו את השומר, והשומר נשבע, ונמצא הגנב, ותבעו השומר והודה, ותבעוהו הבעלים וכפר והביאו עדים, אם שבעת השומר היא אמת שטען שנגנבה באונס וכן היה, נפטר הגנב בהודאה לשומר, שכיון שהוא נאמן ניחא לבעלים בתביעתו שתהיה בהפמה ביזו, תביעתו תביעה והודאת הגנב הודאה, ואם בשקר נשבעו שומצא שלא נגנבה באונס, שלא ניחא לבעלים שהבמה תהיה ביזו, תביעתו אינה תביעה, ולא נפטר הגנב בהודאה לשומר. וכתבו התוס' (ד"ה תבעו) שלגבי קרן כשלא באו עדים יש ספק האם הודאה לאחר שאינו בעל דבר נחשבת הודאה או לא.

ורבא הסתפק מה הדין אם רצה השומר להשבע לשקר ולא הניחוהו, האם הוא עדיין נאמן על הבעלים או לא, וי"א שהסתפק מה הדין אם נשבע לשקר אי אמרינן דכיון דסופו להתחרט ושלם תביעתו תביעה או לא. וי"א שאם השומר נשבע שלא פשע ונפטר, לא נפטר בהודאה לשומר, שכיון שהשומר נפטר לא מוטל עליו להתעסק עם הגנב, ואם נשבע לשקר, נפטר הגנב בהודאה לשומר, כיון שבאמת השומר חייב.

ואם הבעלים תבעו את השומר והשומר שילם, והוכר הגנב, ותבעוהו הבעלים והודה, ותבעו השומר וכפר, יש להסתפק אם ההודאה לפני הבעלים פוטרת מכפל, דכמו שהוא עשה להם טובה ושילם לפנים משורת הדין, כך הבעלים טורחים למצוא את הגנב ותביעתם תביעה, או שההודאה בפני הבעלים לא פוטרתו מכפל, שכיון שהשומר שילם להם הם הסתלקו מהשייכות לממון זה.

על מי מוטל לתבוע את הגנב- בהמת פקדון שנגנבה באונס (ע"י ליסטים מזוין, ששומר שכר פטור בו. וכתבו התוס' ו"ד"ה נגנבה) ששום גניבה לא נקראת אונס מלבד ליסטים מזוין), והוכר הגנב ואפשר לכופו ולהוציא מיזו, לאביי שומר חנים יכול להשבע והבעלים יפרעו מן הגנב, ושומר שכר עושה עמו דין -ישלם לבעלים ויחזור ויפרע מן הגנב, שכיון שהוא שומר שכר עליו לטרוח אחריה, שהרי לא יפסיד כלום. ולרבא אף שומר חנים עושה עמו דין ואינו נשבע דמצוה עליו לחזר אחרי האבידה, ואם קדם ונשבע לפני שנמצא הגנב, אף לרבא יכול השומר חנים לעמוד בשבועתו.

נגנבה באונס והחזירה הגנב לשומר ומתה בפשיעה, רבہ זוטי מסתפק אם פטור כיון דכלתה שמירתו, או שכיון שהחזירה חייב בשמירתה.

הטוען טענת אבד בפקדון ונשבע ובאו עדים שאכלו, משלם קרן, דאין חיוב כפל אלא כשהודה, דכתיב "התוודו", ובטענת גנב משלם כפל, ובשניהם אם הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם.

ק"ט. האוסר את נכסיו על בנו ומת ירשנו, ואם אסרו בחייו ובמותו לא ירשנו, ואם אין לו מה לאכול לוה ואוכל ובעלי חובות באים ונפרעים מהירושה את חלקו. וכתבו התוס' (ד"ה ב"ח) שאפילו בחייו בעל חובות באים ונפרעים. והתוס' נדים אם מותר לעשות זאת בכל אופן, או רק כשאין לו. והקשו התוס' שבגדרים (ל"ג.) מבואר שהמודר הנאה מחבירו שוקל לו שקלו ופורע לו חובו, ואמר ר"ר שמונדר דזוקא במזונות אשתו, אבל שאר חובות אסור לפרוע, דקא משתרשי ליה. ותרצו דהתם הוא מתחייב לשלם למי שפרעו בעבורו, וא"כ אם יפרע בחינם בעבורו נמצא מהנתנו ואסור (אא"כ לוח ע"מי שלא לפרוע (והוא אוהבו ויודע שבאמת הוא יפרע), שאז מותר למודר לפרוע בעבורו), אבל כאן מה שבח"ב באים ונפרעים מן הנכסים זה לא נחשב שהוא נתנה מן הנכסים.

דין הגוזל את אביו

הגוזל את אביו ונשבע לו ומת, משלם קרן חומש ואשם לבניו של אביו, או לאחיו של אביו אם אין לו בנים, (רש"י. ולתוס' ד"ה לבניו) הכונה לבניו או לאחיו של הגזלן, ואף שהוא עצמו לא יורש את זה, כיון שהוא חייב בהשבה, בניו יורשים ישירות מהסבא המת, והם קודמים לשאר היורשים), ואינו יכול לעכב אפילו כנגד חלקו, כיון דבעי למיעבד השבה. ויחזירו אפי' לארנקי של צדקה אם אינו מוצא יורשים לאביו, ויאמרו שזה גזל אביו.

ואם אינו רוצה להפסיד את חלקו, או שאין לו כ"כ נכסים שיכול לוותר על חלקו, לווח מאחרים, ומשיב לאחיו כדי לקיים מצות השבה, ובעלי חובות באים ונפרעים מן ההשבה את חלקו, והשאר יגבו ממנו. וכתבו התוס' (ד"ה לוח) שלוח מאחרים על קרקע שלו, והקרקע משתעבדת להם גם בלי אפותיקי, ואח"כ נתן את הקרקע לבניו או לאחיו בעבור הגזילה, וכגון שאין הגזילה קיימת, וחוזרים ב"ח ונפרעים נאותה קרקע אע"פ שיש לו ממה לפרוע. וצ"ל לומר בשעת ניתנתו לבניו או לאחיו ע"מי שיפרעו מומכם הבעלי חובות, אבל לא בין אביו ויכולים לזכות שלא מידעתו. וזה חוזר וגזילה קיימת ילוה עליה ויעשנה אפותיקי למלוה, ויחזירנה לבניו או לאחיו, ויחזור הב"ח ויטרפנה מהם, שאף שב"ח לא גובה ממטלטלין אפילו בעשאם אפותיקי, זה דזוקא במכירה משום פסידא דלקוחות, אבל במתנה ב"ח גובה, דאין יכול לתת מה שמשועבד לאחרים, אבל יולא אפותיקי לא מידעתו. וזה חוזר וגזילה קיימת, כמו שנטלטלי אדיתמי לא משתעבדי לב"ח. אף נראה שמה שמחזיר לא נחשב אפילו כמתנה, דאינו נתן להם לשם מתנה אלא בשתיקה, ואין דעתו אלא לקיים מצות השבה, ולכן הב"ח גובה מהם אפילו בלא אפותיקי, והוא עצמו לא יכול לקחת מהם, שא"כ לא קיים מצות השבה, אבל מה שב"ח גובה לא מעכב מצות השבה.

הגמרא שואלת מדוע הכן הירוש אינו יכול למחול לעצמו, דהא תנן מוחל לו על הקרן ומבואר שהנגזל יכול למחול על הקרן,

ומבואר שהנגזל יכול למחול. והגמ' מתרצת דמתני' כר"ע דס"ל שאין הגזלן יכול למחול, וכדלהלן.

דין גזל גר שמת ללא יורשים

כתיב בפרשת גזילה "ואם אין לאיש גואל (שהנגזל הוא גר שמת ואין לו יורשים) להשיב האשם (קרח) אליו, האשם המושב (חומש) לד' לכהן, מלבד איל הכיפורים (אשם) אשר יכפר בו עליו". והיינו שחיוב קרן חומש בגר שמת ואין לו יורשים הוא לכהנים. ולהלן (ק"ט – ק"א) יבואר האם כשהגר זקף עליו את חיוב הקרן והחומש במלוה ומת יכול הגזלן לעצמו או לאחרים על החוב, מי מקבל את גזל הגר כשהגזלן בעצמו כהן, מה הדין כשנתן את הקרן חומש לבני משמרה אחת ואת האשם לבני משמרה אחרת, ועוד מדיני השבת גזל הגר.

מחילה כשהגר זקף את הקרן והחומש במלוה ומת-

הגוזל את הגר ונשבע לו ושמע שמת הגר, והיה מעלה את הקרן החומש והאשם לירושלים, (כדכתיב "ואם אין לאיש גואל להשיב האשם אליו האשם המושב לד' לכהן") ואשם זה (קרן), ופגש את הגר, וזקפו הגר במלוה, ומת, לרבי יוסי הגלילי זכה הגזלן במה שבידו, דכשזקפו במלוה יצא מתורת גזילה, וכשמת הגר זכה מן הפקדן במה שמוזקק ביזו, ולר"ע אין לו תקנה עד שיוציא את הגזילה מתחת ידו.

לרבי יוחנן שיטת ריה"ג שיכול הגזלן למחול לעצמו, ואפילו לא זקפו במלוה יכול למחול לעצמו לאחר מותו של הגר, וממילא בגזל את אביו ונשבע לו ומת אביו מוחל לעצמו, וכן יכול למחול לאחרים -הנגזל לגזלו, ומתני' דמחל לו על הקרן היא כרבי יוסי הגלילי. ולר"ע אפילו זקפו במלוה אינו יכול למחול בין לאחרים בין לעצמו.

לרב ששת לריה"ג יכול למחול רק לאחרים מפני שבוה הנגזל הוציאו מתורת גזילה, אבל למחול לעצמו אינו יכול, ולכן רק כשזקפו במלוה זכה הלה במה שבידו.

ולרבא אף לר"ע יכול למחול לאחרים ולכן הנגזל יכול למחול לגזלו, ורק לעצמו אינו יכול למחול, שאע"פ שהגר זקפו במלוה הוא לא מחל לו מחילה גמורה, ולריה"ג יכול למחול את לעצמו, ומה שאמרה תורה שגזל הגר לכהנים, היינו כשגזל את הגזלן, ונשבע לו והודה לאחר מיתה, שבזמן שהודה קנאו השם ונתנו לכהנים, אבל אם הודה מחיים יכול הגזלן למחות לעצמו.

ק"ט: גזל הגיורת- גם גזל הגיורת לכהנים, דאע"ג דכתיב

"אם אין לאיש גואל", איתרבי גיורת מ"להשיב האשם אליו האשם המושב" וכיון דכבר כתיב "להשיב" הרי כאן שנים, (ל"א לומדים מהכפילות של "האשם"), ומי'איש" לומדים שגדול צריך לחזר אחריו ולשאלו אם יש לו בנים, לפני שנותנים לכהן, אבל בקטן א"צ לחזר אחר גואלים, דאין לו בנים, ומכאן לומדים בסנהדרין ס"ט שקטן אינו יכול להוליד. וכתבו התוס' (ד"ה קטן) שאף דאמרין בב"י"ב. שגזל קטן מדבריהם, דקטן אינו לן זכיה, היכא שדעת אחרת מקנה לקטן יש לו זכיה בדאורייתא. עוד כתבו (שם) דמזיירי שנתגייר עם אביו, דבלא אביו יש מחלוקת אם מטבילים אותו על דעת בי"ד.

הכהנים שבאותו המשמר זוכים בגזל הגר, דכתיב "מלבד איל הכיפורים" למי שזה ניתן זה ניתן, ואת איל הכיפורים יכול להקריב רק כהן שבאותו משמר. וכתבו התוס' (ד"ה לכהן) שהכונה למשמר של שעת הבאה, כמו שכל הקרבנות (חסאות ואשמות נדרים ונדבות) ניתנים למשמר של שעת הבאת הקרבן.

כהן שגזל גר רבא ורודה לאחר מיתת הגר בשעת המשמר שלו, גזילו יוצא מתחת ידו ומתחלק לכל אחיו הכהנים, (ואינו יכול לומר שאם הוא זוכה בשל אחרים יחד עם אחיו הכהנים בני אותו משמר, כ"ש שזיכה בשלו לבדו, וכן אין יכול לומר שאם בדבר שאין לו חלק בו לפני שיכנס לרשותו כשיכנס לרשותו אינו יכול להוציאו מיזו, (לרש"י הכונה כגון כהן שהתנדב קרבן שהוא יכול להקריבו בכל עת שירצה ובשור ועורו שלו, ואם נתנו לכהן אחר של אותו משמר שוב אינו יכול להוציאו מיזו, דכתיב "איש אשר יתן לחהן לו יהיה". ולתוס' ד"ה) ומה) הכונה לכגון תרומה וחלה וראשית הגז, שיש לבעלים טובת הנאה לתתם לאיזה כהן שירצה, ואין אחר מנבין אותו משמר יכול להוציא מיזו להחלק לבני אותו משמר), כ"ש דבר שיש לו חלק בו לפני שיכנס לרשותו והיינו מה שגזל (וי"מ שהכונה לתרומות ומעשרות), משנכנס לרשותו אין אחר יכול להוציאו מיזו, דשאני הכא שיש גם לאחרים חלק בו ולכן הם יכולים לעכב עליו), ודין זה נלמד משדה אחוזה שנגאלה ע"י אחד הכהנים, שהיא יוצאת ממנו ומתחלקת לכל אחיו החיים", דכתיב "כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו" - אחוזה שלו הרי היא שלו, וזה לא אחוזה שלו.

עבודת הכהנים וחלוקת הקרבנות-

כהן יכול לבוא להקריב בכל זמן שירצה, דכתיב "ובא בכל אות נפשו ושרת", והבשר והעור שלו, ואם הוא בעל מום שהוא ראוי לאכול, אבל אינו ראוי להקריב, ונתנה לכהן שבאותו משמר והיינו שנותנה לבני אותו משמר, דאינו יכול לעשות שליה להקריבה, והבשר והעור שלו, דכתיב "ואיש את קדשיו לו יהיו". ולל"ב ברש"י הבשר והעור לאנשי משמר, כיון שהם הקריבוהו.

ק"י: ואם הוא זקן או חולה, אם יכול לעבוד ואינו יכול לאכול, עבודתה ועורה שלו שכיון שהוא יכול להקריב בעצמו יכול למנות שליח להקרבה, ואם אינו יכול לעבוד אינו יכול למנות שליח, ואם יכול לעבוד ע"י הדחק יכול למנות שליח, שהרי עבודה ע"י הדחק עבודה היא, אבל הבשר והעור לאנשי משמר, כיון שאכילה גסה לאו שמה אכילה, וכיון שאינו יכול לאכול אינו יכול למנות שליח לאכילה. וכתבו התוס' (ד"ה אכילה) דהא דאמר ריש לקיש (נזיר כ"ג.) שמי שאכל קרבן פסח אכילה גסה לא עשה מצוה מן המובחר, משמע שיצא ידי חובה, מיירי שלא אכלו אכילה גסה אלא רק שאכלו כדי להיות שבע ולא לשם פסח, אי נמי שתי אכילות גסות הן.

אם הכהן של המשמר **טמא** ויש לו קרבן ציבור להקריב, יקריבו הטוהרים את הקרבן, ואינו יכול לשלוח כהן אחר, (וכתבו התוס' (ד"ה א') הדיינו למי"ד (יומא ו:)) טומאה דחוייה בציבור, אבל למי"ד טומאה הותרה בציבור, אפילו כשיש טוהרים יכולים הטמאים להקריב), ואם אין להכניס טוהרים אל שבעלי מומין, נותן את הקרבן ציבור לכל מי שירצה, שכיון שהוא יכול להקריב, שהרי קרבן ציבור דוחה טומאה, הוא יכול גם למנות שליח, ועבודתה ועורה לבעלי מומין טוהרים שבאותו משמר, דקרבן ציבור בא בטומאה ואינו נאכל בטומאה.

כהן גדול **אונן** יכול למנות שליח להקריב את קרבנו, כמו שיכול להקריב בעצמו דכתיב "לאביו ולאמו לא יטמא ומן המקדש לא יצא" -אם מתו אביו ואמו שהוא אונן מקדושתו לא יצא, "ולא יחלל" - מה שיעשה באבינות לא יתחלל (אבל אחר שעבד באבינות חילל), ובשרו ועורו לאנשי משמר, דאסור לאכול באבינות, וגם אינו חולק כדי לאכול בערב אע"פ שאבינות לילה דרבנן.

המשך דין גזל הגר-

הגזול את הגר ונשבע לו ומת, משלם קרן וחומש לכהנים ואשם למזבח, דכתיב "ואם אין לאיש גואל להשיב האשם (-) הקרן) אליו האשם המושב (-חומש) לד' לכהן מלבד איל הכיפורים (-אשם) אשר יכפר בו עליו".

ואם מת הגזול בעליתו לירושלים ינתן הכסף לבניו של הגזול, מפני שהוא זכה בכסף כבר כשמת הגר, אלא שצריך להשיב כדי לכפר על שבועתו, וכשמת ליכא כפרה, והאשם ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה, כדן אשם שמתו בעליו, ונדבה היינו לשפורת קרן המזבח, וקונים בזה עולות שהבשר לשם והעורות לכהנים.

גזל הגר **שהחזירו בלילה או שהחזירו לחצאין** לרבא לא יצא ידי חובתו דאשם קרייה רחמנא.

גזל הגר **שאינו בו שוה פרוטה לכל כהן** לא יצא ידי חובתו וצריך להוסיף משלו כדי להשלים, דכתיב "האשם המושב" עד שיהא השבה לכל כהן. ורבא מסתפק מה הדין אם יש בו שוה פרוטה לבני משמרה שאינה משמשת בשבוע זה, ונתן לבני אותה משמרה, אם יצא ידי השבה כיון שאינו ראוי לבני המשמרה של השבוע, או לא.

ק"י: אין חולקים גזל הגר כנגד גזל הגר, דאשם קרייה רחמנא, ואין חולקים אשם כנגד אשם, דכתיב "לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו".

קבלת הכהנים בגזל הגר הוי כניתן להם **במתנה ולא בירושה** מנהגו, שהרי בברייתא מונה אותם יחד עם שאר מתנות. ונ"מ: א' בגזל חמץ ועבר עליו הפסח, י"א שאינו יכול לתת להם את החמץ, דלא יהיב להו ולא מידי, (ואי הוי ירושה יכול), ולרבי זעירא אע"פ שזה מתנה אינם מקבלים אלא את הגזילה. ב' כהן שקיבל עשר בהמות מגזל הגר פטור ממעשר בהמה, כלוקח ומקבל מתנה, אע"פ שיורשים שקנו בתפיסת הבית חייבים לעשר.

כ"ד מתנות כהונה - י' נאכלים לפנים מן הקלעים במקדש הם חטאת בהמה או עוף, אשם ודאי (י-גזילות מעילות שפחה חרופה נזיר ומצורע) ותלוי (בא על ספק כרת, שאם עבר בודאי מביא חטאת), זבחי שלמי ציבור (כבשי עצרת), לוג שמן של מצורע (מה שנשא בלוג מהיציקה לכף הכהן השמאלית, שזה נאכל לכהנים), מותר העומר (אחרי הקמיצה), שתי הלחם ולחם הפנים, ושיירי מנחות (הנקמצות, מנחת נדבה חוטא וסוטה), וד' בירושלים (בכל העיר) כבור תם, וביכורים, והמורם מתודדה חוה ושוק וארבע חלות אחד מכל מין מד' מינים שהם חלות ורקיקים וחמץ ורובה) והמורם מאיל נזיר (רועע בשלה וחלה ורקיק, וחזה ושוק של שלמים על בכלל תודה, תדודה נקראת שלמים, המורם מהתודה ומאיל נזיר נחשבים כאן לאחד כיון שהם דומים), ועורות קדשים (של עולה חטאת ואשמות, אבל עורות קדשים קלים לבעלים, והם ניתנים במקדש, והתנא כללם עם המתנות שבירושלים כיון שאין נפסלים ביצא). וי' גבגבולין בכל ארץ ישראל הם תרומה, ותרומת מעשר, וחלה, וראשית הגז, והמתנות, ופדיון הבן, ופדיון פטר חמור, ושדה אחוזה (שהקדישהו בעליה ולא גאלה ומכרה גזבר, שכשהלוקח מחזירה ביובל היא מתחלקת איתו, ושלח חרמים (שישאל שהחרימו שדותיהם),

וגזל הגר (שאם נתנו לכהן המשמר מחוץ לירושלים יצא. והקשו התוס' (ד"ה וגזל) למה יצא, והא אשם קרייה רחמנא).

וכל המתנות ניתנו בכלל ופרט וכלל וברית מלח, ללמד שכל המקיימם כאילו מקיים כל התורה שניתנה לידש בכלל ופרט וכלל, וכל הקרבנות שנאמרו עליהם ברית מלח, והעובר עליהם עובר על כלל ופרט וכלל וברית מלח.

אם כבר נתן את הכסף לאנשי משמר ומת אין הירושים יכולים להוציא מידם, דכתיב "ואיש אשר יתן לכהן לו יהיה". אביי לומד מדין זה שכסף מנכר מצוה (ומכאן נראה שכהן לא יכול למחול, כיון שזה כפרה. תוד"ה כסף), דאל"כ יחזירו הכהנים לירושים, דאדעתא דהכי שלא יהיה לו כפרה לא נתן להם, (וסברא זו היה אפשר לומר בכל חטאת ואשם שמתו בעליהם, בחטאת הלכתא גמירי לה דלמיתה אזלא, ובאשם הלכתא גמירי לה שכל שבחטאת מתה באשם שנתה. ויבמה שנפלה לפני מוכה שחין צריכה חליצה, דאם סהדי ליהניח לא בה בקידושין של הראשון על הספק שתפול לפני מוכה שחין, דטב למיתב טב זו מלמיתב ארמלו. וכתבו התוס' (ד"ה אדעתא) שמדובר ביבמה שנפלה מן האירוסין, בדנפלה מן הנישואין ודאי דעתה להתקדש אעפ"כ כדי להיות נשואה לבעלה, דמשום אחר מיתת בעלה לא מסקא אנפשה מלהיות נשואה. ובכל מקח אם החפץ התקלקל לא הוי מקח טעות, כיון שהדבר תלוי גם בדעת המוכר).

קיי"א. ואם נתן את הכסף לבני משמרה אחת ואת האשם לבני המשמרה אחרת, אם נתן לכל משמרה בזמנה כל אחת זכתה בשלה, ואם נתן את האשם לבני המשמרה שעכשיו זמנה, ואת הכסף לבני המשמרה הבאה לפני זמנה, לרבי יהודה יחזור הכסף אצל אשם, דקנסינן את המשמרה שקיבלה לפני זמנה, ואם קדמה המשמרה הראשונה והקריבה את האשם בפסול לפני השבת הקרן, דאשם הבא קודם הקרן פסול, יחזור ויביא אשם אחר במשמרה השניה, וזכו הראשונים באשם שבידם לעורו (אבל בשרו פסול), ואם עבר זמן המשמרה הראשונה ולא תבעו את הכסף, יביאו את האשם לבני המשמרה הבאה, דאחולי אחלי גבייהו, ואם עבר גם זמן המשמרה השניה יחזור הכסף לבני המשמרה הראשונה.

ולחכמים אם הביא אשם למשמרה של עכשיו וכסף למשמרה הבאה, יחזור אשם אצל כסף דקנסינן את אלו שקיבלו את האשם לפני הכסף.

ואם הביא את הכסף לבני משמרה אחת ואת האשם למשמרה הבאה יצא, מפני שהמביא את הגזילה לפני האשם יצא, דכתיב "מלבד איל הכיפורים **אשר יכפר בו**" מכלל דכסף ברישא. (והא דכתיב "מלבד עולת הבוקר" אין הכוונה שמוסף קודם לתמיד של שחר", דהא כתיב "וערך עליה העולה" -עולה ראשונה, דאין הדרשה בכסף ואשם מדכתיב "מלבד איל הכיפורים" אלא מדכתיב "אשר יכפר בו" ועדיין לא כיפר).

קרן חומש ואשם אם מעכבים זה את זה במעילה ובגזל הגר- קרבן אשם ותשלום המעילה מעכבים זה את זה, דכתיב "באיל האשם ונסלח לו" איל כמשמעו ואשם זהו קרן. ואם הביא את האשם לפני הקרן לא יצא, דכתיב "באיל האשם" שהאשם כבר שולם, אבל חומש אינו מעכב, דכתיב "באיל האשם ונסלח לו" איל ואשם מעכבים ואין החומש מעכב. ומזה לומדים שגם בגזל הדייט אם נתן את הקרן ולא נתן את החומש אין החומש מעכב את הכפרה.

הגזל ומאכיל

דין גזילה שעברה לרשות אחר, וחיוב בנים בהשבת גזילה וריבית ושאלה של אביהם

בפרק הקודם נתבאר דיני השבת הגזילה ע"י הגזול. ולהלן יבוארו חיובי השבת הגזילה כאשר הגזילה עברה לרשות אחר, שאם היא עברה לרשות אחר לאחר יאוש, קנאה השני ביאוש ושינוי רשות, ומימלא אין לגזול תבעה על השני, ואם היא עברה לירושים יש מחלוקת אם רשות יורש כרשות לוקח וקנאה, או לא.

עוד יבואר האם ומתי יש לבנים חיוב להחזיר מה שאביהם גזל, או כשגבה מעות של ריבית, או כשלקח חפץ בהשאלה.

קיי"א: גזלן שבא אדם אחר ואכל את הגזילה לפני יאוש, לרב חסדא יכול הנגזל לגבות ממני שירצה, דכל כמה שלא נתייאשו הבעלים עדיין היא ברשות הבעלים ומימלא אכילה היא גניבה, אבל לאחר יאוש אינו גובה אלא מהראשון, ולכן הגזול ומאכיל את בניו, והיינו לאחר יאוש, פטורים מלשלם.

וכתבו התוס' (ד"ה הגזול) שגם אם האב נתן לבניו את הגזילה לאחר יאוש ולא אכלה פטורים, דאיכא יאוש ושינוי רשות. אי נמי לא חשיב שינוי רשות במה שנותן לבניו הסמוכים על שלחנו, ואפילו לשמואל דס"ל (ב"מ י"ב.)

שמיצאתם עצמכם, הכא כיון שנותן להם כדי לאכול ומזונותיהם עליו לא חשיב שינוי רשות. ולרב דס"ל יאוש כדי קני, וסבר כרב חסדא, אם נתן להם קנו, אמנם אם זה דבר המסוים צריכים להחזיר. עוד כתבו התוס' (ד"ה רב חסדא) שרב מעמיד את רב אושעיא דלקמן שאם הגזילה קיימת חייבים, דבר המסוים, וקמ"ל דאע"ג דאוושא מילתא שאכלו מה שגזל אביהם פטורים, וכן מרייתא דלקמן דקתני הגזול ומאכיל את בניו פטורין מלשלם, לרב צריך לאוקמי בדבר המסוים, דקתני אם הניח לבניו גדולים חייבין לשלם, וכן באיךן ברייתא דקתני בין גדולים בין קטנים חייבין מיירי בדבר המסוים, ופליגי הני ברייתות אליבא דרב אם קטנים חייבין משום כבוד אביהן או לא, והא כסומכוס הא רבנן, אבל לרמי בר חמא מיירי בברייתות לפני יאוש, ולרב חסדא דמיירי לאחר יאוש פליגי בגזילה גמורה שביד קטן ולא קנאה קטן אם מקבלין נעדים להוציא מיזד או לא. ובהו תחלקו סומכוס ורבנן.

עוד כתבו התוס' (ד"ה גזל) שגזלן שאכיל את הגזילה לאחר, ונתייאשו הבעלים, אינו גובה אלא מן הראשון, אפילו היכא שנתיאשו לאחר שהגיעה הגזילה ליזד של האחרון, דליכא שינוי רשות.

גזלן שמת וירשו בניו את הגזילה-

במתני' איתא שגזלן שמת הירושים פטורים מלשלם, אא"כ זה דבר שיש בו אחריות נכסים.

רמי בר חמא למד ממתני' שרשות יורש כרשות לוקח וקנו היתומים ביאוש ושינוי רשות, ולפי זה מתני' מיירי אפילו אם הגזילה קיימת. והא דקתני סיפא שבדבר שיש בו אחריות חייבים לשלם, רבי אמר לבנו רבי שמעון, שאין הכוונה לאחריות ממש, אלא אפילו פרה עליה חורש בה או חמור ולאמרו קריין (וה"ה מיהו שמיסב עליה או חורש בה שאוכל עליו. קיי"ג.), ותייבא להחזיר מפני כבוד אביהם שהבריות אומרות זו טלית שגזל פלוני, (אבל בלאו הכי קנו ביאוש, דס"ל לרבי שלר"ש גם סתם גניבה הבעלים מתייאשים ממנה. קי"ד:). ואם הבעלים לא התייאש, חייבים להחזיר, דשינוי רשות בלא יאוש אינו קונה, ואם אכלו את הגזילה אחרי מיתת אביהם פטורים לרמי בר חמא, דלית ליה דרב חסדא.

ורבא ס"ל שרשות יורש אינה כרשות לוקח, ואם הגזילה קיימת חייבים להחזיר, ומתני' דקתני פטורים מיירי כשאכלו את הגזילה לאחר מיתת אביהם, ואינו יכול לתובעם כיון שלא גזלוהו, ואם הניח להם אחריות נכסים (-קרקעות) חייבים לשלם אע"פ שאין הגזילה קיימת, מפני שנכסי האב השתעבדו מחיים. וכך שנה ר' אושעיא את הדין של המשנה. וכתבו התוס' (ד"ה ואם) שלמי"ד מלוא על פה אין גובה לא מן הירושים ולא מן הקלחות (ב"ב קע"ה), מיירי כשעמד בדיון, דהוה כמלוה בשטר.

הקשו התוס' (ד"ה גזל) דכיון שאם הגזילה קיימת חייבים הבנים להחזיר, למה פטורים כשאכלוהו, (וכן קשה לרמי בר חמא שמעמיד לפני יאוש). עוד קשה לרב חסדא ורבא דס"ל שרשות יורש לאו כרשות לוקח, למה לא חייבים להחזיר, וי"ל דרשנין תהלין (קיי"ב.) מקרא דפטור באין גזילה קיימת, דכתיב "אשר גזל" דהבן חייב להחזיר ודוקא אם מה שגזל בעין, וסובר רב חסדא דמיירי דדוקא לאחר יאוש, ולרמי בר חמא מיירי גם לפני יאוש, אמנם לרב דאמר יאוש כדי קני, וסבר כרב חסדא, צ"ל דאסמכתא היא, דבלאו קרא נמי פטורין כיון דגזילה שביד קני. ובהמשך דבריהם כתבו התוס' שקרא אסמכתא בעלמא לכתי"ע, ורב חסדא אומר מסברא שיש חילוק בין לפני יאוש בין לאחר יאוש, דאחרי יאוש לא הוי כל כך ברשות מריה, ובקל יוצא מרשות בעלים בשינוי רשות או בשינוי השם, ולרמי בר חמא כיון שהוא לא גזל אי"א יכול לתובעו כלל, כיון שאינו ברשות הבעלים לגמרי, שהרי אינו יכול להקדישו, וגם הגזולן יכול לקנותו בשינוי מעשה.

קיי"ב. הניח להם אביהם מעות של ריבית א"צ להחזיר אפי' אף אותם מעות עצמם. לרב אדא בר אבהו רמי בר חמא לומד מזה שרשות יורש כרשות לוקח. (ואין לומר שהם פטורים משום שוה נמצא אצלם בתורת הלואה ומלוה על פה אינו גובה מן הירושים, דאין זה אצלם בתורת הלואה אלא בתורת גזילה, דהלוה לא נתן לשם מתנה אלא בתורת ריבית, והוי כנתניה בטעות. תוד"ה אע"פ.) ורבא סובר דשאני ריבית דכתיב "אל תקח מאתנו נשך ותרבית (ויראת מאלוקיך וחי אחיך עמך)", והיינו שצריך להחזיר כדי שיחיה עמך, ולא הזהירה התורה אלא את המלוה ולא את הבנים. ולל"ק שרמי בר חמא למד דאינו ממתני', רמי בר חמא מבאר דין זה כרבא. לל"ב ברש"י מתני' מיירי כשאכלום וכרבא, ובמעות של ריבית המעות בעין והם פטורים מפני שרשות יורש כרשות לוקח.

גבית הגזילה מהירושים- הגזול ומאכיל את בניו פטורים מלשלם, דכתיב "אשר גזל" -כעין שגזל כולמרו את הגזילה קיימת יחזיר ואם מלא פטור, וליכא לאוקמי בידיה אלא בבניו. ואם אכלו את הגזילה אחר מותו, גדולים חייבים (ולרמי בר חמא מיירי לפני יאוש), אבל קטנים פטורים דלאו בני דינא ניהו, שהרי אפי' אם נכנסו לחצר הנגזל והזיקו פטורים, דתנן לעיל (פ"ו.) שקטנים שחבלו באחרים פטורים. ואם הגזילה קיימת, לרבנן בין קטנים בין גדולים חייבים, ולסומכוס קטנים פטורים כיון דמחסא גוביינא. ואם הגדולים אמרו שהם אומרים שהם יודעים שאביהם חישוב עמו ואינו חייב כל כולם פטורים (מיגו שהיו יכולים לומר שהחזיר, אי נמי כגון שאין עדים על הגניבה ולא חייבים אלא מכח הודאתם. תוד"ה ולא), אבל אם אינם יודעים חייבים דברי ושמא ברי עדיף, והרי הם יודעים שהגזילה באה ליזד.

הניח להם אביהם פרה שאולה יכולים להשתמש בה בימי השאלה, ואם מתה אין חייבים באונסיה כיון שלא קיבלו על עצמם

שמירה, ואם הניח להם קרקעות, לרב פפא שחיוב האונסים חל רק בשעת האונס (דס"ל שהטובח פרה שאולה בשבת פטור, דאיסור שבת אגניבה באים כאחד וקם ליה בדרבה מיניה, ומבואר שרק משעת גניבה נתחייב החיוב, ולא משעת שאלה, ואף ששומר חונם שפוטר עצמו בטענת גניבה שואל כפל, שומר שכר ושואל שחייבים בגניבה פטורים מכפל כשטענו טענת גניבה. ו"א שהפטור הוא מפני שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה, ורש"י דוחה טעם זה, דשואל הטובח בלאו הכי אין עליו חיוב ד' זה), אבל בפרה גנובה מערב שבת חייב, מפני שכבר נתחייב קרן על הגניבה לפני שערב על איסור שבת, וחובו ד' זה כיון שהוא חיידש משלמים אע"פ שיש גם חיוב מיתה על פטוריהם) כיון שהשואל מת והם לא התחייבו, ו"א שלרבה חייביה דס"ל שחיוב אונסים חל בשעת השאלה, וכבר נשתעבדו קרקעותיו של אב, ודלא כרב פפא דס"ל שחיוב אונסים חל בשעת האונס. ואם חשבו שהיא של אביהם וטבחוה ואכלוה משלמים דמי בשר בזול -שני שליש ממחיר הבשר, דאם היו יודעים שיצטרכו לשלם לא היו אוכלים, ואת העור יחזירו כמות שהוא, ובוזה לכו"ע הניח להם אביהם קרקעות חייבים מחיר מלא, דהם עומדים במקום אביהם, וכיון שהם אכלוה חייבים לשלם.

קבלת עדות על קטן ושלא בפני בעל דין

אין מקבלים עדות שלא בפני בעל דין, דכתיב "והועד בעלעיו". ולהלן יבואר האם מקבלים עדות על קטן, והאם מקיימים שטרות שלא בפני בעל דין, ובאיזה אופן מקבלים עדות שלא בפני בעל דין.

ק"ב: דין עם קטן – קטן המחזיק בבית שירש מאביו, ובא אחר בטענה שהחזיק בבית ג' שנים בחיי האב והאב מכרה את נתנה לו, לרבי אבין אין מקבלים עדות עד שיגדל דאין מקבלים עדות שלא בפני בעל דין, וקטן כמאן דליתיה דמי, וכסומכוס הפוטר קטנים מלהחזיר גזילת אביהם, (ומשמע שאפילו אם המחזיק נמצא בבית מוציאים אותו משם. תוד"ה אבל). אמנם אם ירד הקטן לשדה חבירו בטענה שהיא שלו, מוציאין אותה מידו, ולכשיגדיל יביא עדים, שהרי אין לו בה חזקה דאבוה.

אין מקבלים עדות שלא בפני בעל דין אא"כ הבעל דין או העדים חולים המסוכנים למות, דאם לא עכשיו אימתי, או שהעדים רוצים ללכת למדינת הים, ושלחו לו ולא בא, (התוס' ד"ה ושלחו) דנים אם שלחו לו ולא בא אבל העדים לא חולים ולא הולכים למדינת הים, האם מקבלים עדות שלא בפני בעל דין). ומיירי כשהתחילו לדון ובי"ד הגדול אמרו שבי"ד זה ידון בענין, אבל בלאו הכי יכול לומר שהוא רוצה ללכת לבי"ד הגדול שבארץ ישראל, שית"ת (תוד"ה מצ"י) שגם תובע יכול לחייב את הנתבע לשלם או ללכת לבי"ד הגדול, ואפילו לזה (דעבד לזה לאיש מלוה) יכול לומר שהוא רוצה ללכת לבי"ד הגדול, אמנם לבית הועד והיינו מקום בי"ד קבוע אך אינו גדול יותר, מלוה יכול לחייב את הלוה ללכת לשלם, אבל הלוה לא יכול לחייב את המלוה.

קיום שטר שלא בפני בעל דין – לרב מקיימים שטר שלא בפני בעל דין, (לרש"י מיירי כשהעדים החתומים רוצים ללכת למדינת הים, ולתוס' ד"ה קטן מקיימים, בכל ענין מקיימים, דקיום שטרות דרבנן, דעדים החתומים על השטר עשה כמי שנחקרה עדותם בב"ד), ולרבי יוחנן אין מקיימים, דכתיב "והועד בבעליו ולא ישמרנו" (לתוס' (שם) הסעם משום דלא פלוג רבנן בין קיום שטרות לקבלת עדות). ולרבה להלכה מקיימים שטר שלא בפני בעל דין ואפי' עומד צווחו שהוא מזוין, אא"כ הוא מבקש זמן להביא עדים, וכדלהלן.

שטר אדרכתא ונדוי

שטר שנתקיים בבי"ד, שנתבאר לעיל שלהלכה ניתן לקיימו שלא בפני הבעל דין, ונתנים ללוה זמן להביא להרע את השטר, ואם לא הגיע בזמן ממתנינם לו זמן מסוים, ואם עבר הזמן ולא בא כתובים עליו שטר נידוי, ואח"כ ממתנינם לו זמן נוסף שיפרע את חובו, ואם לא פרע כתובים שטר למי שהוא חייב לו שהוא יכול לגבות מנכסיו. והדינים בזה יבוארו להלן.

נתבע שמבקש זמן להביא עדים להרע את השטר, ונתנים לו זמן, ואם לא בא קובעים לו זמן שני וחמישי ושני שבהם בתי דינם קבועים בעיירות מתקנת עזרא, ואחר כל יום מהימים הללו מזמנים אותו פעם נוספת, ואחרי שלא בא ביום שני האחרון, כתובים עליו פתיחה (-שטר נידוי על שאינו תורע חובו) ביום שלישי. והני מילי באיש שהוא אנוס ואינו בעיר, אבל אשה המצויה בעיר כבר אחרי היום הראשון כתובים עליה שטר נדוי.

וממתנינם צ' יום, ל' כדי שימצא ללוות, ול' שאם לא מצא ימכור נכסיו, ול' עובר הלוקח ששיגג מעות. ואם לא בא כתובים למלוה אדרכתא -פסק דין שיכול לרדת לנכסיו וליטלם בחובו ע"י שומא.

וכל זה בהלואה שאמר הלוה שהוא יבוא, אבל אם אמר שהוא לא יבוא, או בפקדון, כתובים לו אדרכתא מיד.

אין כתובים **אדרכתא** אלא על קרקעותיו, כדי שאם ירע את השטר יוכל לחזור ולקחת את קרקעותיו, אבל לא על מטלטלין אע"פ שיש למלוה קרקעות אחרות, שמא יוזלו.

מוזיעים ללוה על האדרכתא, אא"כ הוא גר רחוק, ואם יש שקרובים, או שיש שיירות, ממתנינם שילך השליח ביום שלישי

ויבוא ביום רביעי וביום חמישי יעמוד בדין. ומה שרבינא הורה למר אחא להמתין י"ב חודש, שם הוא היה אלים, שאם באה האדרכתא לידו לא היו יכולים להוציאה ממנו.

מי נאמן שזימן את הנתבע לדין, ויכולים לנדותו – שליה בי"ד נאמן כשניים לענין הנידוי לומר שאינו רוצה לבוא, דלא משקר בני דינא, אבל כדי לנדותו בשטר צריך ב' עדים, שהרי יצטרך אח"כ לשלם דמי השטר. ואם שלחו אשה או שכנים לזמנו ולא בא, נאמנים שזימנוהו, אא"כ הוא בעיר, או שיעבור על פתח הבי"ד (שבאופנים אלו יכול להיות שסמכו על הבי"ד שיוידעו לו), או שאינו נמצא שם באתו יום (ושכחו להודיע לו).

ק"ג: ביטול הנידוי – מי שסירב לבוא לבי"ד ונידוהו, אין מקרעים את שטר הנידוי עד שיבוא לבי"ד, ואם סירב לצייט לדין, מקרעים ממתי שמקבל על עצמו לצייט דדילמא לית ליה מעות לשלם, אבל כשלא בא לבי"ד זה הוצפה.

ימים שאין מזמנים לבי"ד – בימי ניסן ותשרי אין מזמנים שיבוא לדין בימים אלו מפני שהם ימי קציר וביצי, אבל מזמנים שיבוא אחריהם, ובערבי שבתות ויו"ט אין מזמנים כלל, כיון שהוא טרוד בהכנות לשבת. ואין מזמנים לבני כלה ביומי דכלה שבאים לשמוע את הדרשה בכל שבת, שמא לא יבואו, ולבני ריגלא בריגלא שבאים לשמוע את הדרשה ל' יום לפני הרגל, והאידינא דאיכא רמאי מזמנים ביומי דכלה ודריגלא.

נטילת מעות ממוכסים ומגובי מכס

מעות של גזילה הנמצאים ביד הגזול הוא חייב להחזירם לבעליהם ואסור לאחריהם להנות מהם. ולהלן יבואר באיזה אופן מותר לקחת מעות ממוכסים או מגובי מיסים.

אין פורטים מעות מתיבת המוכסים, ולא מכיס של גבאים (-גובי המיסים), ואין נוטלים מהם צדקה, מפני שהמעות הם של גזל, (וכתבו התוס' ד"ה אין) שרלבנן ססתם גזילה לא הוי יאוש בעלים זה גזל, ולר"ש דס"ל סתם גזילה התייאשו הבעלים, א"כ יש כאן יאוש ושינוי רשות, ומ"מ אסור משום שזה דבר מגונה ליטול מהמקום שדרכם להניח שם את הגזילות שלהם), אבל בביתם או בשוק ממעות שלהם נוטלים מהם, ומותר לקבל מהם עודף מפני שהוא כמצייל מידם.

מוכסים – לשמואל דינא דמלכותא דינא ולכן סתם מוכסים אינם גזולנים, ומתני' מיירי במוכס שאין לו קצבה אלא נוטל כמה שירצה, או במוכס שעמד מאיליו לא מטעם המלך ואע"פ שיש לו קצבה, דהוי גזלן.

לבישת בגד כלאים כדי להבריח את המכס, והיינו במוכס העומד מאיליו או שאין לו קצבה, לת"ק אסור ללבושו אפילו מעל י' בגדים אע"פ שאין כוונתו להנאת לבישה, דס"ל דדבר שאין מתכוין אסור. ולר"ע מותר, דס"ל דבר שאין מתכוין מותר, ולדבריו מותר גם ללבוש ממש, וא"צ דווקא לישא על כתפיו. תוד"ה ומר.

מותר לידור קונם כל הפירות עלי אם אין תבואה זו תרומה או שהיא של בית המלך, אע"פ שהדבר אינו נכון, להורגים (-רוצחים) ולחרומין (-בעלי תיגרה ומריבה וגוזלי מנון) ולמוכסים. ואיירי במוכס העומד מאיליו, או שאין לו קצבה, ולרב אשי איירי במוכס כנעני דאין לחוש אם גזלוה היכא דליכא חילול השם. וכתבו התוס' (ד"ה נודרין) שהוא חושב בלבו שהפירות יאסרו היום או אפילו שעה או רגע, ואף שבדברים שבלים אינם דברים, התירו בגלל האונס. וכן נוהגים כשהאנשים מדירים את היהודים הדרים תחתיהם שלא יצאו לדור בעיר אחרת, שיכולין לידור סתם שלא יצאו ובלים יחשבו היום, ואם נודר שלא יצא ממנו כל ימי חייו, יכול להערים ולחשוב בלבו איזה תנאי, ואם מבטל בשפתיו בלחש כ"ש דהוי ביטול גמור.

גזל עכו"ם וכדו'

נחלקו תנאים (ב"מ ק"א:) האם גזל עכו"ם מותר או אסור, ולהלן יבואר אלו דברים מותרים גם למ"ד גזל עכו"ם אסור.

חיובו בדין – מותר לחייב עכו"ם בין דיניי ישראל בין דיניי עכו"ם. לרבי ישמעאל מותר לבוא עליו בעקיפין (-בחכמה). ולר"ע אין באין עליו בעקיפין מפני קידוש ד'.

גזל כנעני אסור לר"ע, דכתיב בעבד עברי הנמכר לכריי "אחרי נמכר גאולה תהיה לו" שלא ימשכנו ע"י בי"ד בלא גאולה ויצא, ולא יגלום עליו (לרש"י המונה להניחו לתובעו מה שלא שילם. ולתוס' ד"ה יכול) זה פשיטא, אלא הכונה שלא יטעה את הכנעני לתת לו פחות), דכתיב "וחישב עם קונוהו". (והמ"ד שגזל כנעני מותר ידרוש מהפסוק דרשה אחרת. תוד"ה שלא). לרב יוסף איירי דווקא בגר תושב שאינו עובד ע"י אבל הוא אוכל בנילות, ולרבה הפסוק מדבר בגר בעכו"ם גמור, וגזל אסור והפקעת הלוואתו שאין לו גזל ממש מותרת אם אין חילול השם, והברחת המכס נחשבת כהפקעת הלוואתו, והוצאת עבד עברי לא נחשבת לפי רבא הפקעת הלוואתו, דאמר רבא עבד עברי גופו קנוי לשש שנים, והוי גזילה ממש.

לרבי שמעון חסידיא גזל כנעני אסור דכתיב "ואכלת את כל העמים אשר ד' אלוקין נותן לך" -דווקא בזמן שהם מסורים

בידן, ואבידתו מותרת, דכתיב "לכל אבידת אחיך" -לאחיק אתה מחזיר ולא לכנעני, ואפילו בהגיעה האבידה לידו מותרת, ו"ומצאתה" משמע שכבר הגיעה לידו, ובמקום שיש חילול ד' אפי' אבידתו אסורה.

ק"ג: טעות עכו"ם מותרת דליכא חילול השם.

דינא דמלכותא דינא

דינא דמלכותא דינא, ולכן אם לפי חוקי המלך ממון מסוים של אדם מופקע מרשותו, הדבר תקף על פי דין, ואינו בזה משום גזל, וכדלהלן.

אמר שמואל דינא דמלכותא דינא.

רבא הוכיח כדברי שמואל ממה שאנו משתמשים בגשרים שהמלכות בנתה מדקלים שלקחו. ואביי שאל שאולי הטעם משום יאוש, וענה רבא שלולא דינא דמלכותא היכי מייאשי - לרש"י הכונה שהיאוש לא קונה, דאין כאן שינוי רשות כיון שהקורות ברה"ר, ואין כאן שינוי השם כיון שעדיין שמנם גובא דדיקלא. והתוס' (ד"ה היכי) מבארים שאם לא היו מתייאשים היה להם לתבוע את העוברים עליהם לשלם, ובהכרח שבדין פטורים משלםם דדינא דמלכותא דינא.

ואף שהמלך אמר להם לקחת עצים מכל הבקעות והם לקחו מבקעה אחת, שלוחי המלך דינם כמו המלך ואינם צריכים לטרוח, ובני הבקעה היו צריכים לתבוע מעות משאר הבקעות, ואם לא עשו כך הם הפסידו לעצמם.

שותף שנשאר רק לו חלק בגורן, גובה הכל מחלקו ואח"כ צריכים האחרים לתת לו חלקם ואינם יכולים לומר שלך היה ולא שלנו, ואם הגבאי ישראל אין בזה גזל, ואם הוא נכרי מותר לקנות ממנו, אבל אריס נותן מאזריסתו ואין עליו לפזוע את חלק בעה"ב, כיון שאין לו חלק בגוף הקרקע, ואם נטלו מהאריס גזל.

שליח המלך יכול למשכן אדם עבור חוב חבירו עבור פירות הקרקע ועבור המס של שנה זו, אבל לא עבור שנה קודמת, כיון שהמלך כבר התפייס והמס הוא של הגובה, ולגובה אין כח למשכן אחד על חבירו.

ישראל ועכו"ם

אסור לקנות בהמה ממה שהעמידו עכו"ם בתוך החתום, שמא של ישראל היא, אבל מחוץ לתחום מותר, אא"כ הבעלים מרדפים אחריהם.

עד אחד שהעיד על ישראל דיניי עכו"ם כאשר לא תבעו ממנו להעיד, מפנידם אותו, כיון שהם מוציאים ממון על פי עד אחד ונמצא שהפסידו שלא כדוין, אבל שנים מעידים, (ואף דאמר לעיל שהפקעת הלוואתו מותרת, מ"מ אין מנדים כיון שהוא משלם מה שהוא חייב לו. תוד"ה ולא). וכן אחד יכול להעיד במקום השלטון שלהם מותר, כיון ששם רק מחייבים שבועה רק פיו. ויש להסתפק אם לאדם חשוב שסומכים עליו כשתים מותר.

ק"י: ישראל המוכר לעכו"ם קרקע הסמוכה למיצר חבירו, אע"פ שאין במוכר או בלוקח מעכו"ם דינא דבר מצרא, משום שהביא אריה בגבולו, ומנדים אותו עד שיקבל עליו כל נזק שיבוא לישראל מן העכו"ם. והיינו כשהישראל מוכן לשלם כמו העכו"ם, אבל אם העכו"ם מוכן לשלם יותר א"צ להפסיד בשביל זה. תוד"ה עד.

קנין גזילה ביאוש ושינוי רשות

נחלקו אמוראים לעיל (ס"ו – ס"ח) האם יאוש קונה בגזילה או לא, ואם אחר היאוש היה שינוי רשות, קונה לכ"ע (וכתב בתוס' ר"ד שכאן הוא המקור ממתני' לדין זה). ואם היאוש היה לאחר השינוי רשות יש מחלוקת אם קונה. ולהלן יבואר באיזה אופן אפשר לזכות בחפץ של אחר לאחר יאוש.

מוכסים שנטלו חמור ונתנו לו חמור אחר, לתנא דמתני' הרי אלו שלו מפני שמתמא הבעלים מתייאשים מהם מיד, וקנאם ביאוש ושינוי רשות. ובברייתא תנא שמחזיר לבעלים הראשונים, דקסבר יאוש כדי לא קני ומעיקרא באיסורא אתא לידיה, ויש ששנו את הברייתא שיחזיר רק אם הוא רוצה שלא להשתמש בממון שאינו שלו, דיאוש כדי קני.

יאוש בליסטים – איתא במתני' שאם ליסטים גזלו את כסותו ונתנו לו אחרת, הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתייאשים מהם, ובסיפא איתא שהמציל מן הליסטים אם נתייאשו הבעלים הרי אלו שלו, ומשמע דבעינן שנדע שנתייאשו אבל בסתמא לא. והנה רב אשי אמר שלדין ליסטים נאמו דווקא בעכו"ם, אבל בישראל לא מפי שדמורח יתבענו בדין, ורב יוסף הקשה דאדרבה בעכו"ם אינו מתייאש מפני שהם מוציאים בגיתי (-בגאווה ובכח), אבל ישראל שרק אומרים לו להחזיר הוא מתייאש, וחילוקו של רב אשי שייך לגבי המציל מן הליסטים, שמה שבסתמא אין יאוש מדובר בעכו"ם שמוציאים בגיתי, אבל בישראל שרק אומרים לו להחזיר הוא מתייאש.

המציל מן הנהר או מן הגייס, אם שמענו שהבעלים התייאשו שאמרו וי' לחסרון כיס, הרי אלו שלו.

קבלת טומאה בעורות – עורות של בעה"ב מחשבה לדבר שאין בו חסרון מלאכה מטמאתם, ושל עבדן העשוי למוכר אין מחשבה מטמאתם מפני שאם יבואו בני אדם לקנותם לעשות מהם מנעלים ימכרם להם, ועדיין לא נגמרה מלאכתם לכך, ושל גנב מחשבה מטמאתם דקסבר בסבתם גניבה הבעלים מתייאש כי לא יודע מי הגנב, ושל גזלן אין מחשבה מטמאתם דמיון שידוע מי גזל אינו מתייאש. ולר"ש בגזלן או בליסטים מזוין מחשבה מטמאה שכיון שהוא אלים הבעלים מתייאש, ובגנב אינה מטמאה לפי שהבעלים לא התייאשו ורוצים לחפש אחריו ולהוציא מידו.

מחלוקת עולא ורבה האם בסתם גניבה יש יאוש – לעולא מחלוקת ר"ש וחכמים הנ"ל מיירי בסתמא, אבל בידוע שנתייאשו יאוש קונה, ולרבה גם בידוע נחלקו דס"ל שדעתו לתבועו בדיון.

גנב גזלן ואנס **שהקדישו או תרמו או עישרו**, מהני. לעולא מיירי בידוע שהבעלים נתייאשו, ולרבה מיירי בליסטים מזוין, או דאתיא כרבי דס"ל ש"לר"ש גנב קונה כגזלן.

ק"ד: נחיל של דבורים הרי אלו שלו רק אם ידוע שנתייאשו הבעלים, ואע"פ שהקנינו בו הוא מדרבנה, הדפקר הם, ואין בוה גזל אלא מפני דרכי שלום. והקשו ה'תוס' (ד"ה דתקנה) למה אינו קונה מאזרייתא ע"י הגבת ה'מותר'. ולרבי ישן בן ברוקה אם הבעלים מרדפים ואח"כ אשה או קטן מסיחים לפי תובמם מכאן יצא נחיל זה, נאמנים, אבל לעדות, אשה או קטן אינם נאמנים.

מסיח לפי תומו – לרב אשי מסיח לפי תומו כשר רק לעדות אשה, כגון ששמע שאמרו שהולכים להספד או לקבורת איש פלוני, וכן בשבויה דהוי ספיקא בעלמא, וכן לקנין דרבנן או לאכילת תרומה דרבנן.

מותר **ללכת בשדה חבירו להציל את נחילו**, ואם הזיק חייב לשלם, אבל אסור לקוץ או סוכו שעליו נתיישבו הדברים שלו, והוא ירא ליטלם אחד אחד שלא יברחו, ורוצה לקוץ ע"מ להוליכם כולם יחד אפילו על מנת לשלם, ולרבי ישמעאל בן ריב"ב מותר, ומותר לעשות כן עבור נחיל חבירו, ומשלם את הדמים מתוך הנחיל, כמו שהתנו ב"ד בשופר יין כדי להציל דבש, או בפורק עצים כדי לטעון פשתן, שישתלם ממה שהציל.

המכיר כליו חפציו ביד אחר ויצא לו שם בעיר שנגנבו לו, ועדיין לא נתייאש, (ובספרים לעולם לא מתייאש, בין מוגנבים עכו"ם, שהרי העכו"ם דנים בגאון וכן וכו'ל ק"ק"ז), ואפילו בגנב ישראל אין דרך להתייאש מספרים, דלא ימכרם הגנב אלא לישראל, ולבסוף הם יחזרו לבעלים. ולרבנן שסתם גניבה יאוש בעלים, מיירי שרדף אחריהם וידוע שלא נתיאש מעולם, ומ"מ הלוקח נוטל מה שנתן מפני תקנת השוק. ומיירי שהגזול יכל לתבוע את הגזילה אפילו ללא שהלוקח קנאם, ע"י תביעת מבני אדם שלנו בחוק ביתו, דאי לאו הכי בלא תקנת השוק נוטל מה שנתן כיון שהוא יכול לומר שהתכין להציל ולהשיב אבידה, ועי"ל שאינו יכול לטעון שבא להשיב אבידה, שהרי הלוקח טוען שקנאם מואדם אחר נאמן. וע"ע בב"מ קט"ז, מה שנתבאר למה נאמן לומר לקוחים הם בידו, והרי ספרים עשויים להשאיל ולהשכיר. תוד"ה המכיר) ישבע הלוקח כמה שילם ויטול, אבל בלא שם גניבה אינו יכול לתבועו, ד"ל שמכרם לאחר ומהאחר נגנבו. ולרב הוחזק היינו ע"י שצעק בלילה שנגנבו, והגמרא שואלת שמא מכר וצעק כיון שהתחרט על המכירה ורוצה שיאמינו לדבריו כשיערער, והגמרא מביאה שרב כהנא אמר בשם רב שמדובר ש(הקול שיצא הוא. תוד"ה דקאמרי) שראו בני אדם שלנו בתוך ביתו יוצאים מהמחותרת, והרואים מזהים שאלו הכלים או הספרים שגנבו, דאי ולא הכי שמא אנבו דברים אחרים. ולא המוכר הוא אדם שאינו רגיל למכור, א"צ לברר את הקול כ"כ, ואם אמינון שמכר כיון שצריך למעות, שהרי יצא עקלי שם גניבה בעיר. (ואיירי באורחים שיצאו במחותרת, אבל גנב שנכנס במחותרת קנה את הגניבה במה שהיה מותר להורגו).

קט"ו: גנב שמכר את הגניבה, לרבי חייא יתבע הבעלים את הגנב והלוקח ולא בעל דין שלו, ואם בא לגבות מהלוקח צריך לשלם לו, ולרבי יוחנן יתבע את הלוקח ויחזיר לו בחינם ויתבע את הגנב לתת לו מה ששילם. לרב יוסף לא פליגי, אלא אם קנה לפני יאוש יתבע את הלוקח, ולאחר יאוש יתבע את הגנב, וכדרב חסדא דאמר בריש פירקין גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה רצה מזה גובה, וכאן אע"פ ששילם לגנב, מ"מ לפני הבעלים הוא גזלן, והגנב אם לא הוכר הגנב עשו תקנת השוק שיטול מה שנתן, אבל אם הוכר אוננס עליו לחזר אחריו. ולכא"ל שחלקו בדרב חסדא. ולרב זבדי היכא שלא נתייאשו הבעלים לובס סוברים כרב סדרב והדין עם השני, ומיירי שנתייאשו הבעלים רק כשהחפץ היה ביד הלוקח, ונחלקו אם קונה ביאוש שאחרי שינוי רשות. ולרב פפא המחלוקת היא לפני יאוש, וכולם סוברים כרב חסדא. והגזילה עצמה חוזרת לבעלים מיד בחינם לכו"ע, ונחלקו אם עושים תקנת השוק ללוקח כשהוכר הגנב, וכדלהלן, ואף שהלוקח לא יכול לומר לבעה"ב לאו בעל דברים דידי את, דס"ל כרב חסדא. מ"מ אחרי שפחזיו את הגזילה יכול לתבוע את מעותיו מבעה"ב, וז"מ בדרב חסדא להיכא שאכל בלי לשלם, או כשהשני נח לו מן הראשון.

המוכר לחבירו את מועי הפרה, והיו במעים מתנות כהונה (- קיבה) שהכהן לא מתייאש מזה, נותנם לכהן ואינו מנכה למוכר מוהדמים, דמסתמא לא מכר לו את המתנות, ואם קנה לפי משקל מנכה לו מן הדמים. ואמרו רב דמיירי שהלוקח שקל לעצמו, אבל אם הטבח שקל לו, יתבע הכהן את הטבח, ולרב יוסף דס"ל שקודם יאוש יכול לתבוע את הלוקח, כוונת רב שהדיון אף עם הטבח, וקמ"ל דלא נימא שאין מתנות כהונה נגזלות כיון שכח קנייתם חזק דמכח גבוה קאתו וכל היכא דאיתנהם הוא של הכהן.

תקנת השוק

הקונה בשוק בפרהסיא חפץ גנוב בלי לדעת שהוא גנוב, ובא הבעלים, יתיקנו חכמים שיטול מעותיו מהבעלים.

אם הוכר הגנב יש מחלוקת אם עשו תקנת השוק או לא, אמנם גנב שא"א לגבות ממנו לא חשיב הוכר הגנב.

גנב מפורסם לא עשו בו תקנת השוק, והמפורסם לרעה ולא לגניבה עשו בו תקנת השוק.

גנב **שפרע את חובו או את הקפת החנות** ע"י הגניבה לא עשו בו תקנת השוק, כיון שלא נתן להם על דעת דבר זה. ואם נתן את הגניבה בחובו **ולוה עליה עוד**, כלפי המעות הראשונות אין תקנת השוק, ולאחרונות לרינא יש תקנת השוק, ולרב כהן אף על האחרונות אין תקנת השוק, דזו הלואה חדשה והאמינו שפרע אותה כמו שהאמינו לו בתחילה, וכן פסק רבי אבהו.

אם נתן את הגניבה **כמשכנתא**, אם ההלואה יותר מהמשכון עשו בו תקנת השוק, ובשוה בשוה מחלוקת, דאין דרך להלוות על משכון בשיו כל החוב, וי"ל דלאו על דעת המשכון הלווהו. וכן בקונה שוה מאה במאתים יש מחלוקת אם כמו שהאמינו על המאה הנוספים האמינו גם על המאה הראשונים, או שנוטל את כל המאתים, דדרך למוכרו בדמים יתרים, (ובקונה שוה בשוה לכו"ע עשו תקנת השוק), ולהלכה עשו בשניהם תקנת השוק.

גנב שמכר את הגניבה בשמונים, והלוקח מכר במאה ועשרים, והוכר הגנב, לאביי ישלם הבעלים שמונים ללוקח השני, והוא יטול מהלוקח הראשון ארבעים, ולרבא ישלם הבעלים מאה ועשרים, ויגבה ארבעים מהלוקח הראשון ושמונים מהגזלן.

האם צריך לשלם למציל ממוון חבירו

המציל ממוון חבירו ועי"ז הפסיד ממוון שלו, יש מקרים שמומן חבירו נעשה הפקר כיון שהוא ודאי יפסד והמציל זוכה בו (ונ"מ ג"כ שהבעלים לא יכול לעשות פירום אלו לתרומם), וכאשר אין ההפסד ודאי אין הדבר נעשה הפקר, אמנם המציל מקבל שכר על מה שהציל, ואם התנה שישלם לו את ההפסד צריך לשלם לו את כל מה שהפסיד.

עוד יבואר להלן האם מותר להפריש תרומה כאשר הכהן יפסיד עי"ז, והאם מותר לעשות דבר טמא לתרומה או שחוששים שיאכלוהו בלי לדעת שזה טמא (-חשש תקלה).

קט"ו: השופר יינו כדי להציל דבש של חבירו, או המניח חמורו לטבוע ומציל חמורו חבירו שהוא יקר יותר, אין לו אלא שכרו -שכר כלי ושכר פעולה.

וכל זה כשעקל ביה הבד כרוך על החבית ולא הכל נשפך מייד אלא נוטף לאט לאט. דאין זה הפקר, אבל כשהדבר עומד להפסד לגמרי יכול לטעון שזכה מההפקר, כדמצינו שא"א להפריש תרומה ומעשר על יין ושמן שבביתו, מכדי יין ושמן כשהם נשברים, ואף בדיעבד ההפרשה לא חלה. וכיון שאין לתרום שלא מן המוקף, גם בלי שנשברים אין לתרום שלא מן המוקף, ונקט נשברים לומר שאף בדיעבד לא חלה ההפרשה, אי נמי מיירי בשבתות וימים טובים שמותר לתרום שלא מן המוקף. תוד"ה הרי.

וכן מי שבאו לגנוב לו מעות, אם יכול להצילים אפשר לחלל עליהם מעשר שני, ואם יכול להציל רק ע"י הדחק, לכתחילה לא יחלל עליהם, ואם חילל דבריו קיימים.

והא דתניא שאם היו לו ללוי עשר חביות של טבל (-מעשר שלא ופורש ממנו תרומת מעשר) טמא, וחבית אחת נשברה או נתגלתה, יכול לומר שהיא תהיה תרומת מעשר על החביות האחרות, ובשמן לו יעשה כן מפני תרומת הכהן, מיירי כשעקל בית הבד כרוך עליה, ושנברה ראויה לשימוש, ונתגלתה, ואע"פ שמים מגולים אסור לשופכם ברה"ר שמא יעבור עליהם אדם ויכנס בו הארס דרך מכה שברגלו, או לגלב בהם טיט, או לרבץ בהם את הבית, או להשקות מהם את בהמתו או את בהמת חבירו (לרש"י משום סכנת נפשות שמא ישחטנה אח"כ, ולתוס' ד"ה ולא) אסור גם בבהמה שטמאה בשחייתה), מ"מ יכול לסנת את היין במסננת, כדאמרו רבי נחמיה ששם מסננתו. (כלי-ע"ג כלי שנותנם השמרים בכלי העליון שהוא ככברה והיין מסננתו), יש מה שמושם גליו וצריך לכסות את הכלי העליון כדי שלא ישתה ממנו נחש, מפני שחוששים שהיין יעבור דרך המסננת לכלי התחתון, וכ"ש כשהתחתון מגולה, אך אם הכלי התחתון מכוסה אין בעליון משום גליו, דארס של נחש דומה לספוג והוא צף במקומו, ואף שרבי יהושע בן לוי מעמיד את רבי

נחמיה דווקא כשלא עירב את היין וכששופך מחבית למסנת זה מתערבב, מ"מ הרי יכול להניח דבר (-בגד או שולי כברה) על פי החבית ולשפוך את היין בנחת. ובשמן י"ל שאף כשנתגלה חזי להדלקה, וכו"מ איכא הפסד כהן שאינו יכול להדליק אלא בטווח, מפני שצריך להזהר לא לגעת בשמן או בכלי במקום שיש שמן. תוד"ה אלא. עוד כתבו ה'תוס' (ד"ה אימתי) שכשהתחתונה מגולה קמ"ל דהוי גליו ולא אמינון שהנחש ירא לבוא מפני ששומע שהיין נשפך בבת אחת, דסבור שכך מנסנים את היין, אבל כששומע טיף אחר טיף אין בו משום גליו.

ורבי נחמיה מיירי בפריות של בדמאי, כדמצינו דס"ל שאין לתרום מן הטמא על הטמא אלא בדמאי, דרוב עמי הארץ מעשרים, (ולרבנן מותר לתרום מטמא על טמא או מטהור על טמא, אבל לא מטמא על טהור).

וההפסד בשמן טמא לכהן הוא משום שהוא ראוי להדלקה, וצריך להניחו בכלי מאוס כדי שלא יבוא בו לידי תקלה לשתותו, וכן וכן ישן דינו כשממן משום דחזי לזילוף, וזילוף מילתא הוא כדאמרו שמואל שיין לזילוף יקנהו אף במחיר כפול מיין לשתיה מפני שהנאת הזילוף היא הנאה יתירא. אבל יין חדש אינו ראוי לזילוף כיון שאין ריחו חזק, וזה הפסד מועט, וכיון שצריך להניחו בכלי מאוס שלא יבוא בו לידי תקלה, הוא לא יהיה ראוי לזילוף.

קט"ז, ואמנם יש **מחלוקת תנאים אם חוששים לתקלה**, דלב"ש חבית יין של תרומה שנטמאת ישפוך הכל יחד, ולב"ה מותר לזלף את היין, ורבי ישמעאל מכריע שבבית יזלף ובשדה ישפוך הכל כדי שלא יבוא לידי תקלה עד שיגיע לבית, ואיכא דאמרי יין ישן יזלפו ויין חדש ישפכנו, ואמרו לו חבריו שאין הכרעה **שלישית מכרעת** כיון שהחולקים לא הזכירו שיש חילוק בין בית לשדה, דאם הזכירו כרעתו יש כאן שנים כנגד אחד לכל דבר, ואין דברי יחיד במקום שנים, דכתיב "אחרי רבים להטות", אבל כשהחולקים לא גילו שיש חילוק בין בית לשדה טעמא דנפשיה קאמרו.

וכתבו ה'תוס' (ד"ה את) דהא דאייתא בשבת (י"ז): שגזרו שגזולי תרומה כתרומה ידלגמ משהו יש ואתו לידי תקלה, והיכא מאן דפליג, שאני התם שפעמים משהה אותה הרבה ולא זוורעה באותה שנה, אבל כאן אחר שתייתרשן מעט יכול לזלף. ועוד י"א דשאני התם שאין בגמירה הפסד לכהן, דאף אחר שזורה היא תרומה, ולכן לכו"ע חוששים לתקלה, אבל כאן ששופכים אותה והוא נפסדת לגמרי י"א שלא חוששים לתקלה.

מתי אין הכרעה שלישית מכרעת – כתבו ה'תוס' (ד"ה הכרעה שלישית) שנראה שהכרעה שלישית אינה מכרעת היינו כפירוש רש"י כשהחולקים לא גילו דעתם ששייך לחלק בזה, ('ה'תוס' מביאים כמה דוגמאות לזה), וכן היכא שהמכריע על ס"ל לא כמר ולא כמר אין הכרעה שלישית מכרעת. והא דפריך בכל הני והא אין הכרעה שלישית מכרעת, ה"מ למיפוך תלמיד הוא ואין הלכה כהכרעת תלמיד, אבל עדיפא קפריין, דלאו הכרעה היא כלל. והא דפסק רבי יוחנן (ברכות מ"ג ע"ה) הלכה כדברי המכריע, גבי בית שמאי אומרים מנברך על השמן ואחר ע"כ על ההדס, וז"ה אומרים מנברך על ההדס תחילה, וקאמרי רשב"ג אני בארבע שנים זכינו לריוח ולסיתכו הוד לא זכינו אלא לריוח הלכך שמן עדיף, שאני התם שאינו סובר פלגא כמר ופלגא כמר, אלא מפרש טעמא דחד מינייהו, והכא לו חשיב הכרעה כיון שהכריע כדברי ב"ש כנגד דברי בית הלל. ור"ח מנבאר שהכרעה שלישית היינו שיש, והיינו שהכרעת תלמיד אינה הכרעה (אפילו בדור שני, ונקט שלישית מפני שכך היה המעשה), ולפ"ה הא דאייתא בפ"ק דפסחים רבי מאיר אומר אוכלים כל חמש, ורבי יהודה אומר אוכלים כל ארבע ותולים כל חמש, ור"ג אומר חולין נאכלים כל ארבע ותרומה כל חמש, וקאמר בגמרא (ג"ו) ר"ג לאו מכריע הוא דנפשיה קאמרו, התם אע"פ שאינו תלמיד לאו הכרעה היא, כיון שהוא לא הכריע במחלוקתם, שהרי הוא היה לפניהם, וז"מ דהכא טעמא דתשפך משום דריחא מילתא היא ואסור לילך משום דהוי כשתיה ולא משום חשש תקלה, ואין נראה דאי"כ לא הוי רבי ישמעאל מכריע אלא טעמא דנפשיה קאמרו.

המציל דבש או חמור חבירו וכנ"ל קט"ו: **אם אמר שהוא מציל ע"מ שישלם לו את דמי שלו** חייב לשלם, ואינו יכול לומר לו משטה הייתי ברך, וכמושימים ריחמוו עליו. וכמעשה שאם מבטיח לבעל המעבורת דינר ע"מ שיעבירו, אין לו אלא שכרו, מ"מ אם הפסיד שלית דגים מן הים חייב.

וקמ"ל שגם בחמור אם התנה שיתן לו דמי חמורו נותן לו, אע"פ שהחמור טובע מאיליו, וגם ביין שמפסיד יינו ביידים אם לא התנה אין לו אלא שכרו.

ואם **יוד להציל** ע"מ שיתן לו דמי שלו **ולבסוף חמורו עלה מאיליו** חייב לשלם לו כאילו היה מוד, ומעיקרא הפקירו וכאבדו דמי ונתחייב לשלם לו, ואח"כ חזר וזכה בו, דמשמים ריחמוו עליו. וכמעשה דרב ספרא שהיו בני השיירה זורקים לאריה ששמרם חמור, וכשזרק רב ספרא את חמורו לא אכלו האריה, וקדם רב ספרא וזכה בו, והזכיה היתה לרווחא דמילתא -שלא יהיה ערעור בדבר, שהיו לא הפקירו אלא לדעת שהאריה יאכלנו, ולא על דעת שיוכלו כולם לזכות בו. וכתבו ה'תוס' (ד"ה אדעתא) דלא דמי להא דאמרי בב"מ (כ"ד.) שהמציל מן הארי ומן הדובו, הרי הוא שלו מפני שבעלים מתייאשים מהם, דהתם הארי לא לריוח, אבל הכא הארי היה עמחם והיה מלוה אותם לשמור בהמותיהם מחיות וליסטים רק שהיו נותנים לו לאכול חמור בכל לילה, ואפשר שפעמים היה שבע ולא אוכל, הלכך אין מפקירי אלא אדעתא דאכלי ליה אריה והא לא אכיל ליה.

קט"ז: ואם ניסה להציל ולא הצליח, אין לו אלא שכרו, ואע"פ שההולך להביא מזון לחולה ומצא שמת או שהבריא נותן לו שכרו משלם (אף אם התנו לשלם לו יותר ממה שראוי לו, ומיירי כשאנו יכול לומר משטה הייתי ברך, שהוא מופסיד במקום אחר כיצא בזה. תוד"ה הביא), שאני תשעה ששליחותו משא"כ משא"כ.

דיני הצלת ממון בשיירה וספינה

לאחר שנתבאר דין התשלום למי שהציל ממון חבירו, מבארת הגמרא מה הדין כאשר קבוצה הוציאה ממון לצורך הצלת ממון הקבוצה, כמה כל אחד חייב לשלם, ומה עושים כדי שכל אחד מהם ירצה להציל את ממון כולם, ומי יכול לומר שהוא הציל רק לעצמו.

שיירה שהלכה במדבר ועמד גייס לכוזזה ושילמו להם ממון, מחשבים לפי הממון שהיה לכל אחד, אבל על מורה הדרך משלמים לפי נפשות מפני שטעות בדרך במדבר זו סכנת נפשות, אך לא ישנו מהמנהג - שאם נהגו לשלם למורה הדרך לפי ממון או לפי נפשות כך ישלמו לו.

רשאים להתנות שאם אבד לאחד מהם החמור יעמידו לו חמור אחר כדי שימסור נפשו לשמור מן החיות והליסטים, אך אם איבדו בפשיעה אין מעמידים לו חמור אחר, ואינו יכול לבקש ממון במקום חמור אפי' אם יש לו חמור אחד ואינו יכול לטעון שאינו יכול לשמור היטב אלא חמור אחד, דיוותר ישמור כשהיהו לו שני חמורים.

ואם היו בספינה ועמד נחשול להטביעם והקילו ממשאה, מחשבים לפי משאוי כל אחד ולא לפי ממון, שאם השליך אחד מאה ליטרים זהב ישליך השני מאה ליטרים ברזל, אך לא ישנו מהמנהג, ורשאים להתנות שאם אבדה לאחד ספינה שיעמידו לו ספינה אחרת, אך אם אבדה בפשיעה, או שהפליג למקום שאין הספינות מתרחקות לשם והספינה טבעה כיון שהורימה שם חזקה, (והיינו בניסן שהספינה מתרחק מגדת הנהר כמלוא חבל אחד, מפני שהנהר גדל ע"י הפשרת השלגים, אע"פ שבתשרי שהמים חסרים מתרחקים מלוא ב' חבלים כדי שהספינה לא תהיה גוששה, ואינו יכול לומר שהלך למקום שהוא רגיל) אין חייבים להעמיד לו אחרת.

אם אחד מבני השיירה הצילים, הציל לכולם, ומבואר בברייתא שאם התנה שמציל לעצמו מהני, והגמ' אומרת שאם היו הבעלים יכולים להציל היציל לכולם, וכוונת הברייתא ששותף אף אם יכול הושותף להציל יכול להתנות שההצלה היא לעצמו, דבכנון זה שותף חולק שלא לדעת חבירו ומעכב לחלוק את מה שהציל, או דמייירי בפועל שלהם, ואינם יכולים להציל, שבסתמא הציל עבור כולם, ואם התנה הציל לעצמו, דפועל יכול לחזור בו אפי' בחצי היום, או דמייירי שהבעלים יכולים להציל ע"י הדחק, ולכן כשגילה דעתו שמציל לעצמו לעצמו הציל דגילו הבעלים דעתם שנתייאשו מלהציל, אמנם היא שיכולים להציל להדיא אפילו שמעו ושתקו לא קני, דמסתמא לא התייאשו.

^{[קט"ז] - (ק"ח):} חזורת לבאר עוד כמה דינים בהשבת הגזילה: א' האם ניתן לומר הרי שלך לפניך בשדה שנטלוה מסיקין. (קט"ז:). ב' האם אסור להחזיר גזילה (או דברים אחרים) במדבר. ג' חייב השבת גזילה כשלא ודאי שגזל או לא ברור אם החזיר. ד' האם צריך דעת בעלים בהשבת הגזילה. (ק"ח).

הגזול שדה מחבירו ונטלוה מסיקין -אנסים (מלשון "יירש הצלצל" (-ארבה, שהוא גזלן שאוכל תבואות כל אדם) ומתרכיזן יחסניניה סקאה, וי"ג מציקין מלשון "במצור ובמצוק"), אם זה מכת מדינה שלקחו גם קרקעות אחרות יאמרו לו הרי שלך לפניך, ואם לקחו דווקא קרקע זו חייב.

חיוב המוסר ממון חבירו לאנס

להלן יבואר מתי המוסר ממון חבירו לאנסים חייב לשלם על כך משום דינא דגרמי, ומתי הוא פטור.

ק"יז

שיטלו קרקע זו חייב, אע"פ שלא ברור שיטלוה, דלא אמרו לו שכן יעשו. (תוד"ה לא. הראשון), ודין זה הוא ממון ולא קנס על מה שהיה רגיל בכך, וללישנא בתרא אם אנסוהו שיראה להם את שדותיו, והראה גם שדה זו, חייב, שלא היה לו להראות קרקע שאינה שלו. (שם). עוד כתבו התוס' (ד"ה לא. אהש"ן) שהחוב הוא משום דינא דגרמי.

ואם אנסוהו והראה להם ממון חבירו פטור, ואם נטל ונתן ביד או שהראה מעצמו בלא אונס חייב, אא"כ ועמדו האנסים מעיקרא על אותו ממון. ואם הושיט להם לעברו השני של הנהר שלא היו יכולים לקחת בלעדיו, חייב אף ביקשו דווקא אותו ממון.

ואם מסר ממון שיש ויכוח אם הוא שלו, לאביי יכול לומר שמסר את שלו, ולרבא מנדים אותו עד שיחזיר ויעמדו בדין.

מקנסא לא ילפינן - הגמ' אומרת שאין להוכיח שא"א ללמודד מקנסא, ממה שבתחילה לא חייבו מדמיע (-מערב חולין בתרומה והפחיתה מדמייה שאינה ראויה להמכר אלא לכהנים) אף שחייבו מטמא טהרותיו של תבירו ומנסך יינו של תבירו לע"ז, שזה חזק שאינו ניכר, ד"יל דמעיקרא סברו שאין לחייב בהפסד מועט. ומה ש"א שבתחילה לא חייבו מנסך וחייבו מטמא ומדמיע, י"ל דסברו שמנסך מתחייב בנפשו, כרבי אבין דפוטר זורק חץ בשבת וקרקע שיראין בהליכתו, דבקריה צורך הנחה, וא"כ גם הגהת היין היא צורך ניסוך והתשלומין וחיוב

המיתה באים יחד, ולבסוף חייבו דס"ל כרבי ירמיה שמתחייב ממון משעת הגבהה, ומיתה משעת ניסוך.

רב כהנא וריו"ח - רב כהנא הרג אדם שהראה ממון חבירו לאנס והחציף פניו לרב, והצדיקו רב מפני שכשממון ישראל נופל בידם אין מרחמים עליו וחשיב מוסר כיון שברור שיקחו את הממון (תוד"ה כיון), ואמרו לו רב שיעלה לארץ ישראל מפני הסכנה, ויקבל על עצמו שלא יקשה לריו"ח שבע שנים, וריש לקיש אמר עליו לריו"ח ארי עלה מבבל, והושיבוהו בשורה הראשונה, וכיון שלא שאל הורידוהו שבע שורות עד שירשב בשורה האחרונה, ואמר רב כהנא יה"ר שיהיה זה במקום שבע שנים, והקשר על ריו"ח והחזירוהו לשורה הראשונה, והוציאו את הכסתות מתחת ריו"ח, וכשהרימו את גבות עיניו של ריו"ח היה נראה לו שרב כהנא שוחק עליו, וחלש דעתיה, ומת רב כהנא, וכשמעו ריו"ח שלא שחק עליו בא למערה והיה שם נחש, והנחש לא הסתלק עד שאמרו יבוא תלמיד אצל הרב, וביקש רחמים והעמיד את רב כהנא, ולא רצה רב כהנא לבוא לבית המדרש אא"כ יתפלה ריו"ח שלא ימות שוב אף אם יכעס עליו, ואם לא ילך לביתו, ומבואר בפסחים (מ"ט). שבאמת הלך לביתו, ופשט רב כהנא את כל ספיקותיו של ריו"ח, ואמרו ריו"ח דילכון אמורי דילהון היא - שבתחילה חשב שהתורה של בני ארץ ישראל, ומכשיו הוא רואה שהיא של בני בבל. רש"י והתוס' (ד"ה דילכון) מבארים שריו"ח אמר לבני בבל שלמדו לפניו שרב כהנא הוא מבני בבל אמר שמונה ערבה הוא מנהג מהנביאים.

ק"יז

רבי אילעא פטר מי שהראה לאנס תכשיטים של ר' אבא, דס"ל דהא דתנן שדיין שזיכה את החייב או חייב את הזכאי או טימא את הטהור או טיהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו, היינו דווקא כשנשא ונתן ביד, ורבי שמעון בר אליקים ורבי אלעזר בן פדת דדייני דינא דגרמי חייבוהו לשלם.

גנבים שבאו לאדם ונתן להם כוס כסף שהיתה מופקדת אצלו, אם הוא עשיר חייב, דאסור להציל עצמו בממון חבירו, אבל אם אינו עשיר פטור, דבאו הגנבים לגנוב את הכוס. ואע"ג דאמרי לעיל שאם נשא ונתן חייב, שאני שומר שהפקידו אצלו לדעת שאם יבואו בשביל זה יציל עצמו בזה. תוד"ה ואי.

רבא פטר אדם שמסר ממון של פדיון שבויים לגנבים, דאין לך פדיון שבויים גדול מזה. ואף שהוא היה עשיר, כיון שבאותה שעה לא היה לו ממון אחר, חשיב פדיון שבויים. תוד"ה אין.

רודף ונרדף שהויקו - רבה פטר אדם שדחף חמור ממעבורת שעמדה לטבוע בגלל החמור, ושאל אביי והרי הוא מציל עצמו בממון חבירו, וענה לו רבא שבעל החמור הוא רודף להרוג נפשות, דס"ל שרודף ששבר כלים ברדיפתו בין כלים של רודף בין של שאר כל אדם פטור מפני שמתחייב בנפשו חיוב תשלומין ומיתה באים כאחד, ונרדף פטור רק אם שבר את הכלים של הרודף, שלא יהיה ממונו של רודף חביב עליו מגופו, ואת הרודף מותר לו להרוג, דהבא להרוגן השכם להרוגו, אבל בכל כל אדם חייב, דאסור להציל עצמו בממון חבירו, והרודף אחר הרודף פטור אף בכלים של אחרים, ולא מן הדין שהמציל עצמו בממון חבירו חייב, כ"ש מציל אחרים, אלא כדי שלא ימנע מלהצילו.

הגזול שדה מחבירו ושטפה נהר לר"א חייב להעמיד לו שדה אחרת, ולרבנן אומר לו הרי שלך לפניך. הגמ' מבארת שר"א דורש רבוי ומיעוט ("וכחש בעמיתו (רבוי) בפקדון (מיעוט) או מכל אשר ישבע עליו לשקר (רבוי)), וריבה הכל ואפילו קרקעות, לשבועה ולהשבה, ולא נתמעטו אלא שטרות שאין גופם ממון, שנתן לו ניירא בעלמא, ורבנן דורשים כלל ופרט וכלל, דאי אתה דן אלא כעין הפרט, שהוא דבר המיטלטל וגופו ממון, ונתמעטו קרקעות שאינם מיטלטלים, ועבדים שהוקשו לקרקעות, ושטרות שאין גופם ממון.

ולפי זה מה שמצינו שנחלקו ר"א ורבנן גם בגזול פרה ושטפה נהר אם יכול לומר לו הרי שלך לפניך, איידי בגזול שדה מחבירו והיתה פרה רבוצה בו, ושטפה נהר, והגזול לא עשה משיכה בפרה, ורק לרבנן שקנה את הקרקע קנה את הפרה אגב הקרקע.

ק"י"ח. מי יכול להחזיר לבעלים במדבר - הגזול או הלוח או המקבל לקנות שקיבלו בישוב, לא יחזירו במדבר בעל כרחו, דאין זה מקום המשתמרו, ואם התנה שיוכל להחזיר במדבר יכול להחזיר במדבר, אע"פ שאינו תנאי גמור אלא המפקיד אמר שישמור על הפקדון כי הוא הולך למדבר, ואמרו הנפקד שגם הוא הולך למדבר ואם ירצה יחזיר שם. ולענין תביעה, מלוה ניתנה להתבע בכל מקום ידד המלוה על העליונה, אבל אבידה ופקדון אין משתלמים אלא במקומם.

ברי ושמא - התובע את חבירו, והנתבע אומר איני יודע (אם נתחייב מעיקרא, דאם יודע שנתיחייב ורק אינו יודע אם החזיר חייב לכ"ע.

תוד"ה והלה), לרב הונא ורב יהודה חייב לשלם דברי ושמא ברי עדיף, ולריו"ח ורב נחמן פטור מלשלם דאוקי ממונא בחזקת מריה, וחייב לישבע, דאפילו ברי חייב שבועת היסת. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה רב נחמן) דקיימא לן כרב נחמן בדיני. עוד כתבו שללישנא בתרא (שבועות מז) אינו חייב שבועת היסת, כיון דליכא דדרא דממונא, והלכה ללישנא קמא שחייב שבועה, אבל ר"ת סובר שכיון שיש ב' לישנות בגמרא אין לחייבו שבועה מספק היכא דליכא דדרא דממונא, ור"ת היה מניח לדיינים לחייב היכא דליכא דדרא דממונא, אלא שהוא לא היה רוצה לדון כך, והיכא דמודה שחייב לו אלא שטוען לו פרעתו, ר"ת חייב שבועה אע"פ שלא היו עדים על ההודאה והיה יכול לכפור בשעה שטען פרעתו, ואמרו חדשיב דדרא דממונא, ולפי פשט הגמרא משמעו חדשיב דדרא דממונא היכא שיש עדים. ודעת רב האי גאון שאין משביעים היכא דליכא דדרא דממונא, אבל משבתיים אותו על תנאי, והיינו שיהא בשמતા אם הוא חייב ואינו מודה לו.

השבת גזילה שלא ודאי שגזל או שלא חזיר - האומר לחבירו גזלתין או הלוינני או הפקדת אצלי ואיני יודע אם החזרתו לך, אי ליכא תביעה פטור, ואם בא לצאת ידי שמים חייב, שכיון שהוא מודה שגזלו, לא יצא ידי שמים עד דעביד השבה, ואם תבעו תלוי בדין ברי ושמא, ובאומר איני יודע אם גזלתין או אם הלוינני או אם הפקדת אצלי פטור.

דעת הבעלים בהשבת גזילה

להלן יבואר באיזה אופן גזלן לא מקיים חיוב השבה עד שהבעלים ידעו מההשבה, והאם צריך הבעלים ידעו מוש מההשבה או שמספיק שידעו שממונם אינו חסר.

גזלן לדעת הבעלים שידעו הבעלים שנגנב מהם, לשיטת רב צריך דעת בעלים בחזרתו, ואם לא ידעו הבעלים בהחזרתו ומת או נגנב חייב הגנב באחיותו, דמשעת גניבה קמה ליה ברושותיה, ולא היה השבה עד שידוע לבעלים, ואף אם מנו את הגזן והיא שלימה חייב באחיותה, שכיון שהבעלים ידע מהגניבה הוי גניבה גמורה ובעיני השבה מעליא, ולשמואל ורבי יוחנן ורב חסדא מנין (שמנו את הצאן ונמצאה שלימה) פוטר דיש כאן דעת בעלים.

בגזלן שלא לדעת שלא הכירו הבעלים שחסר להם, לרב ושמואל מנין (ש-אחרי שהחזיר מנו וראו שלא חסר להם) פוטר. ולרבי יוחנן אפילו מנין לא צריך, (והא דאמר רבי אלעזר (לעיל י"ג), הכל צריכים דעת בעלים חוץ מהשבת אבידה, אין ראהה שהוא חולק, ד"יל דמייירי בגזלן לדעת, דבהשבת אבידה א"צ דעת בעלים אפילו כשידעו שנאבד להם. תוד"ה שלא), ולרב חסדא צריך דעת בעלים כיון שהרגילה לצאת ולבין שהבעלים לא יודעים מכך הם לא יזהרו לשומרה היטב, אבל בלדעת יזהרו בה. ובטלה מנומר שניכר שנגנב וניכר כשהוחזר מודה רב דהוי כהחזרה לדעת אפילו ללא מנין.

ק"י"ח: ומה שמצינו שנחלקו רבי ישמעאל ור"ע **בגונב טלה מן העדר וסלע מן הכיס**, שלרבי ישמעאל יחזיר למקום שגנב, ולר"ע צריך דעת בעלים, אין ראהה דס"ל כרב יצחק דאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה וממילא הבעלים ידעו בגניבה ובחזרה, ונחלקו במחלוקת רב ושמואל אם מנין פוטר בגניבה לדעת, ד"ל דאיירי בגונב שלא לדעת, ונחלקו במחלוקת רב חסדא וריו"ח אם צריך דעת או שאפילו מנין לא צריך, ולרב זביד ס"ל כרב חסדא דשלא לדעת צריך דעת כיון שהרגילה לצאת, ואיירי בשומר שגנב את מה שהוא שומר ורצה לטעון שנגנב או נאבד ולהפטר, ונחלקו אי כלתה שמירתו כיון שאיבד את נאמנותו, וממילא צריך דעת בעלים, או שלא כלתה שמירתו ומספיק דעת דידיה כיון שהוא שומר.

ומה שמצינו **בגזלן שהבליע לנגזל בחשבון** שהתבייש להחזיר ולכן כשקנה ממנו משהו נתן לו יותר כשווי הגזילה, בברייתא אחת מבואר שיצא ידי חובת השבה ובברייתא אחרת מבואר שלא יצא, אין ראהה דס"ל שאדם עשוי למושמש בכיסו בכל שעה ורואה כמה יש לו, וממילא הוא ראה שהחזיר לו את הגזילה, ונחלקו אם מנין פוטר, ד"ל שנחלקו אם אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה או לא, ולכו"ע מנין פוטר, או שלכו"ע אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה, ואין כאן מחלוקת, והברייתא שאומרת שלא יצא ידי חובת השבה מדרבת שלא הכניסם לכיסו של הנגזל אלא נתנם בידו וי"ל שהכניסם לתיבתו ולא נמאם, או שיש לו מעות אחרות בכיס ולא ידע כמה.

איסור קניה מחשש גזל

הנושא האחרון שמבואר במסכת זו שייך ג"כ לדיני גזילה, והיינו איזה דבר אסור לקנות ממדם אחר מחשש שזה אינו שלו אלא זה גזול בידו, ומתני אין חוששים לזה, וכן יבואר אלו דברים אומן יכול לקחת משל בעה"ב וממילא מותר לקנותם ממנו, ומה נחשב גזל אם נטלו מבעה"ב ואסור לקנותו ממנו.

מה מותר לקנות מהרועים - אסור לקנות מהרועים צמור חלב וגד"ים שמא גנבוים מצאנו של בעה"ב המסור להם, אבל מותר לקנות מהם בגדים, ובשיוון מותר לקנות מהם עגלים העושים ברהבה לעין כל, דכיון שמוכרים בפרהסיא לא חוששים שגנבוים, ל"א שרון זה שם מקום שמגדלים שם עגלים, וקונים שם עגלים בולז ומגדלים אותם, ושלחם הם. ובמדבר מותר לקנות מהם חלב וגבינה שאין דרך הבעלים ללכת לשם לטילם והרועה נטלם, אבל לא בישוב שדרך להביאם לבית הבעלים.

וארבע או חמש צאן או גזיות מותר לקנות מהם מפני שחסרונם ניכר בעדר ואינו יכול לומר שאב נטלם. י"מ דהיינו ד' מותר ה', וי"מ דהיינו ד' מעדר קטן וה' מעדר גדול, ובצאן בריא מותר גם שלש כיון שעין בעה"ב תמיד עליהם ומרגיש כבר בשלש. ולרבי יהודה הדין הנ"ל הוא במדבריות, אבל בבייתות מותר כיון שבעה"ב יודע מניינם.

קיי"ט, **שומרי פירות** אסור לקנות מהם עצים ופירות, מפני שאין להם חלק בגוף הקרקע ואינו נוטל אלא שכרו, אבל **מאריס** שיש לו חלק בקרקע לחלק בזמורות ובעצים וביין מותר, דאימא משלו הוא מוכר, ואם השומר יושב ומוכר והסלים והמאזניים לפניו מותר לקנות ממנו מפתח הגינה, דכיון שהוא מוכר בפרהסיא זה לא גנוב, אבל לא מאחורי הגינה.

נשים מותר לקנות מהם כלי צמר ביהודה וכלי פשתן בגליל שזו מלאכתם לעשות ולמכור, ולדעת בעליהן הוא, אבל לא יינות ושמינים וסלתות שדרך האישי למוכרם רק בעצמו, ולאבא שאול יכולה למוכר בארבעה וחמשה דינר כדי לעשות כיפה לראשה. ומותר לקנות מנשי הבדדים (-בעלי בית הבד שמוכרים שמן) זיתים ושמן במידה, והיינו דרך מכירה בפרהסיא ודבר מרובה, שאינה יכולה לגנוב כל זה ולעשות בצניעה. אבל לא במועט שמעט היא יכולה לעשות בצניעה בלי שבעלה ויגיש. (ל"א במועט היינו בעמטן, שנטלה מן המעטן, שאין דרך למוכרם כך. ורשב"ג מתייר אפי' בגליל העליון שהשמן שם יקר והבעל מקפיד על דבר מועט, מפני שאדם מתבייש למוכר ונותן לאשתו לעשות זאת.

קטנים ועבדים אין קונים מהם, וגבאי צדקה מקבלים מהם (ומהנשים) דבר מועט ולא דבר מרובה, ורבינא קיבל במחוזא שרשראות וצמידים, דבשבילם שהיו עשירים זה דבר מועט.

אף באופנים המתורים אם אמרו להטמין אסור.

ביצים ותרנגולים מותר לקנות בכל מקום.

זולן מותר לקנות ממנו לרב אם רוב הממון שלו, ולשמואל מותר אפי' אם רק מיעוט שלו מפני שתולים שזה משלו, וכן הורה רב יהודה.

ממון מוסר (-מלשין המוסר ממון חבירו לאנסי) י"א שמוותר לאבדו ביד, שלא יהיה ממונו חמור מגופו, דמותר לאבד גופו בידים, שהוא מן המורידין ואין מעלין, וי"א שאסור לאבדו ביד שמא יהיה לו זרע הגון.

כי ישל אלוך נפשו- י"מ שע"י הגזילה הוא נוטל את נפש הנגזל, (וכן מצינו שנענש כאילו לקח את נפש הנגזל, וגם את נפש בניו ובנותיו, ואפי' יהיב דמי, ואפי' בגרמא כדמצינו שנחשב ששאול הרג את הגבעונים ע"י שהרג את אנשי נוב עיר הכהנים שהיו מספקים לגבעונים שהיו חוטבי עצים ושואבי מים למזבח מים ומזון). וי"מ שהקב"ה נוטל את נפש הגזלן.

קיי"ט: כובס- המוכיץ שלו ומותר לקנותם ממנו, דאין בעה"ב מקפיד, וממילא הם שלו מדינא ואף אם בעה"ב מקפיד לא היו קפידא. ונטול ג' חוטים שדרך אורגי בגדי צמר לארוג ג' חוטים ממין אחר בסוף הבגד והכובס נוטלם ומשוה את הבגד ומייפהו, אבל לא יותר, ואם החוטים עבים נוטל שניים (ואמר רב יהודה שאותם חוטים אם לא קצרום הכובס נכללים במלוא קשר גודל שצריך להרחיק משפת הבגד ולהטיל שם תכלת, ורב יצחק בנו הקפיד עליהם), ואם החוטים שחורים והבגד לבן נוטל את הכל, ולא יתפור יותר מג' תחיבות כשתופר לולאת למותחו, (ויש להסתפק אם הולכת והבאת המחט נחשב ב' תפירות), וגלמייה שעשויה לבישה בכל יום יסרוק לערבו כיון שכמוה סרוק לשתיו זה עלול להקרע מה, ישוה אותה (-נטילה במספרים שנקחו הבלילות שהוא נמתח שם), וסרבל השוי לכבוד ולנוי יסרוק לשתיו מפני שכן זה נאה יותר, ואבנט ישוה אותו לרחבו מפני שרק שני ראשיה התלויים נראים וב' ראשיה הם רחבה, ואם בא להשוות את הבגד עד טפח רשאי.

סורק- המוכיץ שלו בעה"ב שמפני שזה חשוב אינו מוחל, ואסור לקנות אותם ממנו, ובמקום שנהגו שהם שלו מותר, ובכל מקום מותר לקנות ממנו כר או כסת מלאים מוכין, מפני שקנאם בשינוי.

חייט שנשאר חוט שאפשר לתפור בו שלש על שלש הרי אלו של בעה"ב, והוא שיעור של מלא מחט וחויץ למחט כמלוא מחט, ופחות מכך או מטלית שאינה שלש על שלש שקיעה ע"י שהשוה את התפירה, הרי אלו של האומן, ואם בעה"ב מקפיד הרי אלו של בעה"ב.

חרש- מה שמוציא במעצד (קיסמים דקים ולא גסים), והיוצא מתחת המקדח ומתחת הריטני והנגרר במגירה (סכין עם הרבה פגיונות שהיא חותכת מהר), שהם דקים כעפר, הרי אלו שלו, והיינו כשקיבל לעשות את המלאכה בקבלות בזמים קצויים, ובכשיל (קרדום המפיל שבבים עבים), או הנפסק במגירה (-חתיכות שחותכים בגלל

שהעץ ארוך) של בעה"ב, ואם עושה מלאכה כשכיר יום אצל בעה"ב אז גם הנסורת שהיא זקק מאד של בעה"ב.

גרדי- אין לוקחים מהאורג אירין (צמר שמניח בקנה של ערב כדי שלא יצא מן הקנה, וזה של בעה"ב) נירין ופונקליץ ושיווי פקיעות, אבל בגד מנומר בהרבה צבעים אף שרגלים לדבר שגנב את הצמר מבגדים שארג, וחוטי ערב ושתי או טווי, או ארוג אף בלא טויה, מותר, וקנאו בשינוי.

צבע- אין לוקחים ממנו אותות (-חתיכות בגד שחותכים לפני הצביעה כדי לבדוק אם הצבע נקלט על הבגד), ודוגמות (-חתיכות בגד צבועות שבעה"ב מביא כדי להראות לו איזה צבע הוא רוצה), ותלושים של צמר (שתלש בכל פעם מעט מן הגיזה), אבל בגד צבוע וטווי או בגד שאינו טווי מותר.

עבדן- הקיצועין (מה שחותך מן העור סביב) והתלושין (-צמר שתולשים מן העור) של בעה"ב, וצמר העולה משטף במים שלו דדבר מועט הוא ואפקורי מפקר להו.

מסתתי אבנים אין בהם משום גזל.

מפסגי אילנות וגפנים (הורדת גפנים מיותרים) ומנקפי היגי ומנכשי זרעים (שנטולים ירקות מביניהם) ועודרי ירקות (שכטיש יתר מדאי מוציאים חלק כדי שיהיה לנשירים מקום להתרחם) תלוי אם בעה"ב מקפיד עליהם.

כשות וחזוי תלוי אם בעה"ב מקפיד עליהם, ובמתא מחסיא שזה מקום בהמות והם צריכים מרעה טוב מקפידים ויש בהם משום גזל.

רבא מצי'עא

למה סידר רבי שנים אוחזין אחרי סוף ב"ק- גם למ"ד שב"ק ב"מ וב"ב אינם מסכת אחת, ובשני מסכתות אין סדר למשנה, היינו לענין מחלוקת ואח"כ סתם, לפי שרבי לימד כפי שהיו תפיצים התלמידים, ומ"מ סידר רבי את המסכתות לפי סדר, והטעם שסמך דין זה לסוף ב"ק, שארשי שמלמד שם מתי הרי אלו שלו ומתי של בעה"ב, מלמד כאן מתי חולקין. תודה"ה שנים.

כללי ההכרעה בממון המוטל בספק

ישנם כמה סוגי מקרים שיש שני אנשים הטוענים לבעלות על אותו ממון, ויש כמה סוגי הכרעות במקרים כאלו, יחלוקו (עם שבועה או בלי שבועה), המוציא מחבירו עליו הראיה, כל דאליס גבר, יאה מונח עד שיבוא אליהו. ובסוגין יבואר מתי אומרים כך ומתי אומרים כך, ומדוע.

ב. דין שניים החלוקים מי הבעלים על הממון שהם מחזיקים בו- שני בני אדם האוחזים בטלית אחת, וכל אחד אומר שהטלית שלו, כל אחד ישבע שאין לו בה פחות מחצי, ויחלוקו, דשניהם מוחזקים בה ואין לאחד כח יותר מהשני, אבל אם הטלית ביד אחד מהם, המוציא מחבירו עליו הראיה. וכן אם היו שניים ורכבין ע"ג בהמה, או כשאחד רוכב ואחד מנהיג (אשמועיני בזה דרכוב ומנהיג שווים לקנות בהמה מן ההפקר), וטוענים כולה שלי, הדין כנ"ל. ואם אחד טוען כולה שלי והשני טוען חציה שלי, א"כ אין הגדון אלא על חצי טלית, וממילא זה נשבע שאין לו בה פחות מג' חלקים, וזה שנשבע שאין לו פחות מרבע, זה נוטל ג' חלקים וזה נוטל רביע. וכתבו התוס' (ד"ה וזה) דאינו נאמן במיגו שהיה טוען כולה שלי, דמיגו להוציא לא אמרינן, (ובשטרא זייפא לרבא נאמן במיגו משום שהיה די שישתוק, ולרב יוסף אינו נאמן כיון שטענתו הראשונה היתה שקר). ולא אמרינן אין ספק מוציא מידי ודאי כמו בספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא, דהכא בחצי השני שניהם מוחזקים בשוה.

מתי הדין יחלוקו ומתי יאה מונח ומתי כל דאליס גבר- בספניה שיש שנים שטוענים שהם הבעלים שלה, הדין כל דאליס גבר, ושאינו מטלית (הנ"ל) ומנה שלישי (שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה ב' מנים, וכל אחד אומר שהוא הפקיד את ב' המנים) ששניהם מוחזקים. ועל כן אם החלוקה יכולה להיות אמת (טלית) חולקין, ואם לאו (מנה שלישי) יאה מונח. ובשנים אדוקים בשטר יחלוקו דאפשר שפרע לו חצי (אבל במנה אין דרך להקנות חצי). ולסומוכוס עי"פ שאין מוחזקים ואין יכולה יכולה להיות אמת, היכא דאיכא דררא דממונא. והיינו שבלא טענותיהם יש ספק לב"ד, יחלוקו. תודה"ה ויחלוקו. והיכא שאחד מהם ודאי רמאי, כגון אם זה אומר אני ארגתיה זה אומר אני ארגתיה, לרש"י תנא מונחת עד שיבוא אליהו, ולתוס' (ד"ה אי) יחלוקו בשבועה, דחדשי אממונא לא חשיד אשבעותא.

ביאור לשון המשנה אני מצאתיה וכולה שלי- בתחילה מבארת הגמ' שמדובר במקרה אחד, ואי תני רק אני מצאתיה הו"א מאי מצאתיה ראיתיה, דבראיה בעלמא קנה (שאע"פ שבלשון התורה "ומצאתה" דאתא לידיה משמע ואף אם הגביה מציאת עכ"פ אינו מחוייב בהשבתה דכתיב 'אחייך", מ"מ בלשון בני אדם קורין לראיה מציאה), קמ"ל (משנה יתירה) דבראיה בעלמא לא קני ואפי' היכא שלא גילה דעתו שרוצה לקנותה כשנעתי לידו. תודה"ה בריאה. הגמ' שאלת גמלה משמע שמדובר בב' מקיים שונים. ועל כן הגמ' מבארת דאני מצאתיה איירי במציאה, וכולה שלי איירי במקח וממכר, וקמ"ל שדין יחלוקו בשבועה הוא ב' במקח וממכר בין במציאה, ואין אומרים שדווקא

באחד מהם יש הוראת התר (ועל כן רמו רבנן שבועה עליה כדי שיפרוש. תוס'). דבאבידה מורה התר כיון שאין חסרון ממון אבל במקח אע"פ ששניהם שילמו חשיב חסרון שהרי חזיר אחריה לקנותה, ובמקח וממכר מורה התר כיון שגם הוא נתן דמים, וחבירו יוכל לקנותה במקום אחר.

ב: ביאור דין שניים אוחזים במקח וממכר- שנים האוחזים בטלית דמקח וממכר מיירי שכל אחד טוען שהמוכר מכרה לו, והמוכר קיבל מעות משניהם, ולא ידוע מי נתן לו מדעתו ומי נתן לו בעל כרחו, דבכהאי גוונא המוכר עצמו נאמן רק אם מקחו ביזו כדאיאת בקידושין ע"ג. אבל אם המוכר קיבל מעות מאחד מהם, נשאל את המוכר ממי הוא קיבל מעות. דבזה הוא נאמן אפי' הלכו מלפניו, כיון שהוא זוכר ממי קיבל מעות. רש"י. אבל התוס' (ד"ה ולחזי) מבארים שכונות הגמי' שאם המוכר זוכר הרי הוא כעד אחד לפטור את מי שמעיד עבורו, ולחייב את השני שבועה דאורייתא. ולר"י כונת הגמי' שאם רק אחד נתן מעות נשאל אותם מי נתן מעות, שאינם חשודים לשקר אלא רק למי נתרצה המוכר.

חנוני על פנקסו- בעה"ב שאמר לחנוני שיתן לבניו או לפועליו דברים בשווי מסוים, והחנוני אומר שהוא נתן והם אומרים שהם לא קיבלו, לרבנן שניהם נשבעים ונטלים מבעל הבית, ולבן ננס שניהם נוטלים בלא שבועה, כדי שלא יבואו לידי שבועת שוא. הגמ' מבארת שבגם לבן ננס י"ל דבשנים אוחזים בטלית חולקים בשבועה, מפני שיתכן ששני השבועות נכונות והגביהו את המציאה יחד וכל אחד זכה בחצי, אלא שכל אחד סבור שהוא הגביה הראשון, וכן במקח שמא נתרצה לשניהם.

מחלוקת סומוכוס ורבנן בדין ממון המוטל בספק- שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצידה וכו' לסומוכוס חולקין בלא שבועה, ולחכמים המוציא מחבירו עליו הראיה ובעומדת באגם המרא קמא חשיב מוחזק. (תודה"ה תתם). אי מתני' דשנים אוחזים בטלית כרבנן, י"ל דיחלוקו משום ששניהם מוחזקים בה, ובעי שבועה כיון שכל אחד מוחזק בכולה. ואי מתני' כסומוכוס הכא יחלוקו בשבועה, וכמ"ד שלא אמר סומוכוס שיחלוקו בלא שבועה אלא שבטא ושמא. ולמ"ד דסומוכוס איירי גם בברי וברי, הכא נשבעין מתקנת חכמים, שלא יהא כל אחד תוקף טליתו של חבירו ואומר שלי היא. (ואין לומר שרק במקום דררא דממונא (לרש"י היינו חסרון ממון שלא כדן, ולתוס' (ד"ה היכא) היינו שבלא טענותיהם יש ספק לב"ד) חולקין, שאם במקום שיש דררא דממונא לשניהם, וודאי היא רק של אחד, חולקין בלא שבועה, כ"ש הכא שיתכן שבאמת היא של שניהם). וכתבו התוס' (ד"ה ומה) דבמחליף פרה בחמור יחלוקו משום דאיכא דררא דממונא. אבל הכא אין סברת דררא דממונא מועילה לומר שיחלוקו בלא שבועה, דשמא ע"י שבועה יודה, ובארבא כל דאליס גבר כיון שבלא טענותיהם אין ספק לב"ד ואינו אוחזים.

ג. שניים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים, וכל אחד אומר שהוא הפקיד מאתים, לרבנן כל אחד נוטל מנה והשאר יאה מונח עד שיבוא אליהו, ורבי יוסי אומר א"כ מה הפסיד רמאי, אלא הכל יהיה מונח עד שיבוא אליהו. הגמ' מבארת שאע"פ שבשנים אוחזים בטלית כל הטלית דומה למנה השלישי, מ"מ י"ל שרלבנן יחלוקו בשבועה, מפני שיתכן שהטלית של שניהם משא"כ במנה שלישי, וכן לרבי יוסי י"ל דיחלוקו בשבועה כיון דליכא ודאי רמאי, אבל כשיש ודאי רמאי קונסים שיפסיד גם מה שהוא שלו בודאי. (תודה"ה תתם). ואין לחלק דשאני הכא שהרמאי לא יפסיד כלום אם נאמר יהא מונח, שהרי במקח וממכר יש לרמאי הפסד שהרי קיבל מעות.

ומ"מ לענין חנווני הטוען שנתן לפועל והפועל טוען שלא קיבל, לרבנן כל אחד נשבע ונטל מבעל הבית ולא אמרינן יאה מונח, משום שכל אחד טוען שאין לו עסק עם השני אלא עם בעה"ב, ששלחם לעשות כך ולא אמר להם שיעמידו עדים, ואין השני נאמן עליו בשבועה דהוא רשע, וקא כאשר אדם האמין להפסיד מנך. ולא אמרינן לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, כיון שלא הזכיר עדים כלל, משא"כ במר בה ליה שטרא. תודה"ה ולא. והא דאמר ר"ע בלקח מחמשה ואינו זוכר ממי, נותן לכל אחד ואחד ולא אומרים יהא מונח, שאני התם דאפסיד אנפשיה, דהוה ליה למיזכר, תודה"ה גבי.

דין מודה במקצת ועדים במקצת

התובע מחבירו כסום מסוים והוא מודה בחלק מהסכום, הרי הוא חייב שבועה דאורייתא על השאר. הגמ' מבארת למה מודה במקצת חייב שבועה, ודנה אם אפשר ללמוד בק"י שגם אם יש עדים על מקצת יהיה חייב שבועה.

מודה במקצת- התובע את חבירו מנה לי ביזך, והלה מודה במקצת, חייב שבועה מדאורייתא על השאר (כ"י הוא זה". וטעם השבועה (למה אינו כמשיב אבידה ויפטר. ובתוס' (ד"ה מפני) ביארו שנאמינו במיגו דאי בעי כופר הכל, או שנלמד מכאן שלא אומרים מיגו) מפני שבאמת רצה לכפור הכל אלא שנתן מיעוי פניו בפני בעל חובו, (ובמקום שיכול להעזי כגון בבנו נאמן במיגו. שם). ומה שלא מודה בהכל משום שרוצה להשתמט עד שיוכל לפרוע, ולכן משביעים אותו כדי שיודה. אבל בלא סברת אשתמוטי לא היה נשבע,

דמיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא. רש"י ובתוס' (ד"ה כנוליה) הקשו דלקמן ו. ויבאר דחשיד אממונא חשיד אשבועתא, ומשכונת שליחות די וכן בנסכא דרב אבא משמע דהוי דאורייתא. ועל כן פירשו התוס' שבלא סברת אשתמוטי היינו מאמינים לו במיגו דאי בעי כופר הכל, וכופר הכל נמי אשתמוטי מיישמיטי, כל זמן שלא נעשה מעשה ע"פ עדותו, אבל אין עד אחד פוטר משבועה דאורייתא כשבועת מודה במקצת או שבועת השומרים.

עדים במקצת - רבי חייא שונה שגם היכא שהוא כופר הכל והעדים מועדים שהוא חייב מקצת, חייב שבועה. ודבר זה נלמד בק"ו וכדלהלן, ומה שצריך ק"ו הוא כדי שלא תאמר דשאני מודה במקצת שטעם השבועה הוא כדלעיל, וסברא זו לא שייכת בעדים שהרי כפר בכלו, ונימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה אבל) דהקמ"ל הוא שלא נעשה גזלן בהכי דאישתמוטי קמישתמוטי, דהכופר במלוה כשר לעדות. והא דלא נקט דאי לא ק"ו הו"א דשאני הודאת פיו שאינה בהכחשה ובהזמה, דיותר ניחא לפרוך מסברא, ולקמן דלומד מק"ו פריך הודאת פיו תמורה. ולהלן ה. איתא שלאבוא דרבי אפטוריקי אין חיוב שבועה בעדים במקצת.

אם אפשר ללמוד ק"ו עדים במקצת מהודאת פיו-

ג: הגמ' רוצה ללמוד ק"ו מפיו, דאם הודאתפיו שאין מחייבוממן (והיינו קנס דכתיב "אשר ירשיענו אלוהים" פרט למרשיע את עצמו, אבל מומן גמור הודאת בעל דין כמאה עדים) מחייבו שבועה, כ"ש שעדים שמחייבים מומן עלמה שהעידו י"חייבו שבועה עלהשאר.

הגמ' מוארת מה לפיו שכן מחייבו קרבן אפי' העדים מכחישים אותו, דכתיב "והתודה אשר חטא והביא", תאמר **בעדים שאין מחייבים אותו קרבן** אם הוא מכחישם, אבל אם אינו מכחיש אפי' עד אחד מחייבו קרבן. רש"י מפרש שהוא נאמן משום דמה לו לשקר היה יכול לומר מזיד הייתי. ובתוס' (ד"ה מה) כתבו הטעם משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממוה עדים, אבל ללישנא דהטעם משום דמתרץ דיבוריה, א"כ אינו נאמן להכחיש העדים, וחשובי עדים מפיו, ומה דאמרו רבנן מה אם ירצה לומר מזיד הייתי לדברי דר"מ קאמרי, דהא מיגו במקום עדים הוא, ומיירי כשלא בדקו כוונתו בשעה שאמר לא אכלתי. ור"מ סובר שרק בתחילה נאמן לומר מזיד הייתי, אבל בסוף אינו נאמן לתרץ דיבורו. והא דנאמן לומר מזיד הייתי א"פ שאין אדם מושם עצמו רשע, שמוש שיעשה תשובה ור"מ רוצה להבא חילוף בעורה.

הגמ' מברשת ובאין חיוב סברא כר"מ שהאף עדים מחייבים קרבן, וכן **אשם** (ומה שמצינו שעדים לא מחייבים אשם לא סבר כסוגיא דהכא. תוד"ה אשם), וכן **חומש** אם נשבע וכפר מומן הוודה, דכתיב "או מכל אשר ישבע עליו לשקר וכו', דאם הביאווה לידי מיתה חמורה לא יביאווה לידי קרבן הקל, (אמנם מק"ו זה ליכא למילף שבועה, דמה למיתה שעל מה שהעידו הוא מת. תוד"ה רבי חייא). ודלא **כחכמים הפוטרים משום שהיה יכול לומר מזיד הייתי**.

הגמ' דוחה את הק"ו מהודאת פיו, דמה לפיו שכן אינו בהכחשה ובהזמה שאם הודה במנה והכחישהו או הזימווה עדים חייב, הודואת בעל דין יותר ממאה עדים, **משא"כ עדים**.

וכן א"א ללמוד מעד אחד שאין מחייבו מומן ומחייבו שבועה בכופר הכל, דכתיב "לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת" אבל קם הוא לשבועה, כ"ש שני עדים. דמה לעד אחד שכן על מה שמעיד הוא נשבע, תאמר בעדים שעל מה שכופר הוא נשבע.

ד. וכן א"א ללמוד ק"מ מגלגול שבועה ע"י עד אחד ושם על מה שכפר הוא נשבע, וגלגול שבועה דאורייתא דכתיב "אמרה האשה אמן אמן", דשם שבועה גוררת שבועה משא"כ בעדים במקצת שמשלם חמישים, ואין כאן שבועה לגרור ממנה.

הגמ' מבארת שלומדים חיוב שבועה בעדים במקצת בצד השוה מעד אחד, ומפ"ו שחייב שבועה במודה במקצת. כ"ש שעדים שיחייבו שבועה. שאם תפרוך מה לפיו שכן אינו בהכחשה עד אחד יוכיח שישנו בהכחשה ובהזמה והיינו שע"י הזמה דיבורו בטל, (אבל אין לפרוך מה לפיו שכן אינו משלם בהזמה, דמה שעד אחד אינו משלם בהזמה אינו חומרא, אלא קולא לפי שאינו מחייב מומן בעדותו, אמנם על מה הצד פריכין כל דהו, ורבי חייא לא פריך אף על מה הצד. תוד"ה עד). ואם תפרוך מה לעד אחד שכן על מה שמעיד הוא נשבע פ"ו יוכיח וכו', הצד השוה שבהם שע"י טענה וכפירה הם באים ונשבע, ומזה לומדים שגם עדים במקצת שיש בזה טענה וכפירה נשבע.

ואין לפרוך שבעדים הוחזק כפרן, מפני שגם הכופר במלוה לא הוחזק כפרן דכיון דמלוה להוצאה ניתנה סבר עד דהוי לי זוזי ופרענא, ולא אמרינן שהוא גזלן והתורה אמרה "אל תשת רשע עד", אבל הכופר בפקדון פסול לעדות דליכא למימר אשתמוטי, ואיירי דיש עדים שהיה הפקדון ביזו ולא נאבד ממנו.

ואין לפרוך מה לעדים שישנן בתורת הזמה ומשלמים קנס ד"כאשר זמנ", אבל עד אחד או בהודאת פיו פטור, דרבי חייא תורת הזמה לא פריך דא"כ אף עד אחד כיון שישנו בהזמה ליבטל עדותו, לא יחייבו שבועה, ומה שאין משלם קנס אינו מחזק כוחו להאמין עדותו. ואין לפרוך שכופר הכל בא ע"י טענה וכפירה ואינו נשבע, דהתם אינו נשבע כיון שאין שם טענה חשובה, משא"כ כשמודה במקצת או עד מכחישו. תוד"ה הצד.

א"א ללמוד לחייב בעדים במקצת, מדין שנים אוחזים בטלית, ולומר שמה שהוא אוחו לא חייב כעדים אןן סהדי שהוא שלו,

וקתני ישבע. דבמתני' אין זו שבועת מודה במקצת שהרי לשניהם יש אןן סהדי ואעפ"כ נשבע, ובהכרח זו שבועה מדרבנן שלא יחא כל אחד תוקף טליתו של חברו.

הילך

מודה במקצת חייב שבועה מדאורייתא, אמנם היכא שאומר לו הילך (שלך הם בכל מקום שהם) נחלקו רבי חייא ורב ששת אם חייב שבועה או פטור. ומבואר בסוגין שגם הודאה במלוה חייב שיש בו שעבוד קרקעות הוי כהילך. הגמ' דנה במנה אופנים שיש חיוב שבועה, כיצד יבארם רב ששת הסובר שהילך פטור.

האומר לחבירו מנה לי בידך, והלה אומר אין לך בידי אלא חמישים, והילך לא הוצאתים והם שלך בכל מקום שהם. לרב חייא חייב שבועת מודה במקצת, ולרב ששת פטור, דחשיב כאילו נקיט מלוה בידיה להני חמישים. והלכה כרב ששת. תוס'.

רב חייא מוכיח ממתני' כדבריו, דבשנים אוחזים בטלית חייב שבועה אע"פ שהתפיסה כהילך, והיינו כדרב חייא קמייתא שחייב שבועה כשיש עדים על מקצת. (רש"י). והתוס' (ד"ה ותנא) כתבו שאנן סהדי נחשב יותר מהעדאת עדים, ואף שגם לשני יש אןן סהדי, שבועה זו תקנת אחרים וכדלהלן), ואף ששבועה זו זיקת חכמים היא שלא יקנה כל אחד ותוקף טליתו של חברו, ומ"מ לא היו רבנן שואינים שבועה שאין כמוה בדאורייתא. ולרב ששת כיון שהשבועה מתקנת חכמים אין ראייה ממתני'.

ד: **שטר שכתוב בו סלעים דינרים** והמלוה טוען שחייב לו חמש והלוה טוען שלש, לרשב"א חייב שבועה שהרי הודה במקצת, ולר"ע פטור דהוי כמשיב אבידה שהשטר מסייעו ממה שלא פירט כמה, דמיעוט סלעים שתיים, ומשיב אבידה פטורוה חכמים משבועת. וכתבו התוס' דאין לחוש שרשב"א חולק על רב ר"ע, ויש גורסים רבי יעקב.

ואם הלוה אומר שתיים משמע דפטור, ואין לומר דחייב ונקט שלש לאפוקי מר"ע שפטור בשלש אע"פ שבשתיים חייב, כיון שכשאומר שתיים נראה יותר נאמן כיון שהשטר מסייעו (תוד"ה לעולם שתיים חייב), דא"כ היה לרשב"א לומר אף זה ישבע ומדנקט הואיל והודה במקצת הטענה ישבע משמע שבאומר שתיים אינו מודה במקצת דהוי כהילך. לרב זבדי ניחא דפטור משום דשטר הוי כהילך אף היכא שאינו מודה, דהקרקעות מושבעותעד על הכתוב בשטר, אבל הסלע השלישי הוי כמלוה על פה דאינו ממשמעות השטר. ולרב חייא י"ל **דבשתיים פטור, ולא משום הילך די"ל דהילך חייב** (ומ"מ לרשב"א אינו נאמן לומר שלש במיגו שהיה אומר שתיים, דמה שהשטר מסייעו אינו טוען ברצון. תוד"ה לעולם שתיים פטור), אלא משום דמסייע ליה שטרא העדים שבשטר מעידים שלא היו אלא שתיים ולכן לא פירשו מנין, או משום שאין נשבעים על הודאה בקרקעות כמו שאין נשבעים על כפירת שעבוד קרקעות דקרקעות איתמעטו משבועה. וכתבו התוס' (ד"ה וש"מ) שא"א לפטור באומר שלש מיגו שהיה אומר שתיים, דאינו מעיז לומר שתיים דהוי ככופר בכל.

ללישנא בתרא הגמ' רוצה להוכיח מדברי ר"ע שהילך חייב, ולכן בשתיים חייב לר"ע. והגמ' דוחה ש"ל שגם בשתיים פטור, וקמ"ל שגם בשלש פטור דמשיב אבידה הוא, ולא אמרינן שיהיה חייב כמודה במקצת, דא"כ נחייבו אף בשלש דנימא איערומי קמערים. ולרבי חייא בתתיים פטור כנ"ל.

אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות- כתבו התוס' (ד"ה אין) דאי שעבודא דאורייתא, שבועת מודה במקצת איירי באופן שמחלו לו השעבוד או שאין לו קרקעות. ולר"י"ח הכופר בממון שיש עליו שטר פטור מקרבן משום דהוי כופר שעבוד קרקעות. ומ"מ הכופר בממון שיש עליו שטר חייב קרבן אע"ג דשעבודא דאורייתא, משום שכיון שהפקיעו חכמים השעבוד הוי כמחלו לו השעבוד, ומיירי שיש לו מושועבדים ולא בני חרי, שאם יש לו בני חרי פטור אף בעדים, ואם אין לו מושועבדים חייב אף בשטר. עוד כתבו התוס' דצ"ל שיש לר"ע שום מיעוט למעט קרקעות שהרי ר"ע דריש רבוי ומיעוטי דאינו ממעט קרקעות. וכן לר"מ הסובר שנשבעין על העבדים ולא על הקרקעות יש לו מיעוט לקרקעות שאין למעט ממנו בעבדים.

מודה במקצת בכלים וקרקעות - אם טענו כלים וקרקעות, והודה באחד מהם פטור, שאין כפירת או הודאת קרקעות מביאה לידי שבועה, וכן בהודה במקצת הקרקעות פטור, אבל הודה במקצת הכלים חייב ומגלגלים שבועה אף על הקרקעות.

הגמ' אומרת שאין ראייה שהילך חייב ממה שנקט כלים וקרקעות ומשמע שהפטור הוא בגלל שזה קרקע, אבל כלים וכלים חייב אף באומר הילך (שהרי קרקע היא הילך), די"ל שבכלים וכלים חייב, ואינו נאמן במיגו שהיה יכול לכפור בכלים ולהודות במקצת קרקעות, דשמא הוא חפץ יותר בקרקעות. (תוד"ה הודה). ונקט כלים וקרקעות לאשמועינן דין גלגול שבועה, והא דתני דין גלגול בקידושין אגב גררא נסבה, וכן הו"מ לשנויי דכלים דומיא דקרקעות שחפר בהם ברות דאינם כהילך. תוד"ה הא.

ה. ולמ"ד הילך פטור בעי קרא למעוטי קרקע משבועה, היכא דחפר בו ברות דלאו הילך הוא שהרי קלקלה, או להיכא שהודה בכלים וכפר בקרקעות. והקשו התוס' (ד"ה למ"ד) שהרי גם למ"ד הילך חייב למה צריך קרא, והרי לא שייך אשתמוטי בקרקע, ושמא י"ל אשתמוטי משום דמשכנה וסבר עד דהווי לי זוזי ופרענא. עוד כתבו תוס' (ד"ה אמאי)

דאע"ג דאין פסוק מיוחד על קרקעות, קימא ליה למה הזכירם התנא, ואין לומר דבא לפוטרים משבועת עד אחד, שהרי איירי מבואר ממודה במקצת. עוד כתבו (ד"ה א"ג) שמשמע מהגמ' שדווקא בכלים וקרקעות פטור, אבל בטענו לו חטים והודה לו בשעורים חייב.

חיוב שבועה בד' שומרים - לרמי בר חמא ד' שומרים החייבים שבועה, בשומר חינם שנגנבה, ובשומר שכר שנאנסה, ובשואל שמתה מחמת מלאכה, צריכים כפירה במקצת שטוען לא היו דברים מעולם או החזרת, והודאה במקצת שמודה שחייב לו, ונמצא שאיירי שאין חיוב שבועת השומרים אלא שטענן שמסר לו ג' פרות, ומודה עד אחת, ועל אחת כופר, ועל השלישית טוען טענה שהוא פטור בה, שהוא נשבע שלא שלח ידו במלאכת רעהו", אבל שבועה דכפירה אינה שבועת השומרים, וקמ"ל שאין שומר חייב שבועה אלא במודה במקצת, דכתיבי בפרשת שומרים "כי הוא זה", לאפוקי ממ"ד עירוב פרשיות כתוב כאן ו"כי הוא זה" קאי א"א כסף תלוה".

למ"ד הילך פטור צ"ל שהפרה שמודה בה מתה בפשיעה דלאו הילך הוא. וכתבו התוס' דהוי מצ"י להקשות מכמה משניות כגון זה אומר עד הויז וזה אומר עד החלון, אלא דניחא ליה לאקשויי מכל ד' שומרין.

עוד בענין עדים במקצת

שיטת החולקים על רבי חייא - אבוח דרבי אפטוריקי שנה ברייתא שדורשת מ"על כל אבידה אשר יאמר כי הוא זה" דחייב שבועה במודה במקצת, וכן דריש שאינו חייב שבועה בעדים במקצת, דכתיב הוא וכתיב זה, וס"ל כר"ג שטענו חטים והודה לו בשעורים חייב. ורבי חייא תנא ופליג, (וי"ג שגם דברי רבי חייא הם מברייתא, ולפ"ז כונת הגמ' שגם אם זה היה מדברי רבי חייא הוא יכול לחלוק. תוד"ה רבי חייא), ודורש מזה מודה במקצת ובעדים במקצת חייב מק"ו, וכן דורש שאינו חייב אלא בהודאה ממין הטענה ופטור אף מן השעורים ודלא כרבן גמליאל.

שכנגדו נשבע ונוטל בעדים במקצת - ההוא רעיא שהיו רגילים למסור לו בהמות בעדים ולומר אל תחזיר אלא בעדים, דאל"כ היה יכול להחזיר שלא בעדים, (תוד"ה מסרי). ויום אחד מסרו לו שלא בעדים, וטען להד"מ, ואח"כ באו עדים שאכל שתיים מתוך הבהמות. ואמר רב זירא שלדברי רב חייא (דהלכה כמותו. תוד"ה א"י) המחייב שבועה בעדים על מקצת, היא שי חייב שבועה, (ואע"פ שמקור רבי חייא מציג השוה, וא"כ למיפריך שכן לא החזיק כפרן, שמא י"ל שלומדים למלוה, וממילא היה בפקדון. שם), וכיון שאין יכולים להשביעו שהרי הוא גזלן, שהרי רב חייא מחייב רק היכא דשייך אשתמוטי, ממילא הדין שכנגדו נשבע ונוטל כפי שתיקנו חכמים בחשוד על השבועה. אבל אין לומר שכנגדו נשבע ונוטל על שבועת היס"ת (-שבועה שהסיתו חמיים לכן להסיתו להודות, דחזקת אין אדם טוען אא"כ יש לו בידו). דתקנתא לתקנתא לא עבדינן. אמנם סתם רועה בהמות של אחרים אינו פסול לשבועה ואינו חשוד להרעותםבשדות אחרים קודם שיגיע למרעה המופקר לכל, דאין אדם חוטא ולא לו, ורק בבהמות שלו בשביל הנאתו או הכא שהוא בא לגזול, פסול, ולכן מותר לתת בהמות לרועה ואין בזה משום לפני עור.

הא דאמרינן שכנגדו נשבע ונוטל, ולא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם, דא"כ טילו כל אשר לו, ועוד דשאני חשוד שהוא מוכן להשבע. (תוד"ה שכנגדו). עוד כתבו התוס' (ד"ה אין) והרא"ש דמשמע הכא שלהלכה כופר הכל חייב שבועת הסת אע"ג דליכא דררא דממונא, ואם טוען איני יודע ישבע שאינו יודע.

השבועה בשניים אוחזים,

ואי חשיד אממונא חשוד אשבועתא

הגמ' מבארת באיזה נוסח נשבעים בשנים אוחזים בטלית וכל אחד טוען שכולה שלו, ומדוע נשבעים דווקא בנוסח זה, וכן הגמ' דמה האם החשוד על הממון חשוד גם על שבועת שקר, ואם הוא חשוד מה מועילה שבועה על ממון.

ה: **נוסח השבועה** - שנים האוחזים בטלית וכל אחד טוען שכולה שלו, כל אחד נשבע "כולה שלי ולדבריכם שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה". ואין נשבע כולה שלי שהרי לא תוניתין לו כולה ואם נשבעינו על כולה יש לעז על ב"ד. וכתבו התוס' (ד"ה ונימא) שלבן ננס הטענה משום דהוי שבועת שוא. ואינו נשבע חציה שלי מפני ששמרע את טענתו שהרי טען כולה שלי, ואם לא יאמר כולה שלי יש לחשוש שכונותו שאין לו בה כלום שה בכלל פחות מחציה, דבא לאפוקי שאין לו בה שלישי.

טעם השבועה - לריו"ח שבועה זו תקנת חכמים היא, שלא יהא כל אחד תוקף טליתו של חבריו ואומר שהיא שלו. ואע"פ שהוא חשוד על ממוןן לתקוף, וא"כ נימא שהוא חשוד לישבע, חשיד אממונא לא חשיד אשבועתא שהשבועה חמירא לאינשי, דהעולם נזדעזע על י"א חטאי". וכתבו התוס' שליפ"ז כל גזלן אינו פסול לשבועה אלא מדרבנן (לעדות פסול מדאורייתא משום "אל תשת רשע עד"), וי"מ שגזלן רעיא חשיד אף אשבועה, משא"כ חשוד שמו ע"י שבועה יפוש, (ובההוא רעיא חשיב גזלן, שלא שילם על שני בהמות אלא בע"כ). ועיין להלן ו. דעת אב"י בטעם השבועה.

חשיד אממונא לא חשיד אשבועתא - אין ראייה לכלל זה משבועת מודה במקצת, דהתם אשתמוטי קמישתמוטי. שהרי הכופר במלוה ובאו עדים שהוא חייב כשר לעדות דאשתמוטי

קמישתימטי, והכופר בפקדון פסול לעדות, ואיירי באופן שיש עדים שבשעת הכפירה היה הפקדון בידו והוא ידע, או שהחזיקו בידו, אבל בלאו הכי אף בזה שייך אישתמוטי, דשמא נגנב או אבד וחושב שימצא אותו אח"כ. דמטעם זה י"ל ג"כ למה ד' שומרים (באופן שיש כפירה והודאה) אינם חשודים בשבועתא, והיינו במכזשים, אבל בטוענים נאנסה הטעם שטמו פשע ומישתמטא עד דהוה ליה זוזי. וזממה דנשבע שאינה ברשותו, ג"כ אין ראייה, דמורה הטר כיון שמשלם ממוון, וסובר שאין איסור "לא תחמוד" אלא בלא לשלם, ו"לא תגזול" לעבור עליו בשני לאוין, וחמסן אינו פסול לעדות ולשבועה אלא מדרבנן, או באופן חצאיף לחטוף מיד הבעלים וכידיעתו. תוד"ה בלא.

ג' ראויות דחשיד אממונא לא חשיד אשבעתא- א' א'

שבועת היסת שהרי מעזי פניו לכפור הכל ולא לאישתמוטי בעי. רש"י. ותוס' כתבו שהראיה מהאופן שתובעו מה שבידו או קרקעות דלא שייך אישתמוטי. **ב'** מוהא דבחנוני על פנקס שניהם נשבעים ונוטלים **במעב"ב** אע"פ שאחד מהם ודאי חשוד. **ג'** מוהא דשומר חנים שטוען נגנבה נשבע שלא פשע ושלא שלח בה יד לרש"י הכונה שלא עשה בה מלאכה, שבו הוא גזלן וחיביב באונסיה, ולר"ת (תוד"ה שבועה) הכונה שלא אכלה. וכן נשבע שאינה ברשותו ואי חשוד שאינה ברשותו נימא שיהא חשוד על השבועה.

שבועה שלא שלח בה יד- כתב רש"י שאם שלח בה יד חייב באונסיה. וכתבו תוס' (שם) דהיינו כשנאנסה קודם שהחזירה. עוד כתבו שאף אם יש עדים שנאנסה חייב לישבע שלא שלח בה יד קודם שנאנסה, או י"ל דאין נשבע שלא שלח בה יד אלא ע"י לגולל מהשבועה שלא פשע, וכשאינו נשבע שלא פשע אינו נשבע שלא שלח בה יד. ור"ת כתב שאם מתה בפנינו אינו נשבע אף ע"י לגולל, שאין מגלגלים אלא בדבר הדומה, ובשותפין שחלקו מגלגלים משום שיש לו הוראת הטר.

טעם השבועה בשנים אוחזים לאביי- לאביי טעם השבועה בשנים אוחזים הוא שחוששים שמא יש לו עליו ספק מלוה ישנה ותוקף את הטלית לתשלום החוב, ויפרוש מחמת השבועה דפרשי אינשי מספק שבועה דליתא בחזרה, אע"פ שאינם פורשים מספק ממוון דאיתא בחזרה שאם לא יזכר יחזירו מספק, אבל אם בשמך יעכבונו לא יפרוש גם מספק שבועה. (תוד"ה ממוון.) וס"ל לאביי שמי שלא פורש מודאי ממוון לא יפרוש גם על פנקסה. וכתבו התוס' (ד"ה ספק) שטעם זה שייך גם בג' שבועות ובחנוני מושבע, אבל גזלן ודאי וכופר בפקדון אין להכשיר מטעם ספק מלוה ישנה.

עוד בשנים שנים אוחזים, ומוחזקות ע"י תקיפה

לאחר שבנתבאר דין שנים אוחזים בטלית שחולקים בשבועה, ממשכיח הגמ' לכאר מה הדין בשנים נכששים שחולקים בבעלות על הטלית. כגון היכא שאחד חטף את הטלית מיד חבירו, האם החוטף נקרא מוחזק או לא, ומה הדין אם הקדישה.

שנים שבאו לפנינו עם טלית וכל אחד טוען שהיא שלו- אם היא ביד אחד מהם, המוציא מחבירו עליו הראיה בעדים.

ואם אחד אוחוז בטלית והשני **מיסרך בה סרוכי**, על הנסרך להביא ראייה, אף אליבא דסומכוס דס"ל ש‏ממוון המוטל בספק חולקין ומבואר שסומכוס מיקל בחלוקה ואינו מצריך שבועה, דסרוכי לאו כלום הוא, ואין כאן סיבה המעוררת ספק.

ואם היו אוחזים בטלית ונפסק דינם שיחלוקו וחזרו לבי"ד כשרק אחד מהם תפוס בה, והשני **טוען שהשכירה לו** אינו נאמן, שכיון שהיה חשוד בעיניו לגונבה לא היה משכירה לו בלא עדים. ואינו נאמן במיגו שהיה אומר שתקפה ממנו, דמיגו במקום עדים הוא. תוד"ה אגרת.

ואם כשהם בבי"ד **תקף אחד את הטלית** בפנינו מיד חבירו לפני שנשבעו, אם המוחזיק שתק, שתיקה כהודאה, ואם צווח אין משמעות לתקיפה, והגמ' מסתפקת מה הדין אם שתק ולבסוף צווח, האם שתיקה כהודאה, או שהוא שתק בתחילה משום דקחוי ליה רבנן.

לפי הצד שתקיפה לא מועילה, הוא הדין אם **הקדישה** אינה מקודשת דלא אלים הקדש מתקיפה. אבל לפי הצד שתקיפה מועילה יש להסתפק מה הדין בהקדישה, האם הקדש מועיל בתקיפה, כיון שאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוס, או שאין הקדש מועיל כיון שלא תקפה, וא"א להקדיש דבר שאינו ברשותו. וביארו התוס' (ד"ה הקדישה) דאיירי ששתק כשהקדישה, וכשאלה הגובר צווח, והגמ' נדה האם הקדש מועיל מדין שתיקה כהודאה, (אף שבגולל יכול להקדיש מפני שאינו ברשותו, ולא היה כספקין שיש לו ביד אחרים), או שכיון שרק הקדיש ולא תקף אין שתיקה כהודאה, דלמה יצווח בשביל דבריו.

ז': האם חל ההקדש במרחץ המוטל בספק, ודין ספק בכור- האי מסותא שהיו שנים שטענו שהיא שלהם, והקדישה אחד מהם, ופרשו ממנה רבנן. ורב המנונא רצה להוכיח שחל ההקדש ממה שמצינו **בספק בכור** (בין אדם כגון שהפילה אמו לפניו דבר שיש ספק אם הוא פוטר בכורה, בין בהמה כגון בהמה שילדה ואין ידוע אם כבר ביכרה, בין טהורים, בין טמאים כגון

פטר חמור), שדינו המוציא מחבירו עליו הראיה, וקד"ו שאם תקפה כהן ושתיק ישראל ואח"כ צווח על הישראל להביא ראייה, ומי"מ אסורים בגיזה ובעבודה שביד זה קדשים, ומבואר חמור כח הקדש לאסור בגיזה ועבודה אף כשהש ביד ישראל, ונמצא שאם תקפו אין מוציאין מיזו, אם הקדישה מקודשת. ורבה דוחה את הראיה מבכור, דאף אי נימא שאם תקפו כהן מוציאין מיזו דסתמא בחזקת ישראל הן והכהן קרוי מוציא. ומי"מ אע"פ שאין לכהן שום כח בזה אסורים בגיזה ובעבודה, כיוון שקדושת בכורה היא קדושה הבאה מאליה ומימלא יש בזה ספק איסור גיזת קדשים, אבל במסותא שהקדושה באה ע"י אדם, י"ל שלא חל ההקדש, אפי' את"ל תקפה אין מוציאין מיזו, דאינו יכול להקדיש דבר שאינו ברשותו. ועיין לקמן ז'. שלמסקנה לא חל ההקדש במסותא. ע"כ פירוש רש"י.

ובתוס' (ד"ה הקדישה) כתבו שדין מסותא איירי כשהשני שתק, וממה שלמסקנה לא חל ההקדש בזכיחה הגמי ששתיקה אינה כהודאה. עוד כתבו התוס' (ד"ה והא) שהדין במסותא הוא כל דאלים גבר, וגם בו היה מקום להסתפק וכיון דאם תקפה והקדישה מסתמא אין השני יכול לתקופה, ה"ה שהקדש בלא תקיפה מהני, או דלא מהני שהרי כשתקפה יכול חבירו לחזור ולתקוף, והקדש לא אלים מתקיפה. ועל זה מביא ראייה מבכור שאם תקפה כהן אין מוציאין מיזו, וממה שאסור גיזה ועבודה מבואר שהקדישה בלא תקיפה יורו הקדש, ורבה דוחה שאם תקפה כהן מוציאים מיזו, ובהכרח שהאיסור בגיזה ועבודה הוא משום שזה קדושה הבאה מאליה. והקשו התוס' למה אין מוציאין מיד הכהן שהרי יכול הישראל לתת לכהן אחר, ותי' דאיירי במימי כהונה, או דאין יכול לתבוע אלא טובת הנאה (ומ"מ המוזיק מתנות כהונה או אכלם אינו חייב לשלם).

ראיה שתקפו כהן מוציאין מיזו- רב חנניה מוכיח כדברי רבה מדתניא "הספיקות נכנסים לדיר להתעשר" (היינו בספק פטר חמור שפדאו ועל הטלה אין קדושה אפילו אם פדה עליו פטר חמור ודאי, דכיון שאם יש לישראל י' פטרי חמור מפרשי עליהם י' שיין להפקיע האיסור לעבוד בחמור זה, והקשו התוס' (ד"ה מפרשי) למה צריך י' שיין, והרי שה אחד פוטר כמה פטרי חמוריים.) ומעשרה והם שלו והמוציא מחבירו עליו הראיה, ואפילו פדין פטר חמור ודאי אין בו קדושה והוא ראוי למעשר בהמה, ואם יש לכהן י' פטרי חמורים שירש מאבי אמו ישראל מפרשי עליהם י' שיין ומעשרה והם שלו, ממילא יכול לעשר את הספק יחד עם שאר בהמותיו ואף אם יצא בעשירי היו מעשר. אבל בספק בכור אינו נכנס לדיר להתעשר, דנאמר במעשר "יהיה קודש" ולא שכבר קדוש.) ואי נימא שאם תקפו כהן אין מוציאין מיזו א"כ יש לכהן בו צד זכיה, ונמצא שאם הספק יצא בעשירי הישראל פוטר ממונו בממוון כהן, ובהכרח שתקפו כהן מוציאין מיזו.

ואין לומר שמדובר באופן שיש ט' טלאים מלבד זה המסופק, וא"כ מעשר ממה נפשך (דא"צ לצרף ט' טלאים לגורן אחר, אלא כשהיו י' ובאו לכלל חיוב. תוד"ה ותשעה). דאם יש בו צד זכיה לכהן א"כ ספק אין חיוב במעשר בהמה ואף המעשר ממה נפשך. וכדאיתא בבכורות שאם חזר אחד מן המציינים לתוך הדיר לפני שיצאו עשרה. כולם פטורים, אלו שיצאו נפטרו משום "מן התארי", ואלו שלא יצאו פטורים כולם אפילו הם אלף, דכתיב "כל אשר יעבור תחת השבט" ולא שכבר עבר, וכל אחד הוא בספק שמא כבר יצא, ואין אומרים שיעשר ממז"ג שאם הקופץ בתוכם פטורים משום "מנין הראוי" שהיה ראוי לצאת אחר, ואם אינו ביניהם שפיר קא מעשר, משום דספק מעשר בהמה פטור. ד"עשירי" ודאי אמר רחמנא, ולא עשירי ספק, ובהכרח שמה שהספיקות נכנסים לדיר להתעשר, הטעם משום שתקפו כהן מוציאין מיזו ואין לכהן צד זכיה בהם מספק.

וכתבו התוס' (ד"ה פוטר) שלמסקנה תקפו כהן מוציאין מיזו. ומי"מ היכא שתפס בהמה אין מוציאין מיזו (מרוחץ ששכרו בי"ב זהובים לשנה דינר לחודש ונתעברה השנה). וכן תפיסה קודם שנולד הספק (בשטר שבאו שנים ואמרו אנוסים היו) מועילה, ועו"ל דבשטר מפקינן מיניה, אלא שאין קורעים השטר ולא גובים בו.

קפץ אחד מן המנונים לתוכם כולם פטורים- הקשו התוס' (ד"ה קפץ) למה אותה בהמה שהורה לדיר אינה בטלה ברוב, דדבר שבמנין הוא דין דרבנן וקבוע לא שייך אלא כשמקור האיסור וההטר ניכרים, ובריה נמי לא שייך, ולא משמע דאיירי שנשארו רק אחד. עוד הקשו התוס' (ד"ה לפטור) על דין מנין הראוי, דדין זה לא שייך אלא כשיש רק י', אבל כשיש הרבה ישלים המנין ויהא עשירי וי"א קדוש, וכן בכל י"א, וכשישארו פחות מני' יצרפם לגורן אחר.

ז': פסק הדין במסותא- לרב הונא לא חל ההקדש במסותא, דכל שאינו יכול להוציאו בדיינים הקדישו אינו קדוש. אבל אם היה יכול להוציאו בדיינים היה קדוש, ואף שמסותא מטלטלי כגון גיגית אינו יכול להקדיש מפני שאינה ברשותו, (דמטעם זה נגזל אינו יכול להקדיש מה שנגזלו ממנו אע"פ שיכול להוציאו בגזל.) ובמסותא מקרקעי עסקינן וקרקע אינה גיפול וברשותו היא. (וגזלן אינו יכול להקדיש לפי שאינה שלו).

שניים אדוקים בטלית- כל אחד נוטל עד מקום שידו מגעת, והשאר חולקים בשוה, והיינו בשבועה. וכתבו התוס' (ד"ה מחוי) שהם מה שהוא אדוק בו אינו נוטל אלא בשבועה, דגם בזה שייך הטעם שלא יגם כל אחד הולך ותקף טליתו על חבירו. ומתני' דלקנתי שחולקתי אלא בכל הטלית איירי ודוקיפם בכרכשתא. ומבואר מדין זה ממה שלאחר שבועה נוטל כל מה שהוא תופס אפילו יותר ממוחצה (שם) שמהני קנין סודר אם המקנה תופס בידו שלש על שלש, דכמאן דפסיק דמי, וקרינן ביה "ושלף איש נעלו ונתן לרעהו" וקנאו

המקנה, והמוכר נקנה בו לזקוק, ומדכתיב "נעלו" ליפנין שצריך שיעור בגד. ומי"מ הנתן גט ליד האשה והמשיחה בה שפדתו בידו ויכול לנתקן ולהביאו אצלו איתנה מגורשת, דכריתותו -הארתו- בעינן וליכא, ואפילו אם נתן בידה איתנה ונשארה המשיחה בידו ואח"כ קפצה ידה אינה מגורשת, דבעינן "נתן", ולא הוא עשה את הקפיצה, והוי כאומר טלי גיטך מעל גבי קרקע, אלא בעינן שיתחוב הגט בידה הקפוצה. ור"ת פירש דאיירי בגט כבד שאף בלא קפיצת היד אינו יכול לנתקו. (תוד"ה אם).

אם **הטלית מוזהבת** חולקים בשוה, אף אם הזהב קרוב יותר לאחד מהם.

דין שטר חוב שנמצא

לאחר שנתבאר מה הדין כשנשים אוחזים בטלית, מבארת הגמ' מה הדין כשהמלוה והלוה אוחזים בשטר חוב, האם גם בזה חולקים, או שיש מקרים שהדין בהם שונה, וכן מבארת הגמ' מה הדין במוצא שטר חוב של אחר או במוצא כתובה, האם חוששים שהחוב נפרע או לא.

שנים אדוקים בשטר- שנים -מלוה ולוה האדוקים בשטר, והמלוה טוען שנפל ממנו ומצאו, והלוה טוען שהוא פרע את החוב וממנו נפל, אם השטר מקוים יחלוקו לכו"ע, כמו בשנים אוחזים בטלית, ואם השטר אינו מקוים, לרבי אם יתקיים השטר בחותמיו יחלוקו, אבל אם השטר אינו מקוים אלא הלוה מודה שהשטר אמיתי פטור, דס"ל שהמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו, וכל זה שאינו מקוים אפילו אם הוא ביד המלוה יכול הלוה לטעון פרוע כיון שבלא הודאתו היה השטר חספא בעלמא. ולרשב"ג אף בזה יחלוקו, דס"ל שהמודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו.

ז': הגמ' באר"י (פרוע חצי החוב ממש, אבל אין צד שיחתכו השטר לשנים. במקום הלוה והמלוה והמעות והזמן) או בטופס (שאר כל לשון השטר) ואו אמר רשב"ג יחלוקו (ולרבי אם אין השטר מקוים אף בזה לא גבי מיזי. תוד"ה מחלוקת), אבל אם אחד יש בידו את הטופס והשני את התורף, זה נוטל טופס וזה נוטל תורף, והיינו שחולקים ביניהם את החוב, ונותן האוחז בטופס לאוחז בתורף את ההפרש שיש בין שטר שיש בו זמן וגובים ממשעבדי, לשטר שאין בו זמן ואין גובים ממשעבדי. ואמר רבי יוחנן שאם הטופס והתורף אינו בידיהם אלא באמצע השטר חולקין אע"ג דמיקרב לגבי חד. ואף הדין יחלוקו אף לדמי -שחולקו את החוב לפי השווי למכור, ויפרע החצי, ובאר"י לפרוע חצי החוב ממש, אבל אין צד שיחתכו השטר לשנים. (תוד"ה ויחלוקו). דאי לא תימא הכי הא דנתן היו שנים רוכבין ע"ג בהמה יחלוקו, הרי בבהמה טמאה מפסידים שוויה, ומוכח שהכונה יחלוקו לדמי, (אבל בהמה טהורה י"ל שיחלקו בבשרה, ובטלית י"ל שיחתכוה לשנים וחזיא לקטנים, וטלית מוזהבת חזיא לבני מלכים).

ברש"י מבואר שההפרש לדמי בין טופס לתורף אינו אלא שבתורף כתוב זמן ובטופס לא, אבל שם המלוה והלוה והמעות כתובים אף בטופס בשיטה אחרונה, והיתמית העדים אף שריא רק בטופס הא כפיבאר לרשב"ג מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו. והק' תוס' (ד"ה אדית) שהרי אם אין עידי חתימה כלל השטר פסול. עוד הק' דהשטר פסול אפי' אם חסרה בו שיטה אחת וא"כ לא עדיף טופס מתורף. ובהכרח שאין השוואת לפי פסול השטר, ורק זמן שהשטר שטר בלא זמן מנין לזי שמחזיק בו. ובירושלמי איתא שהחליכם לפי מי שמחזיק את העדים, והיינו דכשר בלא עדים עדידי מסירה כתיב, ושמיני כמה שוה חתימת העדים שעל ידה לא יצטרך לחזר אחר עידי מסירה.

בנמצא השטר ע"י אחר האם מחזירים למלוה, ומה הדין בכתובה- אם השטר נמצא ע"י אחר, לרבנן לא יוציאו מיזו, שמא כתב ללוות ולא לוה, ואפי' כתוב בו הנפק לא יוציאו לעולם עד שיבאו אליהו או עדים שראו מיד מי נפל, שמא נפרע החוב. ולרבי יוסי הרי הוא בחזקתו דס"ל דאין חוששים לפרעון מפני שהלוה זחיר לקרוע את השטר מיזי.

הגמ' מביאה ברייתא שמבואר בה שרבי יוסי כן חושש לפרעון -מצא שטר כתובה בשוק אם הבעל מודה שלא פרעו יחזיר לאשה ולא חיישינן לקונניא, ואין לחוש שכתבו לפני הנישואין דמנה ומאתים משתעבדי מן האירוסין, ותוספת לאביי עדיי בחתומיו זכין לו, ולרב אסי איירי בהקנה לה. (תוד"ה בזמן). ואם הבעל טוען שפרעו, לרבנן לא יחזיר לאף אחד, ולרבי יוסי אם היא תחת בעלה יחזיר לה שאין דרך לפרוע את הכתובה לפני הגיורושין, ואם נתארמלה או נתגרשה לא יחזיר לאף אחד, ומבואר דרבי יוסי חייש לפרעון.

הגמ' מיישבה בג' אופנים-

א' רבי יוסי חושש לפרעון, והופכים את השיטות בשטר, ובכתובה אין מחלוקת, והברייתא חסורי מחסרא.

ב' רבי יוסי אינו חושש לפרעון אף בכתובה, ולדבריהם דרבנן קאמו, (ותשובת רבנן היא דאף תחת בעלה אימור צריי אתפסה שלא טריחוהו יורשים או תתאלמן).

ג' הופכים את השיטות בשטר, וטעמא דרבנן שבכתובה אם טוען שפרעו לא יחזיר, מפני שחוששים לשתי כתובות שכתב לה כתובה אחרת כשזו אבדה, ואיירי באומר אל תחזירו לה שיש בידה אחרת והיא תוציא על היורשים שטר אחר שטר, ולרבי יוסי אין חוששים לשתי כתובות, אבל לפרעון לא חיישי רבנן.

מעשה קנין עבור חבירו

תנ שנים שהגבירו מציאה יחד לדעת שיקנו שניהם, שניהם קנו. וכמבואר במתני' ב. דתני בזמן שהם מודים או שיש להם עדים חולקין בלא שבועה, דאיירי במציאה שמודים שהגבירו יחד וקמ"ל שקנה חבירו ואין אחר יכול לחוטפה מהם, דאי איירי במקח וממכר מאי קמ"ל.

רמי בר חמא לומד מדין זה שהמגביה מציאה לחבירו לא קנה **חבירו**, דאל"כ נחשבת המציאה כמנוחת בצידה השני ע"ג קרקע ולא קנה אף אחד מהם.

רבא סובר שבעלמא המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים, ומ"מ שנים המגביהים מציאה יחד קנו, **דמיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה** ורק לאופן כזה יש ראיה ממנתי'. ואפשר להוכיח ששייך כזה מיגו ממה שאף שהאומר לשלוחו צא וגנוב לי וגנב פטור מכפל, דאין שליח לדבר עבירה, דדברי הרב דברי התלמיד דברי מי שומעין, מ"מ שותפין שגנבו (והאחד הוציאה מרשות בעלים לדעתו ולדעת חבירו. רש"י. ובתוס' ד"ה ושותפין) כתבו דאיירי בהגביהו שניהם חייבים.

הגמ' אומרת שאין ראיה לדין הנ"ל (מגביה מציאה לחבירו לפי רמי בר חמא, או לרבא היכא שהגבירו יחד) מדינא דשנים אחזים בטלית וכל אחד אומר אני מצאתיה, שהרי שם כל אחד טוען שהטבית לבדו ואין יבוא אחד מן השוק שאינו מוחזק ויטלנה (וכתבו תוס' ה: דהג' אי נימא שבמגביהים יחד לא קנו, מ"מ באוחזים יחד חשיבי מוחזקים, כיון שבמגביה לבדו קנה). וממשנה יתירא דזה אומר כולה שלי דאתא לאשמועינן דטעמא דחילוקו משום דאמרין שהגביהוה יחד, ליכא ראיא, דהא איירי במקח וממכר. ומזה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי שטוען חציה שלי משום שהגביה יחד עם חבירו. תוס'. ליכא ראיא, די"ל דאיירי במקח וממכר, וקמ"ל שהאומר חציה שלי לא הוי כמשיב אבידה, דאיירומוי קמעוים כדי להפטר משבועה, והוה מצי לשנויי דאיירי שהוא טוען שהיה אדוק בה, או שהגביה כולה כדי לקנות חציה, אלא דא"כ אכתי מלא ראיא ממשנה יתירא. ועל זה קאמר דאיכא חיודש במקח וממכר ומימלא ליכא ראיא ממתני'. (תודה"א לא). ומשנים רוכבין ליכא ראיא, דבא לאשמועינן שרכוב קנה אע"ג שאין כאן משיכה שהרי לא זה ממקומה.

קנין מציאה לחרש - שני חרשים שהגביהו מציאה יחד קנו מדרבנן, כדי שלא יבואו לאינצויי, ואם הגביהו פקח וחרש יחד מציאה, הפקח לא קונה כיון שאינו יכול לקנות ע"י הגבתת החרש, ומתוך אף קנה הפקח לא קנה החרש, שכיון שרואה החרש שגם הפקח לא קנה לא יבוא לאינצויי. ואין לומר שייקנה הפקח מתוך שקנה החרש, דאין הפקח יכול לקנות בהגבתת מי שאינו בן דעת והוי ראשה השני כמנוח ע"ג קרקע. והחרש ג"כ לא קונה, ואין לומר שייקנה במיגו דשני חרשין, (ובתוס' ד"ה ומאי) הקשו דדילמא תרי מיגו לא אמרינן. שהרי גם ב' חרשין אינם קונים אלא במיגו דזכי לנפשיה). שהרי הפקח מגביה לעצמו ולעצמו הרי לא קנה.

קנין ברכוב ומנהיג ובתפוס במוסירה

מבאר במתני' שרכוב ומנהיג נחשבים מוחזקים בבהמה, הגמ' מבארת האם רוכב או מנהיג בהמה זה מועיל לקנותה (מחבירו או מהפקח), ואם יש גם רוכב וגם מנהיג מי עדיף, והאם תפיסה במוסירה מועילה לקנין, ואיזה קנין מועיל בחמור או בעגל.

תנ: המנהיג בהמה קנה, דבהמה נקנית במשיכה. וכתבו התוס' (ד"ה מנהיג) שאף שרל"ש (קידושין כ"ה) בהמה נקנית דווקא בהגבהה, מ"מ לסתם מתני' (ב.) נקנית במשיכה, והא דקאמר שרל"מ ור"א בהמה גסה נקנית במשיכה, היינו אף במשיכה.

ואם **אחד רוכב ואחד מנהיג** מסתפק מר שמואל אם רכוב עדיף משום דתפיס בה במוסירה, אבל מה שתופס ברגליו או מה שיושב לא חשיב תפיס, וצ"ל דאזלא נמי מעט מוחמתיה. (תוד"ה רכוב עדיף). או שמנהיג עדיף דאזלא מוחמתיה טובא. וכתבו התוס' (ד"ה רכוב לחודיה) שהיה גם צד שרכוב אפילו לחודיה לא קני, וכן מסקנת הגמרא.

מסקנת הגמרא שה**רוכב** ע"ג בהמה לא קנה. רב יהודה מוכיח דין זה מהא דאיתא בכלאים שהמנהיג בשור וחמור או היושב בקרון לוקה ארבעים, ור"מ פוטר את היושב בקרון, ואמר שמואל שהופכים את השיטות בברייתא, ומבואר שלחכמים רכוב לא קונה, ושמואל הפך את השיטות כיון שהלכה כרבים, וכ"ש שרכוב במקום מנהיג לא קונה. ואין לדחות דדווקא יושב לא קונה משום שאינו תופס במוסרה, משא"כ רכוב, **דמוסרה לא קני** אלא במכירה באופן שחבירו מסרה לו, אבל תפיסה במוסרה בלא שמסרוה לו אינה קונה. והא דמבואר במתני' דרכוב קני כשהוא לבדו, דאי לא קני אף כשהוא לבדו לא חשיב מוחזק. תוס'. לא קאי כר"מ, שהרי לר"מ אפילו יושב קונה ומה באה המשנה לחדש, אלא קאי גם כרבנן, ואיירי במנהיג ברגליו - שהוא בועט על ברגליו והולכת מחמתו כדרך רוכבי סוסים, וקונה במשיכה. ואשמועינן שאין הרכוב עדיף אף כשהוא גם מנהיג וגם תפוס, אלא שניהם מוחזקים בשוה ויחלקו.

טז דרך קנית גמל וחמור - (חמור דרכו בהנהגה וגמל במשיכה).

שנים המושכים גמל או שמנהיגים חמור, או שאחד מושך ואחד מנהיג, קנו, ולר"י אין קונים גמל אלא במשיכה וחמור בהנהגה. הגמ' אומרת שאין מכאן ראיא שרכוב לא קונה מדנקט דווקא משיכה והנהגה, די"ל שגם רכוב קונה, ונקט משיכה והנהגה לאפוקי מר"י, אמנם יש אופן אחד שלא קונים בו גם לרבנן - ל"א משיכה בחמור, וי"א הנהגה בגמל. כתבו התוס' (ד"ה מושך) שאין לומר שבא לחדש שאין משיכה שהיא אורחא בגמל מבטלת הנהגה שהיא אורחא. וכן תנהגה בחמור, דרש"ט שאינה מבטלת, ורק במתני' הו"א שרכוב שהוא גם תפוס וגם מנהיג ברגליו מבטל את קנין מי שהוא רק מנהיג.

היה אחד רכוב על חמור ואחד תפוס במוסרה בברייתא איתא שזה קנה חמור וזה קנה מוסירה. הגמ' מבארת דאי רוכב לא קנה איירי ברוכב המנהיג ברגליו. עוד מבארת הגמ' שהתפוס לא קנה במוסרה אלא מה שתפוס בידו, ואף הרוכב לא קנה אלא את בית פגיה של המוסרה - מה שבראש החמור, דכחמור דמי, אבל לא שאר המוסרה התפוס לא קנה (אע"פ שהאומר משוך בהמה זו וקנה כלים שעליה קונה. תוס'), מפני שהיא מוגבהת בצידה השני ע"י החמור, והרוכב לא קנה משום שהשני לא הגביה עבורו ויכול אחר לחוטפה מהם. ורבי אבהו אמר שהתופס קנה, הואיל ויכול לנתקה ולהביאה אצלו שהרי ראש החמור גבוה וקל לנתקה משם, והגמ' דוחה דא"כ המגביה טלית שחציה השני ע"ג עמוד קנה ולא אשכחן תנא שמחלק וסובר שקונים באופן זה. והקשו תוס' דשמא רבי אבהו חולק בזה. עוד כתבו התוס' (ד"ה הואיל) שדבר המוגבה ע"י אדם וסופו ליפול אינו נחשב הגבהה, כדמצינו שעני המנקה בראש הזית אין בו גזל אלא מפני דרכי שלום, והדוקיך סלע של חבירו לים בדארייה אדוני פטור, והכא דמבאר שאם ניתק את הטלית מהעמוד קנה, היינו משום הוא תופס את הטלית בידו בצד אחד. אי נמי שאני הכא דאיירי שאם ניתק מן העמוד לא יפול עד הקרקע.

רכוב בשדה ומנהיג בעיר קונה. הגמ' מבארת שאם רכוב לא קונה איירי במנהיג ברגליו, וקתני תרי גווני מנהיג. ואף שהוא מנהיג ברגליו לא קנה בעיר (ולהו"א דאיירי באינו מנהיג ברגליו י"ל דלא קנה משום שאינה הולכת ממתנתו כיון שיש בני אדם או כמה דברים בדרך. תודה"א א:). משום דאיירי במקח וממכר ואמר לו המוכר שייקנה כדרך שבני אדם קונים, ואין דרך לרכב בעיר משום צניעותא. אבל בסתמא קונה אף בקנין שלא כדרך, שהרי המגביה ארנקי בשבת קונה אף שאין דרך בכך. ואף באומר לו קני בדרך שבני אדם קונים, אם הוא ברה"ר דרך לרכב שם ולא להנהיג, שלא יפסיקו

בני אדם בינו לבין בהמתו, או שהוא אדם חשוב שאינו כבוד להנהיג בהמה ברגליו אלא דרכו לרכב ואפי' בסימטא שאין שם בני אדם, או אשה שאין לה כח לאחוז הבהמה שמא תינתק ממנה, או אדם זול שאינו צנוע שדרכו לרכב לפני כל אדם אף בלא דוחק, קונים אף ברכוב, אבל אדם בינוני כגון שאינו חשוב בעושר ואינו בוש להוליך בהמה ברגליו, אין דרכו לרכב בסימטא בעיר משום צניעות.

טז קנין משיכה או חצר בחצר מהלכת - האומר לחבירו

משוך בהמה זו **לקנות** כלים שעליה והוא מוכר לו רק את הכלים ולא את הבהמה, לא קנה, דלא אמר ליה קני ומשמעות דבריו היא אתה התכוין לקנות אבל אני איני מקנה לך, ואפילו אם אמר ליה משוך בהמה זו ו**קני** כלים שעליה ג"כ לא קנה כלים, ואפי' אם קונה גם את הבהמה לא קנה את הכלים, דחצר מהלכת אינה קונה דלא איתרבי מי"אם המצא תמצא" אלא גגו חצרו וקריפיפו דלא נייד והוי משתמר, ואף בעומדת אחרי שעקרה יד ורגל וקאנה במשיכה, לא קנה כלים, דכל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב נמי לא קנה ליה כיון שהיא ראויה ללכת, אמנם אם הבהמה כפותה ר' אלעזר מסתפק אם קנה. וספינה שקפצה לתוכה דגים קנאם, דספינה מינח נייחא ומיא הוא דקא ממטי לה. וכן המגרש אשה ע"י שזרק גט לקלתה (-סל שעל ראשה שנותנת לתוכו כלי מלאכתה) מגורשת, אפילו באינה כפותה (תודה"ה ה:), דקלתה מינח נייחא והיא מהלכת תחתיה. אמנם כתבו התוס' (ד"ה ספינה) שלענין עמידה בפני ת"ח רוכב היו כולם מהלך, ודווקא לענין קנין קני משום דהוי דומיא דיד שהייד נחה והאדם מהלך. ובאגוז בכל וכלי ע"ג ע"ג מים הגמ' מסתפקת כיון שבמשכן לא היו מצניעים חפצים בבתי המדבר.

וכתבו התוס' (ד"ה משוך) שספק הגמ' היה דווקא בבהמה כיון שמשויכת הבהמה שהולכת מעצמה לא שייכא בכלים, אבל באומר משוך קופה זו וקני כלים שבתוכה פשיטא דקנה. עוד כתבו התוס' דמה ששינוי משך חמורין פועלים לתוך ביתו) שאינו קונה, וי"ל דאייתי בדלא אמר ליה קני, ואינו רוצה שיקנה אחר במשיכת פירות עצמו, או דאיירי שלא פסק אלא אחרי המשיכה. עוד כתבו התוס' דבאמר ליה משוך בהמה זו וקני כלים שעליה פשוט שאינו קונה שלא התכוון שיקנה בקנין חצר, אלא ע"י משיכת הבהמה. ועי"ל דהספק במשוך כדי ללמד דלא איירי בכפותה.

זכיה במציאה ובפאה עבור אחר

לאחר שנתבאר במתני' ב. דין שנים האוחזים במציאה וכל אחד טוען שהוא מצא אותה וזכה בה לבדו, והגמ' האריכה בדיני שנים החלוקים בשוה על ממון ובעוד עניינים, מבארת המושגה מה הדין כששניהם מסכימים מה היה עם המציאה, והרויכו הוא בדיני הזכיה מי זוכה בכוח

מקרה, וכן מבארת הגמ' האם יש לאדם כח לזכות במציאה או בפאה עבור אדם אחר, ומתי פועל שמצא מציאה מציאתו לבעל הבית.

איתא במתני' שהרואה מציאה ואמר לחבירו תנה לי, והגביהה חבירו ואמר "אני זכיתי בה", זכה בה המגביה, אבל אם אחר שנתנה לו אמר "אני זכיתי בה תחילה" לא אמר כלום, דאף אם המגביה מציאה לחבירו לא קנה, אם נתכוין המגביה לקנותה לא רביה ניהליה במתנה, ואי לא נתכוין לקנות הוי הפקר עד שהגיע ליד השני ואז קנאו השני, דעקר מיודו לשם קנין.

זכיה בפאה עבור עני - איתא בפאה שאדם שליקט פאה עבור עני, לרבי אליעזר העני זכה בפאה, ולחכמים יתננה לעני הנמצא ראשון. ואמר ריב"ל שאף לרבנן אם המלקט הוא עני זכה חבירו, דמיגו דזכי לנפשיה אם היה מנביה לעצמו זכי נמי לחבריה, ולא נחלקו אלא כשהמלקט הוא עשיר, דלר"א אומרים מיגו דאי בעי מפקר נכסיה והוי עני וחזיא ליה, ומיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה, ולרבנן אף אומרים תרי מיגו. אמנם לפי שהשדה אפי' אם הוא עני לא יכול לזכות עבור עני אחר אף לר"א, דילפינן "לא תלקט לעני" להחזיר עני על שלו. ולדבריו מה שמבואר במתני' שבאומר לחבירו שיתן לו מציאה ונתנה ואמר אני זכיתי בה זכה בה, איירי באמר שמתחילה הגביה לעצמו. ולרב נחמן המחלוקת היא גם אם עני אחר מלקט פאה עבור העני, דלא אמרינן מיגו דזכי לנפשיה אלא כשזוכה גם לעצמו. רש"י. ובתוס' (ד"ה ולימא) כתבו שלפי צד זה המחלוקת היא בדין תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים, ולא מטעם מיגו. ולדבריו לגבי מציאה אף במגביה עבור חבירו לא קנה.

ז המגביה מציאה לחבירו לרב נחמן ורב חסדא לא קנה חבירו, דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים דלא קנה דלאו כל כמיניה לחוב מאחר שלא עשאו שליח. רש"י. ובתוס' (ד"ה תופס) כתבו שגם אם תננה שליח לא קנה. ולרבי יוחנן קנה חבירו, ומתני' איירי שאמר עשה לי ולא אמר זכה לי ולא עשאו שליח לקנות בהגבהה, ולכן יכול לחזור עד עש שהביאה לחבירו. וכתבו תוס' (ד"ה א"ר יוחנן) דווקא במיגו דזכי לנפשיה קונה לריותי, אבל בעלמא תופס לבעל חוב לא קנה. עוד כתבו (ד"ה ולא) דבדעת אחרת מקנה האומר תנו כאומר זכו.

והקשו התוס' (ד"ה רב נחמן) דאיתא בבבצה שאם מיילא מיים ותנן לחבירו לרב ששת המים כרגלי הממלא (לענין תחומין) ולרב נחמן כרגלי מי שנתמלאו לו, ומסיק התם דבמגביה מציאה לחבירו פליגי. ומשמע שלרב נחמן קנה חבירו והכא אמר דלא קנה. ות' התוס' דבאמת לא קנה חבירו, ומי"מ גם המגביה לא קנה, וכמסדרם לחבירו קנה חבירו. ור"ת פירש דשאני התם שאינו חב לאחרים כיון שיש הרבה מים בבור. ועי"ל דלרב ששת קנה חבירו, ומי"מ המים כרגלי הממלא כיון דזכי רע"י מיגו.

מציאת פועל - פועל שמצא מציאה, אם בעה"ב שכרו לפעולה מסוימת, מציאתו לעצמו, וינכה בעה"ב משכרו את זמן הגבתת המציאה, ואם אמר לו עשה עימי מלאכה היום, מציאתו לבעה"ב. הגמ' מבארת שאף למ"ד המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, שאני פועל דיזידו כיד בעה"ב, שאע"פ שיכול לחזור בו אפי' בחצי היום, (ויזדו על העליונה אפי' אם נתיקרו פועלים. תודה"ה יכול) מ"מ אין הטעם משום שאין יזדו כבעה"ב אלא משום דכתביב "כי לי בני ישראל עבדים", אבל לפני שחזר בו יזדו כיד בעה"ב.

מותר לאדם להשכיר עצמו, ואינו עובר משום "כי לי בני ישראל עבדים" אלא עבד עברי, שאינו יכול לחזור בו ואינו יוצא קודם זמנו אלא בשטר שחורו. תודה"ה ולא.

קנין חצר וד' אמות

חצרו בין קנה ועבורי מדאורייתא חפץ הנמצא בתוכה, בין דבר הפקר בין קניה במאדם אחר. כמו כן תיקנו חכמים שד' אמות של אדם קונות לו. ובסוגיה יבואר איזה אופנים קניינים אלו.

קנין ד' אמות - חכמים תיקנו שד' אמות של אדם קונות לו, שאם יש סביבותיו דבר הפקר אין אחר רשאי לתופסו. וכתבו תוס' (ד"ה ארבע) ש"ל דבגניבה אין קנין ד"א, אלא רק במציאה דלא ליתי לאינצויי, ובגט משום עיגונא. וקנין ד' אמות הוא אף אם לא אמר אקני. ומה שמצינו שאם זרק טליתו על פאה או שנפל עליה וכן בעומד שכחה לא קנה (ואין עני המהפך בחררה במציאה או בהפקר. תוד"ה מעבידיו). הטעם הוא משום דגלי דעתיה שרוצה לקנותה בנפילה ולא בקנין ד"א. וכן במציאה אם נפל עליה ובא אחר והחזיק בה זכה המחזיק מהטעם הנ"ל. ולרב פאה לא קנה בפאה משום שאין קנין ד"א אלא בעלמא בסימטא שהיא רשות לכל אדם, וברה"ר, ובצידי רה"ר שהיא הפקר לרבים למשוך לנתנה הצריכים לצאת מפני הדוחק, אבל ברשות בעה"ב אע"פ שהתירה לו תורה להכנס לשם, לא חשיב חצירו לקנין ד"א. ולרב ששת אין קנין ד"א אלא בסימטא ובצידי רה"ר ולא ברה"ר שהרבה חברים יש לו בתוכה.

ז קנין חצר וד' אמות בקטנה

קטנה שהניחו **גט** בחצרה או בד' אמות שלה קנתה, דאע"פ שכתוב "ודה" אלא כתב "ונתתן" מכל מקום, לרש"י ילפינן מדלא כתיב ובידה יתנה, ולתוס' כתבו דאיתרבי מכלל ופרט וכלל, ד"ושלחה" חזר וכלל. וחצר דגט משום ידה איתרבי (למסקנה לו לר"ל) ד"בידה" משמע ברשותה כדכתיב "ויקח את כל ארצו מיידו", דאי משום שליחות הרי ילפינן כבר שליחות מ"ושלחה", וכיון שיד קטנה מועיל בגט ממתי

שיודעת לשמור גיטה, דלא נתמעטה אלא שטסה שמשלחה והיא חוזרת, **חצר קטנה נמויילה בגט**. וכתבו התוס' (ד"ה רבי יוחנן) שגט בתוך מועיל לא שילה מועיל אפי' אם היא יכולה לשמרו כמו הבעל, ומוחזן לד"א מועיל אם רק היא יכולה לשמרו.

אמנם לענין קנין קטנה במציאה לשישנא קמא נחלקו בזה רבי יוחנן וריש לקיש, לריו"ח יש לה חצר וד"א, דסבר דילפינן (מדרבנן. תוס') מציאה מגט ממונא מאיסורא, ואין מועיל חצר וד"א במציאה אלא מדין שליחות שממה שריבתה תורה ששלח מועיל לומדים גם הצרה דהוי כשלוחה, (ומה שצריך רבוי בגניבה היינו כדי שלא נאמר אין שלח לדבר עבירה) וממילא קטנה שאין לה שליחות בדפרשת שליחות "איש" כתיב, אין לה קנין חצר וקנין ד"א, אבל קנין יד לכ"ע ילפינן מגט. תוס'. לולישינא בתרא לא פליגי אם חצר משום יד וא שליחות אלא בקטן שלא מציינו שיש לו חצר. ואב"א לא פליגי כלל, וכל אחד דיבר על ענין אחר לענין גט יש לה חצר וד"א ולענין מציאה אין לה, אי נמי לקטנה יש חצר במציאה ולקטן לא.

קנין חצר בגניבה, ואמאי אין אומרים בזה אין שלח לדבר עביירה - הגמ' מבארת שגם לר"ל שחצר משום שליחות לא אמרינן בזה אין שלח לדבר עביירה לפטור את המשלח (דין אין שלח לדבר עבירה נלמד משחטי חוץ דכתיב "הוא" ולא שלוחו, וי"א שזה נלמד משום שמעילה וטביחה יש בהם שלח לדבר עבירה, ושני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים. תודה א"ן). ולכן נגב שנמצאה הגניבה בחצירו ועל בפניה לגונבה חייב דכתיב "המצא תמצא" (ש"ד ירו בין המצא לתמצא והוי כלל ופרט וכלל. וכתבו התוס' (ד"ה ואי) שאין להוכיח שחצר מטעם יד ממה שלומדים חצר מיד, שהרי אפי' בידו אינו קונה בגניבה בעל כרחו, וא"כ י"ל דמועיל מטעם שליחות, משא"כ בגט דמהני בעל"כ א"כ מועיל מטעם יד), משום דשאני חצר שאינה "בר חיובא" ולא שייך בזה דברי הרב דברי התלמיד דברי מי שומעין. (אמנם אשה ועבד שגנבו אין המשלח חייב, דחשיבי בני חיובא, שהרי חייבים לשלם אחר גירושין או שחרורו, והשולח את הבעירה ביד חש"ו פטור אע"פ שאינם בני חיובא, משום דאינם בני שליחות. תוד"ה אשה). ולרב סמא בר רתא שאני חצר שפועלת בעל כרחו, ורק בדין ששכח שישלם אלה לעשות אין שלח לדבר עבירה. וכתבו התוס' (ד"ה ה"א היא שאין השליח יודע שהוא גנב הוי שלח דהוי כמו בעל כרחו. ונ"מ בין הביאורים כהן ששלח ישראל לקדש עבורו גרושה שיש איסור גם על הקידושין. וכתבו התוס' (ד"ה דאמר) דלפני עור לא חשיב בר חיובא כיון שמותר לקדשה לעצמו, אבל כהן שפקדש לכהן אחר כיון שאם מקדשה לעצמו חייב מקרי בר חיובא. ואף למ"ד קידש ולא בעל אינו לוקה, מ"מ שכשעל לוקה גם על הקידושין, אי נמי י"מ אם חלים הקידושין). וכן באיש שלח אשה להקיף קטן דאף שהמקיף עובר בלאו כמו הניקף מ"מ אשה אינה מוזהרת ב"לא תקיפו" מפני שאינה ב"לא תשחית פאת זקנך", (וגם בגדול לא עוברת אלא שהגדול לא יניח להקיפו כיון שהוא עובר איסור ואף שאינו מסייע עובר, אלא שאינו לוקה לפי שאין בו מעשה. תוד"ה אקפי. אבל איש שהקיף קטן עובר), דאלו לא פועלים בעל כרחם, אבל אינם בני חיובא.

י"א. קנין חצר - מציאה או צבי שבור או גזולות שלא פרחו שנמצאים בחצרו, קנאם בקנין חצר, דמשתמרים הם בשדה אם לא יטלום אחרים. וכתבו תוס' (ד"ה זכתה) והרא"ש דאפי' לא אמר זכתה לי שדי קנה. אבל צבי רץ כדרכו או גזולות מפריחין אינו קונה בקנין חצר אפי' אמר תקנה לי שם. (שם). וכן צבי שבור שרץ אחירו ואינו מגיעו לא קנאו. (תוד"ה התי). ואמר ר' יהודה אמר שמואל דדווקא בחצר המשתמרת קנה שלא מדעתו, אבל חצר שאינה משתמרת **קונה רק בעומד בצד שדהו**. וכן סוברים עולא ורבה בר בר חנה.

וכתבו התוס' (ד"ה ה"ט) דכיון שבחצר המשתמרת קונה אפי' אין עומד בצד שדהו, הא דאמרינן (ביק מ"ט:) גבי משכון של גר ביד ישראל שאינו קונה בחצר, משום דליתיה, אין הכונה דליתיה למלוה אלא דליתיה למשכון בחצר. ובגט דאיתיה בעל כרחא אף במשתמר בעינין עומדת בצד חצרה.

ראיה מדין שכחה דבעינן עומד בצד שדהו - היה עומד בעיר ואמר יודע אני שעומר שיש לי בשדה שהנחתיו שם מדעתי וסמכתי על הפועלים פועלים שכחוהו לא היא שכחה, יכול לא היא שכחה אם חזו ושכחו, ת"ל "ושכחת עומר בשדה" בשדה ושכחת ולא בעיר. הגמ' רוצה לבאר דבא ללמד שזכור ולבסוף שכוח שהניח את העומר מדעתו וסמך על הפועלים שיביאوه, והפועלים שכחוהו, אם בעיה"ב עדיין בשדה לא הוי שכחה, אבל אם בעיה"ב כבר נמצא בעיר הוי שכחה. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה זכור) שצריך שבעיה"ב יזכור אחרי שהפועלים שכחו, אבל לפני שכחת הפועלים אינו חשוב זכור ולבסוף שכוח, דאי"כ בכל פעם לפי הקצירה יאמר תקנה לי שדי. וא"כ יש ראייה שחצר שאינה משתמרת אינה קונה אלא בעומד בצדה. ואין לומר שבא הכתוב לרבות ששכחת העיר הוי שכחה אם שכחו בעל הבית הפועלים, דשכחת העיר לומדים מ"היה". (ומ"ללא תשוב לקחתו" לומדים שיש בזה לאו. ומ"ללא תשוב" לומדים ששכחה לאחריה הוי שכחה וכן בקרן זוית (תוד"ה זה. ועיין מהרש"א). אבל לפניו לא הוי שכחה).

י"א. מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה (לרש"י נזכר ר"ג שלא עישר, והיה ירא שיאכלוהו אנשי ביתו דחזקה על חבר

שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן. אבל לתוס' (ד"ה עישר) לא שייכא האי חזקה אלא בחבר שמת או בהולך לימים רבים. ועל כן פירשו התוס' שכבר הפרישם והיה צריך להוציאם מתחת ידו ולתנם לבעלים כיון שהגיע זמן הביעור. עוד כתבו התוס' ש"ג לא נתן תרומה גדולה מפני שהפרישה לפני שנסע, לפי שהיא קלה להפריש דחייטה אחת פוטרת את הכרי ומפרישה באומד, ועוד דתרומה מפרישה בשדה מיד אחר מירוח). ואמר הכי עשור שאני עשור למוזד נתון ללוי הוישוע ע"כ חתינה שהיה לוי (וסבר שמדינא מעשר שני קרן ניתן לו, ועודא קונסם שיהיה גם לכהן וגם ללוי. ומה שמצינו שמגיפי דלתות נוטלים שכרם מלחם הפנים, ולחם הפנים אינו מותר אלא לכהנים, איירי בניגופי דלתות כהנים. תוד"ה נתון). ומקומו מושכר לו, וקיבל ממנו שכר המקום, דאין מטלטלין נקנים אלא במשיכה או בחצר. ולא קנה המקום בחליפין לפי ששאלו ושכירות אינם נקנים בחליפין. (תוד"ה מקומו). ועישרו אחר ששאלו למוזד נתון לעקיבא בן יוסף שהיה גבאי כ"ד שיזכה בו לעניים דאתה שנה היתה שנת מעשר עני, ומקומו מושכר לו.

אם יש ראייה ממעשה דר"ג דלא בעינן עומד בצד שדהו - רבי אבא רוצה להוכיח דקונה בחצר אע"פ שאינו עומד בצד שדהו (ואף שביט ר"ג היה משתמר, לא חשיב חצר המשתמרת כיון שלא היה הפסק בין תבואת ר"ג לתבואתם. ומה שמצינו שהמשכיר קונה זבל של שוורים דאתו מעלמא אע"פ שהשוכר משתמש בחצר, כיון שביט המשכיר פתוח לשם חשיב עומד בצד שדהו. תוד"ה וכי). ועולא לא קיבל את הראיה. ובסורא ביאר ההוא מדרבנן שר"ג הקנה להם בקנין אגב דמשתנן כסף על הקרקע קונה מטלטלין בקנין אגב בלא משיכה, בין במכר בין במתנה, ואפי' אין המטלטלין על הקרקע שקנה, דכתיב "יתן להם אביהם מתנות רבות לכל רובע ועם ערים מצורות אשר יהודה", וקיבל רבי יירא את זה, אבל רב אבא לא קיבל תי' זה, וביאר רבא דטעמו משום שטובת הנאה שיש לר"ג במעשרות הללו אינה ממון שאפשר לקנותה באגב, שהרי מטעם זה לא הקנה להם ר"ג בחליפין, אלא הפקידם, וכשהשכיר להם את הקרקע קנאום בקנין חצר כשאר הפקר. והגמ' דוחה דחליפין לא מועיל כיון שהם דרך מקח וממכר, ובמתנות כוונה וליה ומעשר עני כתיב תנינה דכתיב "ונתת ללוי (מעשר ראשון) לגר ליתום ולאלמנה (מעשר עני)" ולכן אסור להקנותם בסודר שזה דרך מקח ונראה כמוכרם לו, אבל אגב מועיל דחשיב נתניה.

שיטת רב פפא דבדעת אחרת מקנה לא בעינן עומד בצד שדהו - רב פפא מבאר שר"ג הקנה לא המתנות בקנין חצר, ומהני אע"פ שאינו עומד בצד שדהו, דנוחה מתנה לקנות כיון שיש דעת אחרת מקנה. (ומצינו שדעת אחרת מקנה שאני בדין צבי שבור וגזולות שלא פרחו, שבמציאה אינו קונה אלא ברץ אחריהם ומגיעם, אבל במתנה קונה אע"פ שרץ אחריהם ואינו מגיעם). ומ"מ גבי גט אע"פ שדעת אחרת מקנה בעינן שתהא עומדת בצד ביתה או חצרה, דחוב הוא לה ואין חבין לאדם אלא בפניו, אבל מתנה זכות היא וזכין לאדם שלא בפניו, דחצר משום יד איתרביא, ואינה גרועה משליחות דאף אם לא היינו לומדים חצר מ"ונתן בידה" זה היה מועיל מדין שליחות, וא"צ לדין יד אלא בקטנים שאין להם שליחות, ושליחות מוהני אף באין המקבל עומד בצד השליח, וזכיה שליחות מוהני אף שלא מדעתו דאגן סהדי דניחא ליה שהיה שליח, אבל גט אינו מועיל בחצר מדין שליחות דלא ניחא לה, ואינו מועיל אלא מטעם יד, וביד בעינן שתהא סמוכה לה (ואז מועיל בעל כרחא ובקטנה, אבל באינה סמוכה אפילו במשתמרת לא מהני, דאין חבין לאדם שלא בפניו. תוד"ה חצר), ובמציאה לא שייך שתקנה החצר מדין שליחות, כיון דליכא דעת המשלח או השליח, ועל כן לא מהני אלא בעומד בצד חצירו ומשום יד. (ואין החילוק משום שגט מועיל בעל כרחא -כשאינה רוצה להתגרש, דא"כ כ"ש שיועיל באינה עומדת בצד ביתה או חצירה).

י"ב. קנין חצר באויר שאין סופו לנוח ובמתגלגל - רבא מוסתפק מה הדין בזרק ארנקי (לרש"י איירי בהפקירו לכל הקודם. והתוס' ד"ה ויצא) כתבו שאם הפקירו ליכא דעת אחרת מקנה, אלא היא שלו עד שיזכה בה אחר) בפתח זה ויצא בפתח אחר, אם אויר שאין סופו לנוח כמנונח דמי או לא, ואם סופו לנוח קנה בעל הבית ואין אחר שקלטה מהאויר וזכה. ואמר רבא שאין ראייה מהא דאמרינן שלא בעינן רץ אחריהם ומגיעם אלא במציאה ולא במתנה, דשאני התם דמתגלגל כמנונח.

דין מציאת בנו אשתו ועבדו

המוצא מציאה שאין לה סימנים הרי הוא זוכה בה בהגבתו אותה, אמנם יש מקרים שהמגביה זוכה בה עבור אחרים, מדאורייתא או מדרבנן, וכפי שיבואר להלן.

זכית קטן וקטנה במציאה - מציאת קטנה לאביה, לרש"י משום דלפינן מ"בנעוריה בית אביה" דקטנה ואף נערה כל שבח נעורים לאביה, והתוס' (ד"ה רבי יוחנן) כתבו דבהפרת נדרים הוא דכתיב, אלא הטעם משום איבה, דאי בעי מסר לה לננוול ומוכה שחין. ומציאת קטן של אביו, לשמואל טעמא משום שישקן דרכו להביא את המציאה לאביו ומגביה לצורך אביו. ולרבי יהושע בבנו הסמוך על שלחנו מציאתו לאביו אפי' אם הוא גדול משום איבה, ואם אינו סמוך על שלחן אביו מציאתו לעצמו אפי' אם הוא קטן. וכתבו התוס' (ד"ה רבי יוחנן) דלא שייך טעמא דסמוך על שלחנו אלא בבנו, שסמוך על שלחנו תמיד ואין אחר שזיון אותו, אבל אחר כגון יתום הסמוך על שלחנו אין

סברא שתהיה מציאתו לחבירו. וכן בעבד ושפחה לא שייך האי טעמא כיון שבשכר טרחה הם אכולים (וכן זוכים בעירוב וכדלחלק).

זכיה בעירוב - שיטת ר"ת שמחלוקת שמואל ורי"ח לגבי זכיה, היא נ"מ גם לגבי עירוב, דכל שזכיה לאביו אי"כ ידו כיד אביו ואינו יכול לזכות ממנו עירוב, ועל כן צריך ליהרר שלא לזכות עירוב ע"י בנו גדול הסמוך על שולחנו, דהא קיימא לן כר"ח"ח. (ראה דמבואר בעירובין נ"מ לענין קטן אם עירוב משום קנין או משום דירה, אין חסרון שאינו יכול לזכות, אלא איירי ביש לו דירה במבוי).

אם קטן זוכה לעצמו, ואם הוא נחשב עני לגבי לקט - השוכר פועל לקצירת שדה יכול בנו ללקט אחריו לקט הנושר, אם הפועל עני, אבל אם שכרו למוצהה שליש ורביע לא ילקט בנו אחריו מפני שאביו הוא עשיר והרי הוא כבעה"ב בשדה זה, ולקט הבן לאביו. רש"י. וכתבו התוס' שאף אם אביו עני כיון שיש לו חלק בשדה חייב בלקט, דכתיב "לא תלקט לעני"י הזהיר עני על שלו, ולרבי יוסי אף בזה ילקט בנו אחריו שאע"פ שהאב עשיר בנו עני הוא. הגמ' רוצה לתלות מחלוקתם אם יש לקטן זכיה, ולפי זה לרבי יוסי יש לקטן זכיה לעצמו, וכיון שמלקט לעצמו והוא עצמו עני מותר לו ללקט, וכיון ששמואל אמר שהלכה כרבי יוסי, צ"ב איך אמר שמואל שתקנו שמוציאת קטן לאביו מפני שדרכו להביאה לאביו ומגביה לצורך אביו (ואי זוכה מדאורייתא אין יד בטעם זה לבטל זכייתו. ריטב"א). והגמ' מיישבת ששמואל בא לבאר טעם תנא דמתני' הסובר שזוכה לאביו, וליה לא סבירא ליה. אמנם הגמ' מוכיחה שאף לרבי יוסי אין הקטן זוכה לעצמו (דסבר שיש במציאת קטן גזל גמור מדבריהם שהחמירו חכמים בתקנתם כגזל גמור, ולת"ק אינה גזל אלא מפני דרכי שלום, ונ"מ אם יוצאה בדיינים). ואין לומר שלרבי יוסי מציאת קטן לעצמו מדרבנן ואביו לא זוכה ממנו כלל, דמסתמא רבין יסי לא חולק על כמה משניות שמבואר בהם שיד בן כיד אביו. ואין לומר שהרבי זוכה לעצמו מדרבנן ואח"כ האב זוכה מהבן משום איבה, דאין סברא שחכמים יתקנו שתי זכויות זה אחר זה. (תוד"ה א'). ועל כן מבארת הגמ' שקטן לית ליה זכיה מדאורייתא, ומ"מ לרבי יוסי מותר לבנו ללקט, מפני שעשו חכמים את שאינו זוכה במקום אחר כזוכה לענין לקט, כיון שנח לעניים האחרים שבניהם ויכול ג"כ ללקט אחריהם. וכתבו התוס' (ד"ה ואמר) דדווקא מטעם ניותא דעניים אמר שמואל שהלכה כרבי יוסי שעשו את שאינו זוכה כזוכה, אבל בעלמא לא ניחא ליה לאוקמי כרבי יוסי יהוא יחידיאה. (אב"י מיישב שזוכה בלקט משום דעשאהו כלכלו בה הנמושות שהעניים נתייבשו ממנה. והגמ' שואלת סורא לאגרום לעניים להתייאש).

י"ב. מציאת אשה לבעלה מדרבנן משום איבה, ואם גירשה אע"פ שלא נתן כתובתה, ואע"פ שהיא ספק מגורשת כגון זרק גט ברה"י ספק קרוב לו ספק קרוב לה שהוא חייב במזונותיה, מ"מ מציאתה לעצמה, דהכא לא שייך טעמא דאיבה.

מציאת פועל - תניא מציאת פועל לעצמו, בד"א שאמר לו נכש עימי היום. אבל אמר לו עשה עימי מלאכה היום מציאתו לבעה"ב. וכן אם מגביה מציאה עם מלאכתו מציאתו לעצמו מפני שלא ביטל ממלאכתו. לרב פפא רק בשכרו ללקט מציאות מציאתו לבעה"ב, אבל בסתמא מציאתו לעצמו.

מציאת עבד ושפחה - עבד ושפחה כנענים מציאתם אדון שהרי גופם קנוי לו עולמית. עבד עברי מציאתו לרבו כמו בפועל, אא"כ הגביה מציאה עם מלאכתו וכנ"ל, וכן עבד הנוקב מרגליות שאין רבו רוצה לשנותו למלאכה אחרת שבודך כלל שכרו יותר יקר מהמציאה, ולכן אם מצא מציאה מציאתו לעצמו וישלם לרבו שטר ביטול. ואמה העבריה שלא הביאה ב' שערות (שאם היא יוצאת לחרות, וגם אינה יכולה אז למכור את עצמה. תוס'). אם אביה קיים מציאתה לאביה, ואם אביה מת לשיטת ר"ל שמיתת האב מוציאה מרשות אדון (ואינה עוברת ליורשים, דאם סימנים שאין מוציאים מרשות אב מוציאים מרשות אדון דכתיב "ויצאה חנים -ימי בגרות) אין כסף -ימי נערות), מיתה שמוציאה מרשות אב דכתיב "והתנחלתם אותם לבניכם" ולא בנותיים לבנים אינו דין שמוציאה מרשות אדון), מציאתה לעצמה.

ענייני שטרות ודין שטר שנמצא

שטר שכתוב בו שנכסי הלוה משועבדים למלוה, ואין ללוה מה לשלם, יכול המלוה לנכות חובו שנקרקתו משכר הלוה אחריו זמן הלוואה. ולהלן יבואר מה הדין אם אין כתוב שעבוד בשטר, ומתי חל שעבוד השטר מזמן תכינתו או מזמן הלוואה בפועל, ונ"מ אם אפשר לכתוב שטר ללוה כשאין המלוה עימו, ומה הדין במוצא שטר חוב, האם ולמי מחזירו, כשהלוה מודה וכשאינו מודה, כשיש בו אחריות וכשאין בו אחריות.

גביה בשטר חוב שאין בו שעבוד קרקעות - במתני' מבואר שהמוצא שטר חוב, לר"מ אין ב"ד נפרעים משטר חוב אם אין בו שעבוד קרקעות, ולחכמים ב"ד נפרעים.

י"ג. לשיטת רבי יוחנן לרבי מאיר אין ב"ד גובים ממשעבדי אבל מבני חרי גובים, ולרבנן גובים אף מבני חרי דאחריות שעות סופר. ולשמואל ורבי אלעזר לר"מ אין גובים בהם כלל, ולחכמים גובה מבני חרי. ובברייתא להין מבואר כריו"ח.

עדי בחתומיו זכין לו- לרב אסי לא אמרינן בשטרות עדיו בחתומיו זכין לו לומר שהוא זוכה בשעבוד מזמן החתימה אפילו אם עדין לא לוח, (אלא בשטרי הקנאה המקנה לו נכסיו מהחיים בין ילוה בין לא ילוה). ואביי סובר שבכל שטר העדים זוכים למלוה בחתימתם, ומ"מ דווקא כשהגיעו לידו א"כ אפילו לאחר זמן זכו לו חותמיו מזמן הכתוב בו, אבל אם לא הגיעו לידו אחר"כ לא, כדתנן מצא גיטי נשים דיתיקי (-צוואת שכב מרע) מתנה של בריא ושוברים (-פרעון שטר) לא יחזיר, שזאא כתובים היו ונמלקך שלא לינתם.

כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו (ולא מיחזו כשקרא כיון שהוא כותב חובתו. תודה"ח כותבין). לרב אסי היינו דווקא בשטרי הקנאה, אבל בשטר רגיל אין כותבין א"כ ראו את ההלואה, אבל לא ילוה מיד, ויבוא לטרוף לקוחות זמזמן הכתוב בשטר. ולאביי בכל שטר כותבין, דיעדי בחתומיו זכין לו, והא דתנן שטר בו המוקדמן פסולים איירי בהקדימי כתבתם לחתימתם, או שחתמו בתשרי וכתבו בתוכו ניסן.

ראש השנה למלכים - איתא בריה באחד בניסן ר"ה למלכם, ונימ' לשטרי חוב המוקדמים. רש"י שם מפרש שאם ר"ה למלכים היה ביום שמלק כל מלך, חוששים שזאא נכתב השטר בסכלו וכתב בו שנת ג' למלך, והעדים ראו הלואה בתמונו, וחוששים שזה היה אחרי הזמן הכתוב בשטר. והקשו התוס' (ד"ה אביי) דלאביי אינו מוקדם שהרי עדי בחתומיו זכין לו, ולרב אסי ליכא לימחש שהרי אין כותבין שטר ללוה בלי המלוה, ועוד וכו'. ועל כן פ"י התוס' שחוששים שיטעה ויחשוב שהמלק עמד יום אחרי היום שבאמת עמד בו, ואם ילוה באותו יום יתבז שטר המוקדם בשנה שלימה.

ג' ביאורים בדברי המשנה לפי השיטות הנ"ל-

מתני'- מצא שטרי חוב, לר"מ אם יש בהם אחריות לא יחזיר, ואם אין בהם אחריות יחזיר, ולחכמים בכל גונא לא יחזיר.

הגמ' שואלת למה בלי אחריות יחזיר, והרי אף שאין נפרעים מקרקעות שהלוה מכר, מ"מ מהלוה עצמו נפרעים, ואם איירי שהלוה מודה למה כשיש אחריות לא יחזיר והרי בדין הוא טורף לקוחות.

לרב אסי איירי כשהלוה מודה, ומ"מ לא יחזיר ביש בו אחריות משום דחיישינן שזאא כתב ללוות בניסן ולא לוח עד תשרי, ויטרוף לקוחות שלא כדין, דאיירי בשטרי דלאו אקנייתא. ואע"פ שאין כותבין שטר בלי המלוה, כיון שנפל ואיתרע חוששים שאינע שכתבו שטר ללוה ללא המלוה. בריש"י כתב דאיתרע משום שאם היה כשר היה נזרה בו. ובתוס' (ד"ה ולא) כתבו דחוששים שזאא עדיין לא לוח ועשיו רוצה ללות בו, כדי לחסוך טירחא ופשיטי דספרא, אבל אם כבר לוח בו פשיטא שנהרז לשומרו.

אביי חולק על רבי יוסי וסובר שאין לחוש לזה אף בנפל ומושום כך סבר אביי שכל שטר כותבין ללוה אע"פ שאין מלוה עמו. ובתוס' כתבו דאזן הוא הטעם שאמר אביי עדיו בחתומיו זכין לו, שהרי יכול להעמיד בחיבי מודה דחיישינן לפרעון ולקנוניא.

אביי מעמיד ג"כ כשהלוה מודה, וטעמא דלא יחזיר משום דחיישינן לפרעון וקנוניא שכבר פרע והשטר נפל מן הלוח ועושים קנוניא לטרוף מהלקוחות קרקע שקנו ללא אחריות ויחלקוה ביניהם. וכן מפרש ריו"ח את המשנה. וסוברים רבנן ששטר בלא אחריות הוא כמלוה ע"פ ועל כן גובה מבני חרי. וכתבו התוס' (ד"ה היינו) שאין חוששים שכבר פרעו ונמחל שבעודו ורוצה לחזור ללוות בו, דלא חוששים שיבוא להפסיד לקוחות כדי להרוויח פשיטי דספרא לעצמן, ורק היכא שכתבו ועדיין לא לוח חוששים לוח כיון ששם פסידא את דמי תכיתת השטר, וכן חושש הלוח שיש עדים שפרע וא"כ לא יוכל לגבות בשטר זה.

ולשמואל דסבר שטר ללוה אינו מלוה לפרעון וקנוניא, דס"ל שהוצא שטר מן הקנאה בשוק יחזיר למלוה כיון שהלוה רגיל לקרוע את השטר מיד, וכ"כ כשהייב מנהיג, א"כ סבר עדי בחתומיו זכין לו, יפרש את המשנה בלא אחריות כ"יב מודה אלא טוען מזויף, ואין לומר שתיקמי בחתומיו, דכיון דנפל איתרע ואמרינן שפסול הוא והלוח נאמן. ולר"מ יחזיר למלוה דס"ל ששטר שאין בו אחריות נכסים אין גובה בו אף מבני חרי, ויחזיר לצור ע"פ צלוחיתו, ולא יחזיר ללוה שהרי הוא טוען להד"מ. ולרבנן לא יחזיר אפי' בלא אחריות דאחריות טעות סופר. וכן מפרש רבי אלעזר את המשנה.

י"ג: אמנם **בברייתא מבוואר** שמחלוקת ר"מ ורבנן היא כשהחייב מודה, וחיישינן לפרעון וקנוניא. דקתני שאם מצא שטר שיש בו אחריות לא יחזיר אע"פ ששניהם מודים (דחיישינן לקנוניא ודלא כר"א ושמואל שאמרו שאין חוששים), ואם אין בהם אחריות אם אינו

מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה, ואם הלוח מודה לר"מ דאמר שאינו גובה אלא מבני חרי דאין השטר שטר והוי כמלוה על פה בלי עדים, יחזיר למלוה, (ומבוואר דלא כרבי אלעזר דאמר של"מ אינו גובה אף מבני חרי), ולחכמים גובה בו אף ממושועבדים דאחריות טעות סופר הלכך לא יחזיר דחיישינן לפרעון וקנוניא. (ולא חשיב תיובתא דר"א בתרתי, כיון שיסוד דברי ר"א הוא מחמת שסבר שנחלקן באין חייב מודה. וכתבו התוס' שמה שאמר ר"א שאין חוששים לפרעון וקנוניא אין להקשות עליו מהברייתא, מכיון שאמר כך בכתב מתני' דתנן וכל משה ברי"ד יחזיר).

טענת מזויף מבטח מלוה - רש"י מפרש שבשטר שנמצא ואין הלוח מודה לא אמרינן יתיקמי בחתומיו, דכיון דנפל איתרע. ובתוס' הקשו למה ביש בו אחריות לא יחזיר והרי אם לא יקיימו לא יגבה, ואם יקיימו בדין הוא גובה. ואין לומר שחוששים שיגבה מלקוחות או מיתומים שלא בפניו, שהרי טוענים להם פרעון אף מזויף (ותוס' מביא כמה ראיות שטוענים להם פרעו או מזויף. ותו' התוס' דהכא כיון שהשטר נפל ואיתרע, וגם הלוח טוען מזויף, לכך לא יחזיר, משום שהחוששים שיציא מלקוחות או מיתומים, ואין הקיום מועיל לוח דשזאא זיף בטוב עד כדי שהעדים טועים וסוברים שזו היתומים. ואמנם מהלוח עצמו יתכן שיכול לגבות ע"י קיום, דהלוח עצמו יודע שהוא מזויף ויטרח לסתור ראיתו. ואמנם אם אין הלוח בפנינו לטען מזויף מחזירים למלוה ויכול לגבות ע"י קיום, כיון שאין הלוח טוען מזויף. ומה שמצינו ז: ששטר מקוים לרבי יוסי יחזיר למלוה אינו נאמן לומר פרעתי' במיזא דמזויף, היינו משום שאינו מיזא טוב דמזויף יוכלים להטרישו. ואי ניומא שמהלוח עצמו גובה ע"י קיום י"ל שאין מחזירים השטר למלוה שזאא יגבה מיתומים ולקוחות. ויכול רק לקיימו ולגבות מהלוח עצמו.

י"ד: **מצא שטר הקנאה בשוק** שאף אם לא לוח הא שעביד נפשיה, ולשמואל יחזיר למלוה דלא חיישינן לפרעון ואפי' אין חייב מודה, דאם פרע היה הזיר לקרוע את השטר. ובברייתא הנ"ל מבוואר דלא כשמואל, דקתני שלא יחזיר אע"פ ששניהם מודים, ומבוואר דחיישינן לפרעון.

אחריות טעות סופר בהלואה ובמכר - מבוואר בברייתא שרלבנן שטר חוב שאין בו אחריות נכסים, גובה בו ממשעבדי. שמואל מבאר הטעם משום דאחריות טעות סופר (מסברא אמר כן ולא מברייתא, שהרי לא ידע את הברייתא. תודה"ח מאי). ואמנם דדוקא בהלואה, דלא הייב איניש וזוי ככדי, אבל במכר דעביד איניש דזבין ארעא לוימאא שזאא יטרפוה ממנו אם לא כתב אחריות או למכר אחריות, ועל כן אמר שמואל שצריך הסופר לימלק אם לכתוב בשטר המוכר שבח שפר ושעבוד שאם יגבה בעל חובו, יגבה הלוקח הקרן והשבח משפר (-עידית) שבנכסים. וצריך להמלק על כל אחד ממשלשם אם למכתוב, דאם לא קיבל אחריות אינו גובה אף קרן, ואם קיבל קרן אינו גובה שבח, ואם קיבל שבח גובה במיבנית א"כ קיבל לגבותו מעידית. וכתבו התוס' (ד"ה שעבוד) שאם לא כתב אחריות בשטר מכר וגבאה בעל חוב אינו גובה מהמוכר אך מבני חרי, אבל אם הנגול טרפה גובה מהזגלן ואפי' ממשעבדי, דהוי מקח טעות, והוי כשטר הלואה דאמרינן דין פסולים העדים, ואמנם אם פירש בשטר שלא באחריות אינו גובה אף מהזגלן. והלכתא (ט"ו:) אחריות טעות סופר בין בהלואה בין במכר.

מי נחשב בעל דין בגביה ממשעבדי - המוכר שדה לחבירו באחריות ובא בעל חוב לגבותה עבור חובו של המוכר, נחשב המוכר לבעל דין לדון מול הבעל חוב, כיון שאם הבעל חוב יגבה את הקרקע הלוקח יתבע אותו. ואם מכר שלא באחריות, ללישא קמא לא חשיב בעל דין, וללישא בתרא חשיב בעל דין, דלא ניתא ליה שיהיה ללוקח תרעומת עליו. לרש"י הנפקא מיניה היא שאם נחשב בעל דין יכול לטעון לו פרעתין, או שיש לו עליו תביעה אחרת והוא מעכב חוב זה תחת התביעה. והתוס' (ד"ה דינא) הקשו שהרי כל טענה שיש למוכר טוענים ללוקח, ואין לומר דנימ' אם העדים קרובים למוכר, דא"כ אף אם לא נחשב בעל דין פסולים העדים, כיון שיכול להיות לו נימ' בעדות זו, וכמו שמצינו שעדים הקרובים לערב פסולים אף ללוה ולמלוה, וכן עדים הקרובים ללוקח פסולים אף למוכר. ותו' התוס' שיש בזה כמה נימ': א' אם הלוקח אמר אין לי עדים או ראיה, והמוכר מצא עדים או ראיה, ב' אם הבעל חוב חייב למוכר שבענה דאורייתא, יכול לגלגל עליו שבענה דאורייתא גם על זה. ג' אם המוכר פקח ובעל דברים. ד' אין הבעל חוב מעיז פניו נגד ראובן. ה' אין יכול המוכר ללכת עמו לבירד הגדול.

הלוקח שדה ויצאו עליה עסיקין, עד מתי יכול לחזור בו - הלוקח שדה שלא באחריות ויצאו עליה עסיקין (עוררין). רש"י. אבל באנסיים אפי' באחריות אינו חוזר. תודה"ח ויצאו, יכול לחזור בה עד שלא החזיק בה, והיינו כל זמן דלא דייש אמצרי שתקין גבולות השדה והגביהו. ואם מכר באחריות לל"ק יכול לחזור בו גם א"כ, ולל"ב דינו כמוכר שלא באחריות, וישלם לו כשיגובה ממנו. כתב רש"י דאיירי שלא נתן מעות, ומכ"י דייש אמצרי

(שתקין או הגביה גבולות השדה) קנאה בחזקה, והמעות הם מלוה. ובתוס' (ד"ה עד) כתבו שאם נתן מעות קנה הא"כ איירי בארתא דלא בן כנספא). וכן אם החזיק בה קנה, ואינו יכול לחזור בו, ועוד דייש אמצרי לא שמענו שזה חזקה, ובענין גזל נדר ופרץ, ואם לא נתן מעות אפי' מי שפרע ליכא. אלא איירי שקנאה בקנין גמור כגון בחליפין, ולא נתן מעות, ועד דייש אמצרי חסר בסמיכות דעת ולפי יכול לחזור בו ולעכב המעות שבדיו כיון שסופו שישלם לו. והא דכההויחוב לא מצו' א"ל המוכר שקול ארעא בזוון, משום שכבר אינה שוה כשעורר מעותיו.

דין גבית קרן שבח ופירות במוכר שדה גזולה ובבעל חוב

הלוקח שדה והשדה השביחה (ע"י דיל הלוקח או ממילא) או שגדלו בה פירות, ואיכ"כ החבור שהשדה משועבדת לבעל חוב עוד לפני המכירה, או שהשדה של אדם אחר והמוכר גזלה ממנו, צריך הלוקח לתת את השדה לבעל חוב או לגדלו, ולהלן יביאר האם הבעל חוב או הנגול גזבים גם את השבח או הפירות, ומה הלוקח מקבל מהמוכר מכח האחריות. והאם יכול לגבות מהמוכר מנכסים שהוא מכר אחרי המכירה, ומתי יש ללוקח בקרקע דין יודד, והאם בשדה גזולה שנמכרה וזוהי המגלן וקנאה מהבעלים וזכה הלוקח בקרקע.

י"ד: מחלוקת רב ושמואל אם ללוקח מגזלן יש פירות

המוכר שדה ונמצא שלא היתה השדה של המוכר אלא היא גזולה, לרב משלם המוכר ללוקח גם את דמי המכירה וגם את השבח אם השביחה בגדר או בזבל, (ואי'ת ישלם הנגול שהרי השיבו קרקע מושבחת, י"ל כגון שגולה מושבחת והכספה ביד הגזלן. רש"י. ובתוס' (ד"ה ויש) כתבו דמייירי כשגולה רקינית, ומשלם הנגול ללוקח את היציאה כדון יורד לישדה חבירו ונטל את השבח, והלוקח נוסל את השבח מן הגזלן). ולשמואל משלם לו את דמי המכירה ואפי' בלא אחריות דשטר המכירה הוי כשטר הלוואה דאמרינן ביה אחריות טעות סופר. (תודה"ח ושמואל), אבל לא את השבח, אף היכא שכתב בשטר שאם יטרפוה ממנו ישלם לו את השבח, שכיון שלא מכר את הקרקע ולא היו המעות מלוה אצלו, וכשמשלם יותר כמה שנטל מחזוי כריבית. והלכתא (ט"ו:) כרב שיש לו מעות ושבח, ואע"פ שלא פירש שיתן לו שבח.

והנה איתא בברייתא אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות (יבואר הלן), (ולמזון האשה והבנות -תנאי הכתובה שתיוון האשה מנכסי הבעל לאחר ימותו וכן הבנות זיונו מנכסיו עד שישא) מנכסים משועבדים, מפני תיקון העולם, שלא יקנו קרקעות כיון שיחששו שיגבו מהם, ותנאי כתובה הוא בכל אדם ואין לו קנבה, ואכילת פירות ושבח קרקעות הם דברים שאינם ידועים ואי' להשמר מהם, אבל מבני חרי מוציאין.

לפי רב שהלוקח מגזלן מקבל את השבח, איירי בגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר ויש בה פירות שגולה עם פירותיה ומכרה או שהפירות גדלו אצל הלוקח, וטעון הנגול ארעאי אשבח, ומנכסיל היציאה ללוקח, ואם השבח פחות מהיציאה נתן לו (שבח) וגם השביחה הלוקח, ולקחה הנגול, שגובה הלוקח מהמוכר קרן מנכסים משועבדים כיון ששטר המכירה קודם ואת השבח והפירות מנכסים בני חווי.

ולשמואל דס"ל שהלוקח מגזלן אין לו פירות ושבח, "שבח קרקעות" לא איירי בגזלן אלא בבעל חוב שטרף קרקע מהלוקח בשביל חובו, דיש ללוקח שבח מהמוכר, ולא מיחזי כריבית דמכירה מעליא היא שהרי יכל לפרועו זוזי, דבעל חוב גובה את כל הקרקע עם השבח אבל לא פירות, ו"אכילת פירות" לרבא לא איירי במכירה אלא איירי בגזל שדה והגזלן אכל פירות וחפר בקרקע בורות שיחין ומערות, שאין הגזלה גובה ממשעבדי אלא את הקרן ולא את הפירות, ולרבי בר רב הונא איירי שבעבדן לא מכרה אלא נטלוה מסיקין מן הגזלן ומחמתו, שהדין הוא שהגזלן חייב להעמיד לגזל שדה אחרת. ומ"מ אינו גובה הקרן ממשעבדי אלא כשעמד בדין לפני שמכרה לאחר ופסק בי"ד שי לו קול והוי כמלוה בשטר, דאי לא עמד בדין הוי כמלוה על פה שאינו גובה ממשעבדי, ואיירי כשעל הפירות לא עמד בדין (דסתמא דמילתא קרנא תבע ברישא), ומי"מ בלא תיקון העולם היה גובה גם פירות ממשעבדי, דהר"א הואיל ועמד בדין על הקרן יש קול לפירות. תודה"ח שעמד.

ט"ו: ולרב אשי איירי שגזל שדה עם פירות, והגזלן אכל את הפירות ומכר את השדה, שהלוקח גובה רק את הקרן, ומנכסים משועבדים, והנגזל גובה פירות מנכסים בני חורין.

חדש

בסייעתא דשמיא יצאו לאור מחדש

כל חוברות המצית משנה ברורה, 6 חלקים 66 חוברות.

עלות חוברת 10 ₪ סט 50 ₪.

כמו כן ניתן להשיג את סיכומי המצית ההלכה, על הלכות שבת, מועדים ונדה.

לפרטים 052-7692282

קיבלת תועלת מהגליון?

באפשרותך לזכות לזוגדים נוספים?

ניתן לתרום ביצדדים פלוס' קופת 'תמצית'

מבחני 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי ומשנה ברורה חפץ חיים ואהבת חסד

ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- בטלפון 0737-289-669

- במייל 7692282@gmail.com

- בנדדריים פלוס קופת לדעת.

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן,

זיכוי 400 ₪ ברשת 'פה גוף', 101 זוכים בזיכוי 100 ₪ ברשת 'פה גוף'.

סיכומי 'תמצית'

ניתן להשיג את גליונות סיכומי המצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי סדר הדף הימני בהלכה).

- בנקודות ההפצה**
- במייל 7692282@gmail.com**
- בפקס 0799-414144**

בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד שלי: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.

הסיכומים מיועדים לחזרה בלבד ואין לסמוך להלכה.

לרגל תחילת לימוד מסכת שבת ב'עמוד היומי' ניתן לקבל סיכומים מודפסים לפי סדר מסילול זה.

מבחן 217 כי תשא בנא קמא קמו - בנא מצינא ג

לדעת חכמה

האם אפשר להלל מעשר שני על מעות שבאו לגונבם?
א' לא.
ב' לכתחילה לא תלול; ואם יכול להציע ע"י הדחה אפשר להלל.
ג' אם יכול להציע ע"י הדחה לכתחילה לא תלול; ואם יכול להציל יכול להלל.

האם רודף אחר רודף ששבר כלים חייב או פטור?
א' חייב.
ב' פטור.
ג' בכלים של רודף או נרדף פטור; ובשל ישר אדם חייב.

באיזה אופן המוכר נאמן להודיע ממי הוא קיבל מעות וממי לא קיבל מעות (רש"י)?
א' רק בשמירתו בידו.
ב' גם כשאין מקורו בידו.
ג' באין מקחו בידו אינו נאמן אלא בשמירתו.

מדוע א"א ללמוד לחייב שבועה בעדים במקצת מעד אחד?
א' דשאני עד אחד שאינו ברכוש והומה.
ב' מפני שבועת אחד השבועה היא על מה שהעיד בעדו.
ג' דיעד אחד הירוש הוא ואין למוסר ממנו.

שאלה מדברי התוס'

באיזה גזירה מציעו שלמי"ע חוששים לתקלה?
א' גזרתי ידרכוה בדרכיהם.
ב' שימוש בחבית יין של תרומה שנטמאת.
ג' דהלכה כפסל של תרומה שנטמאת.

לענין ר' ישאאי עסק ביד יצחק אייזיק הל'.

ניתן לעשות את המכתמים:
בטל': 0737-289-669
בנעמדות 'ורדים פלוס' (לדעת) במייל: 7692282@gmail.com

ניתן לקבל את הסיכומים והמכתמים:
במייל: 7692282@gmail.com
בפקס: 0799-414-144

מטרת המכתמים פתוחה מיום שיש בבנק עד יום שני בלילה
הגרות בכל שבוע:
פרס ראשון עד 500 ש"ח במזומן;
פרס שני זכי 400 ש"ח ב"פיה נקי;
פרס שלישי: 10 זוכים בזיכוי 120 ש"ח ב"פיה נקי

מבחן 216 תצוה בנא קמא קח - קיד

לדעת חכמה

כתוב "ואם אין לאיש גואלי", מה דרשו ח"ו"ל מרבתי איש?
א' שגול הגירות אינו ניתן לכהנים.
ב' שגול קטן א"צ לברוק אדם יש לו גנים, מפני שאינו יכול להוליד.
ג' שגול ג' קטן אינו ניתן לכהנים.

מי חייב במעשר ברהמ?
א' כהן שקיבל עשר בהמות מנגל הגוי.
ב' מי שקנה או קיבל בהמות עשר בהמות.
ג' יורשים שירשו עשר בהמות.

האם מוציאם קטן מכות שהזיק בו?
א' כשאחד טוען שהזיק בה ג' שנים בחיי האב מוציאם אותו.
ב' כשרודף לשרודף וטוען שירשו של.
ג' לעולם במתנתם עדי שגדילי, מפני שאין מקבלים עדות על קטן.

לאיזה עדות קטן נאמן במסירת לפי תומו?
א' רק לעדות אשה.
ב' גם בשבירה, ובקני והרומה ודבוק.
ג' בכל דבר נאמן, אבל אין מוציאם ממוחמו על פי"ה.

שאלה מדברי התוס'

האם קטן יש לו זכיה מדרארייתא?
א' כן.
ב' לא.
ג' דבעת אחרת מקנה זוכה מדרארייתא.

לענין ר' ישאאי עסק ביד יצחק אייזיק הל'.

ניתן לעשות את המכתמים:
בטל': 0737-289-669
בנעמדות 'ורדים פלוס' (לדעת) במייל: 7692282@gmail.com

ניתן לקבל את הסיכומים והמכתמים:
במייל: 7692282@gmail.com
בפקס: 0799-414-144

מטרת המכתמים פתוחה מיום שיש בבנק עד יום שני בלילה
הגרות בכל שבוע:
פרס ראשון עד 500 ש"ח במזומן;
פרס שני זכי 400 ש"ח ב"פיה נקי;
פרס שלישי: 10 זוכים בזיכוי 120 ש"ח ב"פיה נקי

מבחן שבועי בדף היומי

באיזה אופן לא עשו תפנית השוק למולי עלמא?
א' בנתן את הניגבה בחובו לזה עדיד עזר או כשהוכר הגב.
ב' בנתן את הניגבה כשהוכר בחובו או פחות משני החוב.
ג' בגבג שפיע את החוב ע"י הגונה, או בגבג מפורסם.

המוציא המורה ומציל המורה חבירו ע"י שיגלם לו דמי המורה, מתי מוטרי מלשולם?
א' בכל אופן, כיון שהמורה מוטב מאיליו.
ב' כשהמורה של המציל עדיד מאיליו.
ג' בכל אופן חייב לשלם.

על מה משלמים לפי נפשות ולא לפי ממוז?
א' על מורה הדרך של השירה.
ב' גם כשעבד גיס לבוהו וישלמו להם ממוז.
ג' גם כשהיה בספינה ועמד לחשוף להטביעם והקילו ממשאיה.

ישראל שאנסוהו והראו או נתן להם ממון תבירו, הא חייב או פטור?
א' חייב.
ב' פטור.
ג' כשהראה פטור וכשהנתן חייב.

איזה דעת בעלים צריך בגול שהנעלים לא ידעו מהגזילה?
א' "א שצריך דעת גמרה, ו"א שאפילו מינו פטור.
ב' "א שצריך מנין, ו"א שא"צ אפילו מנין.
ג' "א ש"ם דעת בעלים כיון שהם לא יודעים מהגזילה.

מה מותר לקנות מהרעעם?
א' צמר.
ב' בגדים.
ג' חלב.

ממי מותר לקנות פירות?
א' משומר פירות.
ב' מאדם.
ג' משעבדים אפוי לקנות.

מה מותר לקנות מוסור?
א' מוכין.
ב' כר או כסת מלאים מוכין.
ג' שער התשובות נכונות.

מדוע ניתן להעמיד את הדין של שניים אוהים כבו ננס?
א' מפני שהדין עני השבעות נכונות.
ב' מפני ששניהם מוחזקים בה.
ג' מפני שיש דררא דממונא.

האם רודף לרדף כשנים שהפקירו אצל אחד זה מה זה מאתיים, וכל אחד אומר שהפקיר מאתיים?
א' דילקי.
ב' כל דאליה דבר.
ג' לא אחד יקבל מנה והשאר יהיה מותר עד שיבא אליהו

מבחן שבועי בדף היומי

שומר חנם שנשבע שגנבה וישלם לפנים משורת הדין ונמצא הגבג, למי הוא משלם כסף?
א' לשומר.
ב' לבעלים.
ג' מחלקות.

האם התעלים תבעו את השומר והשומר נשבע, ונמצא הגבג, והכעו השומר והורה, האם משלם כסף?
א' כן.
ב' לא.
ג' אם שבעת השומר אמת פטור, ואם לא חייב.

האוסר נכסיו על כנו ומת, באיזה אופן הנו לא יורש?
א' בכל אופן הנו יורש.
ב' דוקא כשאסר בדין ובמזון.
ג' בכל אופן הנו יורש.

הגול ג' ונשבע לו זמת כעלית לירושלים, מה עושים עם הכסף?
א' ניתן לכהן.
ב' זוכים בה יורשי הגול.
ג' כל הקהל זכה.

גזול הגר שהביא אשם לפני ששילם, האם יצא ידי חובו?
א' כן.
ב' קרן מעכב וחובש לא.
ג' גם החומש מעכב.

האם יודשה נקודות שיעו דשות לגבי גזילה?
א' כן.
ב' לא.
ג' בחלקות.

אב שהניח לבניו פדה שאולה והשבו שהיא שלו וטבחה ואכלה, כמה חייבים לשלם?
א' דמי כשר בול.
ב' כשויי תבונה.
ג' דמי כשר בול; א"א הניח להם קרקעות.

מאיזה מוכס מותר לבררר את המכס?
א' מכל מוכס.
ב' ממוכס נכרי.
ג' ממוכס שאין לו קצבה או שעמד כאילין.

מה מוכרח רבא גמרה שאנו משתמשים בגשרים שהולכות כנהר, מושל אחייני?
א' שאינו קונה גם בלי שיעי השם.
ב' שירא דמלכותא דינא.
ג' שגלי עמי"ה מותר.

מדוע לתנא דמתני' (ק"ד) מוכסים שנעלו את המורה ונתנו לו המורה אחר מותר לו לקנות?
א' משום שבעלים התיאשו והוא קנה באיש ושיעי רשות.
ב' משום שירא דמלכותא דינא.
ג' מפני שהחמור ניתן לו במקום החמור שלו.

מבחן 219 פקודי בנא מציעא יא - יז

לדעת חכמה

באיזה אופן יגיעו בן לקחת לקט שבהה ופאה בשדה שאיננו קוצר?
א. בכל אופן.
ב. כשאנני פועל, ואם שכרו לנתנה שליש ורביעי מחלוקתו.
ג. כשאנני פועל מחלוקתו, ובשכרו מחצתה למוחזה שליש ורביעי אינו יוכל.

באיזה שטר אומרים 'עדין בהתמימו וכו' לכו'?
א. בשטר הקאה לכו'ע, ובשטר הלואה מחלוקת.
ב. בשטר הלואה לכו'ע, ובשטר הקאה מחלוקת.
ג. בשטר הלואה לכו'ע לכו' אומרים, ובשטר הקאה מחלוקת.

מדוע לשמואל המוכר שדה ונמצאת שאינה שלו אין ללוקח שבה?
א. משום דמחזי כריבית.
ב. משום שמדובר שלא חנכ לו שישלם לו את השבה.
ג. משום ששדה עליו לברר של מי שהקרקע כיון שיש לברר קול.

המוכר שדה גזולה, וקנאה המוכר מיד הגזול לפני שהעמידו בדין, או שהגזול נתנה לו במתנה של מי הקרקע?
א. של המוכר.
ב. של הגזול.
ג. במכירה של הלוקח, ובמתנה מחלוקת.

שאלה מדברי התוס'

האומר לחבירו שדה זו לכשאקנה קניה לי, ולא אמר מעכשיו, מה יהיה לפי ר"מ ור"ב?
א. לא קנה, כיון שלא אמר מעכשיו.
ב. לא קנה, כיון שקנה אחר מעכשיו.
ג. קנה אצל פ' שקורע השטר או שאמר לפני שקנאה.

לענין ר' ישאל עסקי בדין יצית אייתו ור'.

ניתן לעשות את המבחנים:
בטל': 0737-289-669
בנתמדות 'נדרים פלוס' (נדתה) 7692282@gmail.com
במחיל': 7692282@gmail.com
ניתן לקבל את הסיכומים והמבחנים:
במחיל': 7692282@gmail.com
בפקס': 0799-414-144

מחרכת המבחנים פתוחה מיום שישי בבוקר עד יום שני בבליה
הגרלות בכל שבוע:
פרס ראשון עת 500 ש' בחזונו,
פרס שני זכיו 400 ש' ב'פה נקי,
פרס שלישי: 10 זכוס ב'זכיו 120 ש' ב'פה נוק

מבחן 218 ויקהל - שקלים בנא מציעא ד - י

לדעת חכמה

האם השמועה בשנים אחרים היא מדיארייתא או מדיבנא?
א. מדיארייתא.
ב. מדיבנא.
ג. למי דילך חייב שמועה מדיארייתא, ולמי ד' פטור מדיבנא.

באיזה אופן בתובע כלים וקרקעות חייב שמועה?
א. בהורה על כל הכלים.
ב. בהורה על מקצת הכלים.
ג. בהורה על כל הקרקעות או על מקצתם.

מהו דין בועה שהעידו שאכל 'בהמות והוא טעו שלא מסרו לו בהמות?
א. רובי שבעה.
ב. שבעה ושבע נוסף.
ג. מחלוקת אם שבעה ושבע נוסף או שהוא פטור.

מדוע נוסח השמועה בשנים אחרים בטלית לפי רב הונא?
א. מילך שיל, ואין לי בה פחות מחזית.
ב. מילך שיל, ולדבריים שבעה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחזית.
ג. מילך שיל, ולדבריים שמועה שאין לי בה פחות מחזית.

שאלה מדברי התוס'

למסקנת הגמרא, האם בתקפה בן (וכדומה) מציעאים מידים?
א. מציעאים מידים, אפי' הפס בהתו או קודם שניקל הספק.
ב. אין מציעאים מידים, מלבד בכבור.
ג. תמיד מציעאים מידים.

לענין ר' ישאל עסקי בדין יצית אייתו ור'.

ניתן לעשות את המבחנים:
בטל': 0737-289-669
בנתמדות 'נדרים פלוס' (נדתה) 7692282@gmail.com
במחיל': 7692282@gmail.com
ניתן לקבל את הסיכומים והמבחנים:
במחיל': 7692282@gmail.com
בפקס': 0799-414-144

מחרכת המבחנים פתוחה מיום שישי בבוקר עד יום שני בבליה
הגרלות בכל שבוע:
פרס ראשון עת 500 ש' בחזונו,
פרס שני זכיו 400 ש' ב'פה נקי,
פרס שלישי: 10 זכוס ב'זכיו 120 ש' ב'פה נוק

מבחן שבועי בדף היומי

האם הכופר בגמלה או בכקדון כשר לעדות?
א. כשר.
ב. כפול.
ג. בגמלה כשר ובכקדון כפול.

האם יש ואיה משבעות מודה במקצת חרשיד אמונא לא חרשיד אשבעותא, ומדוע?
א. כן, דאלי' לא היה נאמן בשבעות.
ב. לא, דאישתמושי קמישבעות.
ג. לא, דשמא אינו נוכר בדיקן מה היה.

באיזה אופן אין הדין המוציא מחבירו עליו הראיה?
א. באחד אוחו במילתו והשני מוסר בה סופי.
ב. כשעסקס הדין יחלוקו וחזרו לבי' ד' כשאר ביד אחד מהם והשני טוען שהשניה לו.
ג. שתי התשובות אים נכונות.

מדוע כספק בכור המוציא מחבירו עליו הראיה?
א. דק בכבור אים.
ב. גם בכבור ברמה נטאה.
ג. בכבור אים וברמה מותרת ונטאה.

איזה ספק נכנס לדין למעשר בהמה?
א. ספק פידון פטר המזר.
ב. ספק בכור.
ג. ספק אפון מן המעיים לתוך הדייר.

באיזה אופן סובר רשב"ג שבשנים אחרים כשטר יחלוקו?
א. כשעדים אחרים בטופס או בתורה.
ב. כשאחד אחרים בטופס ואחד אחרים בתורה.
ג. בכל אופן.

האם היושב בקרון המונגז ע"י שור וחמור לוקה?
א. כן.
ב. לא.
ג. מחלוקת.

העושה קנין שלא כדרך בני אדם, האם קנה?
א. לא.
ב. קנה, אפי' הנזכר אמר שיקנה כדרך שבני אדם קונים.
ג. בכל אופן קנה.

על מה נאמר כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב נמי לא קנה?
א. בהמה.
ב. שפית.
ג. קלחת.

באיזה אופן ר' אמות של קונות לו?
א. דק כשאמר אפי'.
ב. גם כשלא אמר אפי'.
ג. גם כשגילה דעתי שאינו רוצה לקנות ב'ר' אמות, אלא בקנין אחד.